

COPENHAGEN BUSINESS SCHOOL

CAND.MERC.AUD

KANDIDATAFHANDLING

VEDLEJDER: THOMAS RIISE JOHANSEN

ANTAL ANSLAG: 269.657

ANTAL SIDER: 116

15. MARTS 2019

LEMPELSEN AF REVISIONSPLIGTEN

SET I LYSET AF DEBATTEN I DANMARK OG ERFARINGER GJORT I SVERIGE
OG NORGE

AUDIT EXEMPTION

IN THE LIGHT OF THE CURRENT DEBATE IN DENMARK AND EXPERIENCES MADE IN
SWEDEN AND NORWAY

DENIZ PATILOVSKI

Studienr.: 35952

HASSAN AJINA

Studienr.: 49074

Executive Summary

In 2006 the possibility of opting out of audit was first introduced in Denmark. Thus, Denmark became one of the late member states in EU to implement this and thereby giving the companies in Denmark somewhat the same conditions as the other member states. Since then there has been regulations to the law and today there is no requirement on almost all small companies in the SME-segment.

Even though the law was passed around 13 years ago, the topic about audit requirements are still very vivid in the Danish debates. One of the reasons for this might be that the real development of companies opting out of audit have been especially rapid since 2012, where 86% still had audit – as of 2017 it is only 36%. Based on this the topic of audit requirement has also been more relevant during the later years. The main objective of this dissertation is to determine, based on the debate in Denmark, the main pros and cons on the possibility of opting out of audit. Subsequently this dissertation will look at experiences made in Sweden and Norway, and thereby compare these experiences with the Danish situation.

We found that the trade organization of auditing in Denmark (FSR) argues that the lack of audit, results in a loss of information in the public, as it is provided that all else equal the percentage of remarks in the companies having an auditor's reports would also be the same percentage in companies without audit. Therefore, in 2016 according to FSR at least 11,239 companies with at least one remark was not brought to public knowledge as a direct result of the lower requirements for audit. On the other hand, reports show that companies in Denmark have saved 1.6 billion DKK because of the legislation and 1.700 extra jobs have been created. As a topic which is heavily being debated in Denmark, the Danish Business Authority, in December 2018 released a report with one of the main conclusions being that the number of formal mistakes in the financial reports doesn't vary regardless of which statement was being issued by the auditor. The real difference in formal mistakes was only when the companies filed their financial reports without the presence of an auditor. The conclusion was based on a desk review and therefore did not include substantial mistakes.

In 2017 the Swedish National Audit Office recommended the Swedish Authorities to reestablish the requirement for audit for all companies as the legislation had been costly than it was meant – mainly because of lost taxes due to the government failing to follow up on the legislation.

In Norway on the other hand we found an interesting counterpart to audit; certified accountants that, if chosen, mitigated or fully offset, the negative impact on compliance by opting out of audit. The certified accountants are not a known phenomenon in Denmark and this dissertation concludes that the idea of having certified accountants could mitigate many of the negative impacts of opting out of audit.

Indhold

Executive Summary	1
1 Indledning	4
1.1 Indledning	4
1.2 Problemformulering	6
1.3 Afgrænsning	8
2. Metode	10
2.1 Indledning	10
2.2 Metodevalg	10
2.3 Gennemgang af empiri og kildekritik	12
2.4 Gennemgang af interview	18
2. 5 Afhandlingens struktur	26
3 Teori	29
3.1 indledning	29
3.2 Fravalg af revision	29
3.3 Regnskaber – hvorfor udarbejdes de?	30
3.4 Revisors erklæringer	31
3.5 Erklæring om revision	32
3.6 Erklæring om udvidet gennemgang – et alternativ til revision	35
3.7 Erklæring om review	36
3.8 Erklæring uden sikkerhed	37
3.9 Delkonklusion - En sammenligning af erklæringstyperne	37
4 Analysedel 1 Erfaringer fra Danmark og belysning af debatten	41
4.1 Indledning	41
4.2 Hovedkonklusioner i den gennemgåede empiri	41
4.3 Mistede oplysninger som konsekvens af den lempede revisionspligt	42
4.4 Medfører revision færre fejl i årsrapporterne?	47
4.5 Erhvervsstyrelsen kontrol af revisionsvirksomheder – kvaliteten hos de danske revisorer	51
4.5.1 Fejl hos revisorerne - Virksomhedsniveau	57
4.5.2 Enkeltstatsniveau	57
4.6 Offentlige sikkerhedskontroller	58
4.8 Finansiering for SMV og den lempede revisionspligt	61
4.9 Revisionspligten og skattegabet	64
4.10 Lempelsen af revisionspligten og effekten på beskæftigelsen	67

4.11 Økonomisk kriminalitet og revisionens betydning i denne forbindelse.....	68
5 Besvarelse af underspørgsmål del 1.....	70
5.1 Besvarelse af underspørgsmål 1.1+1.2:.....	71
5.2 Besvarelse af underspørgsmål 1.3 + 1.4:.....	73
5.3 Besvarelse af underspørgsmål 1.5:.....	79
5.4 Besvarelse af underspørgsmål 1.6.....	80
5.5 Besvarelse af underspørgsmål 1.7.....	81
5.6 Besvarelse af underspørgsmål 1.8.....	84
6 Analysekapitel 2.....	88
6.1 Indledning.....	88
6.2 Sverige	90
6.3 Erfaringer med lempelsen af revisionspligten i Sverige	92
6.4 Perspektivering af svenske forhold	95
6.5 Norge	98
6.6 Erfaringer med lempelsen af revisionspligten i Norge	100
6.7 perspektivering af norske forhold	101
7. Konklusion og perspektivering	110
7.1 Konklusion	110
7.2 perspektivering.....	115
8. Litteraturliste	117
8.1 Faglitteratur.....	117
8.2 Publikationer og artikler	117
8.3 Love og bekendtgørelser	122
8.4 Internetsider	123
9. Bilag	124
9.1 Interview med Martin Samuelsen – tilsynschef hos revisortilsynet.....	124
9.2 Interview med professor John Christian Langli	131

1 Indledning

1.1 Indledning

Muligheden for fravalg af revision blev indført i 2006. Det skete som led i daværende regerings udspil omkring at lette byrden for mindre erhvervsdrivende i Danmark for derved at gøre Danmark til et endnu bedre land at drive forretning i. Emnet omkring lempelsen af revisionspligten har dog været omdiskuteret lige siden. Brancheorganisationen FSR er blandt hovedaktørerne i forhold til kritik af revisionspligten i Danmark¹. Dette på trods af, at regeringen over flere omgange har udarbejdet analyser omkring effekten af lempelsen af revisionspligten, med overordnede positive udmeldinger, såsom besparelser for virksomhederne der fravælger revisionen. Revisionspligten er yderligere lempet over flere omgange, senest i 2013 hvor muligheden for udvidet gennemgang indføres. Med denne er det langt hovedparten af de danske selskaber der kan fravælge revision til fordel for udvidet gennemgang, mens mange mindre selskaber helt kan fravælge revisortilknytning, netop for at kunne lette byrden i SMV-segmentet. Danske selskaber har i stor stil taget tiltaget til sig og det ses, at fravalget af revision er en stigende tendens. Således valgte 85% af de danske selskaber i 2012 at lade sig revidere, hvorimod det for 2017 kun var gældende for 35% af de danske selskaber. De danske selskaber fravælger dermed i stigende grad revision og i stedet vælger alternativer som udvidet gennemgang eller review med lavere grad af sikkerhed i erklæringen fra revisor. Størst stigning i tilvalg ses i assistanceerklæringerne, altså en erklæringsform uden sikkerhed.

FSR køber dog ikke argumentet omkring den administrative byrde:

FSR - danske revisorer er grundlæggende uenig i regeringens præmis om, at revision er en administrativ byrde. FSR - danske revisorer mener, at der er en betydelig samfundsmæssig værdi i, at virksomhederne får deres regnskaber gennemgået af en revisor. En værdi, som ikke afspejles i ønsket om at lempe revisionspligten for at reducere administrative byrder.²

Altså er emnet omkring lempelsen af revisionspligten behandlet meget i debatten i Danmark. Som ved de fleste andre tiltag er der dog både fordele og ulemper ved fravalg af revision, hvorfor en belysning af debatten i Danmark ikke altid er nok – det kan være givende at skue ud i Europa, og særligt vores nabolande, for at se hvilke erfaringer der er gjort i disse lande.

Generelt i Europa er tendensen dog den samme. I en rapport udarbejdet af FEE (Federation of European Accountants)³ kan det ses, at revisionspligten er lempeliggjort i alle lande i EU-stater samt Norge, Schweiz

¹ Se bl.a. <http://www.fsr.dk/Nyhederogpresse/Politiskemaerkesager/Revisionspligt>

² <http://www.fsr.dk/Nyhederogpresse/Politiskemaerkesager/Revisionspligt>

³ FEE Audit exemption thresholds in Europe, maj 2016

og Island. Dermed er det bemærkelsesværdigt, at Danmark med sine grænseværdier på 4 millioner i balancesum, 8 millioner i omsætning og 12 ansatte, i realiteten er i den lave ende af skalaen.

Det ses ligeledes at lande som Tyskland og UK har grænseværdier der er tilsvarende de maksimalt tilladte i EU. De maksimalt tilladte grænseværdier er 6.000.000 € i balancesum, 12.000.000 i omsætning og 50 ansatte, og er altså betydeligt højere end de danske grænseværdier for fravalg af revision. Danmark har taget konsekvensen heraf og indført udvidet gennemgang, hvor grænseværdierne er i den høje ende – alligevel kræves dog godkendt revisor for udarbejdelse af en sådan erklæring i Danmark.

Det er ligeledes bemærkelsesværdigt at der er så stort et spænd blandt landene i Europa. Nabolandet Sverige har haft så dårlige erfaringer med lempelsen af revisionspligten, at rigsrevisionen i 2017 anbefalede at genindføre revisionspligten for alle selskaber – dette på trods af, at grænseværdierne er betydeligt lavere end i Danmark. Det lader altså til, at man i de forskellige EU-medlemslande har forskellige opfattelser af, hvorledes grænseværdierne for fravalg af revision bør ligges og hvordan lempelsen af revisionspligten skal håndteres.

I forbindelse med debatten omkring lempelsen af revisionspligten er der ligeså flere elementer der ofte bliver behandlet ganske perifert eller helt undlades. Herunder har enkeltmandsvirksomhederne aldrig været underlagt revisionspligten, men det lader til, at de helt undlades i debatten når der tales om negative konsekvenser af lempelsen af revisionspligten.

Herudover ses det i andre europæiske lande som Norge, at der gøres brug af regnskabskyndige folk der ikke er det der svarer til godkendte revisorer i Danmark. Det er en interessant indgangsvinkel som vi ikke kender til i Danmark, hvor vores alternativ er den førnævnte ”udvidet gennemgang” eller andre erklæringsformer med mindre eller ingen grad af sikkerhed. Disse alternative certificerede revisorer tilbyder services der ikke er påkrævet underskrift fra en godkendt revisor. Det er altså et alternativ til selskaber der ikke har revisionspligt. Dette kunne være et spændende alternativ i Danmark også, hvor 16% af de danske selskaber i 2017 helt har fravalgt en erklæring fra revisor.

Ovenstående forhold fører os til en spændende problemstilling.

1.2 Problemformulering

Mantraet omkring lempelsen af revisionspligten har været under stor fokus de senere år, hvilket har ført til debatter og argumenter fra begge fløje omkring ”for og i mod”, med FSR som skarp kritiker.

Vi ønsker i nærværende kandidatafhandling at konkretisere, analysere og diskutere argumenterne, i den danske debat for positive og negative konsekvenser i forhold til muligheden for fravalg af revision i den danske debat. Med udgangspunkt i en nyere analyse udarbejdet af Erhvervsstyrelsen i december 2018, har den danske erhvervsminister Rasmus Jarlov udtalt:

Det handler om at finde en effektiv og billig måde at sikre, at virksomhederne får lavet regnskaber, der er så retvisende som muligt. Jeg er langt fra overbevist om, at vi skal rulle revisionspligten tilbage til dér, hvor den var tidligere⁴

Analysen udarbejdet af Erhvervsstyrelsen konkluderer også, at de danske selskaber, som direkte effekt af den lempede revisionspligt, sparer 1,6 milliarder kroner årligt og der er indikationer på flere arbejdspladser som produkt af den lempede revisionspligt. En besparelse der dog ikke kommer staten til gode ifølge FSR:

”Vi har fra starten sagt, at det har betydning for statens skatteindtægter, at virksomhederne fravælger revision. Desværre har der ikke været noget ønske om at få analyseret det samlede provenutab⁵

Samtidigt ser vi at opfattelsen af revisionspligten er forskellig i forskellige europæiske lande. Vi ønsker for udvalgte europæiske lande at se på hvilke erfaringer der er gjort med lempelsen af revisionspligten i andre lande og om der er inspiration at hente for Danmark i udlandet. Vil det eventuelt give mening at anbefale regeringen at fjerne lempelsen af revisionspligten lempe grænseværdierne for revisionspligten yderligere eller skal vi se en anden vej for at sikre, at virksomhederne får lavet regnskaber, der er så retvisende som muligt – på den billigst mulige måde som Rasmus Jarlov fremsætter.

Der findes andre erklæringsformer i Danmark der giver virksomhedsdrivende mulighed for at tilvælge revisor, dog til forholdsvis lavere omkostning end den omfattende revision. Det er dog essentielt at se på, om undersøgelser viser, at revisors tilstedeværelse er essentiel for et retvisende regnskab – og i så tilfælde hvad skal Danmark da gøre ved den stigende tendens der er i forhold til selskaber der helt fravælger revisor?

Lempelsen af revisionspligten har som nævnt været omdrejningspunkt for stor debat, og utallige undersøgelser har set på konsekvenserne ved fravalg af revision – både for selskabet og for samfundet

⁴ Koch, Thomas Østerlin og Emil Ellesøe Ditzel: Erhvervsministeren: Der er ikke behov for mere revision. I: TV2, 08.12.2018

⁵ FSR: FSR tager afstand fra Erhvervsministeriets undersøgelse af revision. Udgivet af FSR. Sidst opdateret: 07.12.2018

generelt. Med udgangspunkt i erfaringerne fra debatten og med afsæt i undersøgelser der er udarbejdet af væsentlige aktører i debatten, ønsker vi, at besvarer følgende problemstilling.

Hvilke erfaringer er der, med udgangspunkt i debatten, skabt omkring lempelsen af revisionspligten og hvilke elementer bliver kun i ringe grad belyst i debatten?

Findes der med udgangspunkt i erfaringer der er gjort i Sverige og Norge, alternativer som kan kompensere for de negative konsekvenser der opstår i forbindelse med fravalg af revision?

For at besvare ovenstående problemformulering ser vi det nødvendigt at tage udgangspunkt i følgende underspørgsmål:

1. Hvad er vores erfaringer i Danmark med lempelsen af revisionspligten?

1. Hvordan er muligheden for fravalg af revision blevet modtaget af de danske selskaber?
2. Hvilke alternativer til revision findes i Danmark og bliver disse anvendt?
3. Har lempelsen af revisionspligten medført øgede fejl i årsrapporterne for selskaber der fravælger revision og mistes oplysninger i de offentliggjorte regnskaber der har fravalgt revision?
4. Hvordan er kvaliteten af de danske revisorer – hvad gør Erhvervsstyrelsen for at kontrollere revisorerne?
5. Har lempelsen af revisionspligten medført et større skattegab?
6. Har lempelsen af revisionspligten resulteret i yderligere økonomisk kriminalitet?
7. Har lempelsen af revisionspligten egentligt betydet en besparelse for selskaberne – og kan man aflæse en vækst i det danske erhvervsliv som følge heraf?
8. Med udgangspunkt i besvarelsen af ovenstående underspørgsmål 1-7 ønsker vi at belyse nogle nøgleforhold der ikke, eller kun i ringe grad er, diskuteret i den danske debat omkring de danske erfaringer med lempelsen af revisionspligten

2. Hvilke erfaringer har man i Sverige og Norge med lempelsen af revisionspligten?

1. Hvilke erfaringer kan drages fra nabolandet Sverige?
 - i. Rigsrevisionen i Sverige anbefalede i 2017 at man i Sverige bør genindføre revisionspligten – hvad blev denne anbefaling baseret på, og kan man drage paralleller til Danmark med Rigsrevisionens anbefaling?
2. Hvilke erfaringer kan drages fra nabolandet Norge:

- i. Hvad er erfaringerne i forhold til compliance i Norge efter lempelsen af revisionspligten?
- ii. Vi ved, at der i Norge findes certificerede accountant. Hvad er erfaringerne med disse?
- iii. Der ønskes en perspektivering til Danmark i forhold til erfaringerne med certificerede accountants.

1.3 Afgrænsning

I forbindelse med vores gennemgang af den sekundære empiri vedrørende debatten omkring lempelsen af revisionspligten i Danmark begrænser vi os i denne afhandling til kun at se på elementerne der er styret af vores problemformulering og i særdeleshed underspørgsmålene i del 1 ovenfor. I Underspørgsmål 1.8 ønsker vi at belyse manglende elementer i debatten på basis af besvarelsen af underspørgsmål 1-7. Således vil vi med afsæt i besvarelsen af underspørgsmål 1-7 fremkomme med diverse elementer i debatten der ikke belyses. Dog begrænser vi os fra at kunne belyse alle manglende elementer i debatten, men vil kun forholde os til enkelte med særlig relevans til denne opgave.

Det forventes at læserne af denne afhandling har grundlæggende viden inden for revision og regnskab, hvorfor diverse fagudtryk ikke nødvendigvis vil blive belyst yderligere medmindre dette findes nødvendigt og relevant.

Vi vil igennem afhandlingen primært beskæftige os med mantraet omkring fravalg af revision men vil ligeledes se på andre erklæringstyper udarbejdet af revisor da de har stor relevans for afhandlingen. Dog begrænser vi os fra, at se på andre opgaver udført af revisor, herunder inkluderende men ikke begrænset til andre rådgivningsopgaver.

Løbende i afhandlingen vil vi henvise til relevante love og reguleringer på området omkring erklæringer fra revisor og lempelsen af revisionspligten. De steder hvor der er henvist til loven er kilden blevet refereret. Vi begrænser os dog fra, at gennemgå og i opgaven inddrage alt aktuel lovgivning på området.

Vi vil kun i begrænset omfang belyse de politiske motiver bag lempelsen af revisionspligten i Danmark og primært i denne sammenhæng fokusere på de faglige og belyste fordele og ulemper ved lempelsen af revisionspligten.

Vi har i denne afhandling arbejdet med flere kilder vedrørende blandt andet konsekvenserne ved fravalg af revision. Vi afgrænser os fra, at detaljeret gengive rapporterne, men vil kun belyse dele der har relevans for opgaven og nogle steder blot gengive resultaterne af disse rapporter for derved at kunne diskutere på basis

af disse. Dette grundet det begrænsede antal mulige sider der kan skrives i afhandlingen samt fokus for relevansen i forhold til den stillede problemstilling.

Vi har i denne afhandling valgt at fokusere på 2 lande og erfaringerne fra disse; navnlig Sverige og Norge. Baggrunden for valget af disse lande kan læses i metodeafsnittet. Vi afgrænser os dermed fra at se på andre lande i EU med lempet revisionspligt. Herudover vil vi i forbindelse med analysekapitel 2, hvor vi gennemgår erfaringer fra Sverige og Norge, udelukkende se på udvalgte erfaringer der findes relevant i forhold til afhandlingens problemstilling, herunder underspørgsmål del 2. Dermed vil hele situationen omkring lempelsen af revisionspligten i de pågældende lande ikke blive diskuteret, ligesom debatten omkring denne ikke vil blive belyst i samme grad som den vil blive belyst i forhold til den danske debat.

Herudover er institutioner i udlandet ikke forklaret yderligere, da behovet herfor ikke er tilstedeværende (fx den svenske Rigsrevision – det forventes at regnskabslæser ved hvad en rigsrevision er og funktionen af denne.)

Ved gengivelse af interview der er foretaget på engelsk med norsk professor Langli afgrænser vi os for, at oversætte denne til dansk når diverse svar gengives i opgaven. Det forudsættes at læser af denne afhandling kan engelsk.

Vi afgrænser os fra, at se på relevant litteratur inden for afhandlingens behandlingsområde efter 31.12.2018, hvor dataindsamling er afsluttet af forfatterne af denne afhandling.

2. Metode

2.1 Indledning

I nærværende afsnit vil vi beskrive vores metodetilgang til afhandlingen. Dermed vil vi besvare følgende spørgsmål:

- Hvordan vil vi komme fra problemformuleringen til konklusionen?
- Hvem henvender afhandlingen sig til?
- Beskrivelse af valgte metoder
- En gennemgang af den valgte empiri samt kildekritik heraf
- En forklarende beskrivelse af stillede spørgsmål til vores interview

2.2 Metodevalg

Hvordan vil vi komme fra problemformuleringen til konklusionen?

Afhandlingens problemstilling er todelt. Den ligger naturligt op til, at vi skaber os et solidt overblik over den nuværende debat i Danmark omkring lempelsen af revisionspligten. Dermed vil vi undersøge den nuværende empiri der er udarbejdet af de væsentlige meningsdannere i Danmark herunder særligt FSR – danske revisorer og Erhvervsstyrelsen. Efter indsamling af relevant information i form af artikler, pressemeddelelser mv, vil vi i afsnit belyse de væsentligste argumenter for og imod lempelsen af revisionspligten, for derved at belyse debatten og erfaringerne vi har gjort os i Danmark. Den andel del af Herefter ønsker vi at diskutere hvilke elementer der ikke er, eller kun i ringe grad er, belyst i den danske debat. Med udgangspunkt i disse elementer vil vi se på Sverige og Norge for derved at se på hvilke erfaringer der er gjort i disse lande og perspektivere disse til danske forhold. Vi vil igennem opgaven systematisk besvare vores underspørgsmål for derved at nå frem til en konklusion der besvarer problemformuleringen. Den andel del af opgaven har altså afsæt i Sverige og Norge. Baggrunden for valget af disse lande gennemgås nedenfor.

Sverige

Valget af Sverige som modstykke til den danske debat er truffet eftersom Sverige som vores naboland og som værende et land Danmark normalt i mange tilfælde sammenligner sig med, vil være interessant i forhold til problemstillinger der måtte være i forbindelse med lempelsen i revisionspligten. Ydermere ved vi på

forhånd i forbindelse med dataindsamling til denne afhandling, at den svenske rigsrevision i 2017 har anbefalet, at revisionspligten genindføres – dette er en yderst spændende debat og vi vil se nærmere på årsagerne hertil. Herudover har Sverige meget lave grænseværdier i forhold til fravalg af revision, derfor er det ligeledes en interessant anbefaling, da Sverige ligger i den meget lave ende målt op imod de tilladte grænseværdier jf. EU-direktivet.

Norge

Nabolandet Norge har lig Sverige lave grænseværdier for fravalg af revision og muligheden for fravalg af revision blev introduceret forholdsvis sent. Dog har vores dataindsamling til denne afhandling vist, at Norge har et spændende alternativ til revision som ikke findes i Danmark, certificerede regnskabskyndige/accountants. Altså findes der godkendte regnskabskyndige i Norge der ikke er autoriserede revisorer. Denne tilgang er spændende i forhold til opgavens problemformulering, hvorfor Norge er udvalgt som europæisk land der vil blive undersøgt i denne afhandling og vi vil drage erfaringer fra Norge og benytte os i disse i vores diskussion og slutteligt konklusion og besvarelse af problemformuleringen. Herudover er der i Norge udarbejdet mange interessante rapporter der blandt andet undersøger kvaliteten af arbejdet for certificerede accountants. Mange rapporter omkring lempelsen af revisionspligten i Norge er udarbejdet af John Christian Langli. Langli er i den forbindelse også blevet interviewet i denne afhandling (se 2.5).

Hvem henvender afhandlingen sig til?

Denne afhandling henvender sig først og fremmest til folk med en viden inden for revisionsfaget der ønsker en alternativ tilgang til debatten omkring lempelsen af revisionspligten. Herunder, men ikke begrænset til vejleder og censor af denne afhandling. Forfatterne af denne afhandling er selskabsejere af selskabet Summ ApS, der netop er et alternativ til de godkendte revisionsvirksomheder i Danmark, hvorfor denne afhandling også henvender sig til kunder i Summ der har behov for viden omkring fravalg af revision.

Valgte faglige metoder

Denne afhandling vil have en eksplorativ og problemidentificerende tilgang. Dermed vil forfatterne af denne afhandling i forsøg på belysning af den nuværende debat i Danmark og navnlig belysning af manglende elementer i debatten, udforske forhold som er mindre kendte eller måske helt ukendte⁶.

Dernæst ønsker vi at belyse og anviser til eventuelle løsningsforslag til det diagnosticerede problem ved den eksplorative tilgang. Altså konkret for denne afhandling: "Ved at se nærmere på de udvalgte lande i Europa (samt relevante interviews), kan man da se på erfaringer fra disse lande for derved at få de elementer der er ringe belyst i den danske debat, bedre belyst derigennem?". Dermed vil vi have en Normativ undersøgelse.⁷

2.3 Gennemgang af empiri og kildekritik

Den anvendte empiri i opgaven består primært af 2 dele. Den første og mest anvendte empiri er såkaldt sekundær empiri, altså allerede eksisterende data⁸, herunder artikler, pressemeddelelser, internetsider og faglitteratur der er indsamlet og skrevet af interessenter inden for området revisionspligt. Herunder FSR, Erhvervsstyrelsen, SKAT og andre. Vi skal forholde os kritisk til empirien, særligt når den er skrevet af anden part, hvorfor vi i nærværende afsnit vil gennemgå den sekundære empiri kort og forholde os kritisk til kilderne.

I forbindelse med kildeudvælgelse har vi været opmærksomme på **validiteten** og **reliabiliteten** af vores kilder og artikler.⁹ Validiteten dækker over gyldighed og relevans, som har være en stor del af vores overvejelser i forbindelse med valget af kilder. Hernæst har vi set på reliabiliteten af kilderne, altså om målingerne mv. er sikre og pålidelige. I forbindelse med vores kritiske tilgang og gennemgangen i følgende afsnit, har vi dannet os et grundlag for at anvende og eventuelt kritisere vores indsamlede empiri i afhandlingens analyse.

Alle vores kilder kan findes i litteraturlisten. Generelt i opgaven har vi forholdt os kritisk og diskuteret resultaterne der er opnået i empirien (se blandt andet beregningen af skattegabet udarbejdet af Copenhagen Economics.)

FSR – Danske revisorer

⁶ Andersen, Ib: *Den skindbarlige virkelighed*. 4. udg s. 22

⁷ Andersen, Ib: *Den skindbarlige virkelighed*. 4. udg s. 23.

⁸ Andersen, Ib: *Den skindbarlige virkelighed*. 4. udg s. 151

⁹ Andersen, Ib: *Den skindbarlige virkelighed*. 4. udg s. 83

I gennem opgaven er Foreningen af Danske Revisorer – Danske revisorer (herefter benævnt FSR) benyttet som værende blandt de primære kilder i forhold til analyse af de negative konsekvenser af lempelsen af revisionspligten. FSR blev etableret i 1912 og er en brancheorganisation for revisorer i Danmark. Dermed taler FSR for så vidt revisorerne sag – også i emnet omkring muligheden for fravalg af revision, hvorfor brancheforeningen naturligvis er skarp modstander af lempelsen af revisionspligten. Dermed må vi som opgaveskrivere være opmærksomme på, at brancheorganisationen er subjektiv i sine holdninger og det må forventes, at positive resultater i forbindelse med lempelsen af revisionspligten ikke vil blive præsenteret af FSR. Blandt hovedmålene i sin strategi ved navn ”Når troværdighed tæller” er det blandt FSR’s ”must win-battles” at revisionsbranchen skal have et godt omdømme, herunder sættes som mål at de er en succes når;

*Det politiske system ubetinget anerkender værdien af vores ydelser, herunder branchens rolle i forhold til skattekontrollen.*¹⁰

FSR benyttes alligevel som kilde i opgaven, da brancheorganisationen må anerkendes som værende tonegivende i Danmark og argumenter i brancheorganisationen er bakket op af dybdegående undersøgelser og i flere tilfælde bekræftet af eksterne aktører som Copenhagen Economics.

Af FSR er blandt andet benyttet følgende artikler (se litteraturlisten):

1. Mistede oplysninger i forbindelse med fravalg af revision – En undersøgelse af selskabernes årsregnskaber
2. Anmærkninger fra revisor og mistede oplysninger ved fravalg af revision – analyse af selskabernes 2016-årsregnskaber.

Ovenstående kilder omhandler primært som overskriften antyder mistede oplysninger ved fravalg af revision. FSR har i denne forbindelse gennemgået årsrapporter med revision og på basis heraf konkluderet, at resten af årsrapporterne, der ikke har modtaget en erklæring med sikkerhed af revisor må have samme niveau af ”alvorligheder” i regnskabet, herunder fx kapitalejerlån. FSR har dog i denne forbindelse umiddelbart ikke taget højde for denne usikre måling og ligger ikke nok vægt på at dette blot er en antagelse og ikke en valid måling. Desuden antager FSR blandt andet at de ulovlige kapitalejerlån ikke kommer til offentlighedens kendskab, hvilket forfatterne af denne afhandling bestrider i besvarelsen af underspørgsmål 1.3. (Se kapitel 5.) Dermed lader det til, at FSR som antaget forholder sig til lempelsen af revisionspligten meget kritisk og næsten subjektivt. Dog vil kilderne som nævnt stadig blive brugt med forbehold for dette – dermed vil forfatterne af denne afhandling forsøge at adskille fakta fra antagelser i gennemgang af rapporter fra FSR.

¹⁰ FSR – Danske revisorer; Strategiplan 2019-2021

Copenhagen Economics

Copenhagen Economics er et bureau der udarbejder analyser for forskellige aktører i det danske erhvervsliv, herunder FSR og Erhvervsstyrelsen. Det antages, at Copenhagen Economics er et uafhængigt analysebureau, dog skal det holdes for øje, at Copenhagen Economics er en selvstændig virksomhed der tager sig betalt for udarbejdelsen af disse rapporter, hvorfor selskabet alt andet lige vil være farvet af den betalende part, herunder fx FSR i forbindelse med deres rapport omkring skattegab (se litteraturlisten).

Der er anvendt forskellige rapporter udarbejdet af Copenhagen Economics, herunder som nævnt rapport vedr. de øgede skattegab som direkte effekt af den lempede revisionspligt. Det skal noteres, at netop denne beregning ikke helt baserer sig på fakta. Det øgede skattegab i beregningen er et produkt af diverse antagelser som Copenhagen Economics selv skriver – se afsnit omkring det øgede skattegab i kapitel 4. Andre analyser af Copenhagen Economics er ligeledes anvendt, herunder besparelsen opnået for danske selskaber som resultat af den lempede revisionspligt. Her gør Copenhagen Economics brug af eget skøn i forhold til besparelsen af assistancehonoraret. I beregningen af den samlede besparelse som selskaber opnår ved fravalg af revision og tilvalg af en assistanceerklæring "glemmer" Copenhagen Economics at fratrække opstilling af årsregnskabet i forbindelse med revisionen, eftersom de regner en gennemsnitspris for revision **inklusiv** opstilling af årsregnskabet. Dette har en betydning for den totale besparelse som selskaberne har modtaget som derved vil være lavere end de 100% som Copenhagen Economics antager. Se desuden kommentarer vedr. dette i kapitel 5 under besvarelsen af underspørgsmål 1.7.

Det skal herudover nævnes, at Copenhagen Economics generelt har været meget gode til, at dokumentere beregninger og forklaret disse i bilag til rapporterne. Disse er gennemgået af forfatterne af denne afhandling og dermed været med til at afgøre hvilke konklusioner der bliver draget på basis heraf.

Således har forfatterne af denne erklæring været påpasselige med reliabiliteten af Copenhagen Economics rapporter, dog er deres dokumentation for beregningerne gode og har været med til at sikre, at vi har kunne medtage rapporterne og konklusionerne i denne afhandling med visse forbehold.

Erhvervsstyrelsen

Kilder fra erhvervsstyrelsen er brugt flere gange igennem denne afhandling og er blandt hovedkilderne i afhandlingen. Vores kilder indebærer blandt andet årlige redegørelser, strategiplaner mv. Erhvervsstyrelsen er en myndighed der blandt andet har til opgave at kontrollere danske virksomheder og herunder et særligt revisortilsyn til kontrol af revisionsvirksomhederne. Som myndighed skal Erhvervsstyrelsen eksekvere på den politiske dagsorden. Altså har Erhvervsstyrelsen et politisk hensyn at leve op til, hvorfor officielle holdninger

fra erhvervsstyrelsen alt andet lige typisk vil være præget af den politiske holdning de er underlagt. Vi vil for så vidt muligt forsøge at sætte os over dette og se på de faglige aspekter af rapporterne.

Vi vil særligt benytte os af en nylig rapport udarbejdet af Erhvervsstyrelsen kaldet undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt – udgivet d. 7. december 2018. Rapporten har været underlagt meget kritik blandt andet af FSR men også af nogle af forfatterne af rapporten.¹¹ Den massive kritik omhandler i særdeleshed rapportens afsnit omkring SKAT, ud fra hvilken Erhvervsminister Rasmus Jarlov blandt andet har udtalt følgende:

Det springende punkt er, at det ikke kan påvises, at ikke-reviderede virksomheder betaler mindre i skat¹²

Men som sagt er rapportens afsnit omkring revisionspligtens betydning på skattebetalinger så mangelfuld, at den er blevet kritiseret af forfatterne selv. Analysemetoden er ikke korrekt og ikke sammenlignelig, hvorfor den ikke vil blive anvendt i nærværende afhandling.

Også rapporten af Erhvervsstyrelsen omkring revisionspligten der er udgivet i 2014 er brugt i denne rapport. (se kapitel 4 under øgede fejl i årsrapporterne). Denne er også blevet kritiseret for, at have forkert sammenligningsgrundlag i forhold til fejl i årsrapporterne, da man sammenligner selskaber der umiddelbart ikke bør sammenlignes på antallet af fejl – et mere komplekst regnskab vil naturligt være mere blotlagt for fejl i forhold til et meget simpelt regnskab – når disse sammenlignes giver det ikke et retvisende billede af revisionspligten er underordnet. Disse er dog alligevel anvendt med påpasselighed og vished omkring dette faktum og holdt op imod den nyere førmtalte analyse hvor der er udarbejdet et desk review.

Erhvervsstyrelsens rapporter omkring kontrolmyndighed af selskaber er ligeledes anvendt. Forfatterne af denne afhandling er opmærksomme på, at Erhvervsstyrelsen har interesse i, at fremstå bedst mulig i en sådan rapport. Derfor er rapporten også udarbejdet med meget positive vendinger omkring Erhvervsstyrelsens arbejde. Dette vil blive videre diskuteret i kapitel 5.

Riksrevisionen - Sverige

Rigsrevisionen i Sverige er lig den danske rigsrevision en uafhængig offentlig revisionsmyndighed, der udfører relevante kontroller i Sverige. Formålet er altså at have en uafhængig part der skaber sikkerhed omkring

¹¹ Koch , Thomas Østerlin og Emil Ellesøe Ditzel: Erhvervsministeren: Der er ikke behov for mere revision. I: TV2, 08.12.2018

¹² Koch , Thomas Østerlin og Emil Ellesøe Ditzel: Erhvervsministeren: Der er ikke behov for mere revision. I: TV2, 08.12.2018

offentlige interesser. Dermed er rigsrevisionen ikke, lig FSR, en interesseorganisation, og man må antage, at rigsrevisionen kan sætte sig ud over politiske hensyn og anskue problemstillinger objektivt.

Rigsrevisionen er hovedkilden i analysekapitlets 2. del omkring behandling af erfaringer med lempelsen af revisionspligten i Sverige. Navnlig en rapport der blev udarbejdet af den svenske rigsrevision i slutningen af 2017; " Avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag – en reform som kostarm er än den smakar" , altså Afskaffelsen af revisionspligten for små aktiebolag – en reform som koster mere end den smager (smager i dette tilfælde menes som at reformens negative konsekvenser opvejer de positive.). Rapporten er udarbejdet efter flere års erfaringer med lempelsen af revisionspligten i Danmark, ligesom flere af rapportens argumenter er dokumenteret ved beregninger. Beregninger der også er benyttet af Copenhagen Economics (beregningens resultater omkring vækst i selskaber nævnes i analysekapitel 2 under erfaringer med lempelsen af revisionspligten i Sverige). Dog er rapporten blevet kritiseret af den svenske regering for at have for mange konklusioner behæftet med usikkerhed¹³. Disse usikkerheder bliver ikke uddybet af riksrevisionen og der gøres ikke opmærksom på dem. Herunder har riksrevisionen som mulige forklaringer til den lavere vækst i selskaber der fravælger revision i Sverige, at skatteunddragelse kan være forklaringen. Dette er en "beskyldning" der bør bygges på data og ikke blot en antagelse af riksrevisionen som forklaring til den lavere vækst der altså er fiktiv og skatteunddragende. Herudover nævnes i rapporten at besparelsen for selskaberne som følge af den lempede revisionspligt er 10.000 SEK i gennemsnit, hertil konkluderes at besparelsen er lille, hvilket er subjektivt – mere faktuel ville det være blot at nævne at niveauet ligger under det forventede af regeringen på 14.000 SEK.

Dermed er forfatterne af denne afhandling bevidste omkring de kritiske forhold der findes i rapporten med manglende dokumentation og antagelser af rigsrevisionen. Kilden er dog benyttet, da den på trods af dette stadig byder på meget fakta og skaber et interessant billede af de negative konsekvenser lempelsen af revisionspligten i yderste tilfælde kan have. Det er derfor relevant i forhold til den stillede problemformulering i denne afhandling at se på erfaringerne fra Sverige og drage paralleller til den danske model og situation.

Norge

I forbindelse med vores analyse af Norske forhold er der behandlet en kilde ved navn "Audit Exemptions and Compliance with Tax and Accounting Regulations" af Jeff Downing og John Christian Langli. Rapporten tager

¹³ Regeringens Skrivelse 2017/18:201, Riksrevisions rapport om avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag, Justitiedepartementet, 29.03.2018

sit afsæt i en dybdegående rapport udarbejdet af de norske skattemyndigheder "NDT" der udarbejder en analyse af konsekvenserne ved loven omkring fravalg af revision i forhold til overholdelse af skatte og regnskabslove. I denne forbindelse blev 2.117 forskellige selskaber, der alle havde en størrelse således at de var berettigede til fravalg af revision undersøgt. Undersøgelsen omhandlede årene umiddelbart før og efter introduktionen af lempelsen af revisionspligten, for derved bedst at kunne se på hvilke konsekvenser dette har haft.¹⁴ Undersøgelsen var af en så stor art, at der blev brugt timer svarende til 20 år¹⁵.

For forfatterne af denne afhandling er det vigtigt at undersøge hvorledes disse selskaber blev udvalgt for derved kildekritisk at benytte kilden ved, at sikre at udvælgelsen har været så repræsentativ som muligt. Selskaberne udvælgelse skete således:¹⁶ NDT opdelte Norge i 5 regioner der svarer til de 5 regionale enheder der tilsammen udgør NDT. Herefter blev hver region tildelt det antal selskaber i udvælgelsen der procentvis svarede til andelen af NDTs normale kontrol i regionen. Altså såfremt region 1 almindeligvis stod for 20% af de udvalgte skattekontroller, ville der i undersøgelsen også udvælges 20% af de samlede 2.117 selskaber fra region 1. Endvidere udvalgte NDT samme antal selskaber fra hver region der normalt havde mindst en anmærkning i forbindelse med revisionen. På denne måde, og med hjælp fra "Statistics Norway", sikredes der en repræsentativ samling af selskaber der alle havde mulighed for at fravælge revision, hvor altså der i undersøgelsen var inkluderet både reviderede og ikke reviderede regnskaber, herunder regnskaber med anmærkning fra revisor og ligeledes regnskaber udarbejdet af uafhængig tredjepart der ikke var autoriseret revisor, men certificeret accountant. Umiddelbart kan det på basis heraf udledes, at undersøgelsen er udført som repræsentativ for norske selskaber der havde mulighed for at fravælge revision. Undersøgelsen specificerer således hvorvidt det enkelte selskab har benyttet en intern medarbejder, en ekstern certificeret accountant eller en statsautoriseret revisor. I forbindelse med gennemgangen af analysen fra NDT har Langli og Downing opdelt selskaber med såkaldt CQS (se rapportens gennemgang i denne afhandling kapitel 6.) CQS står for Compliance Quality Score.

CQS karakteren er som nævnt udarbejdet med basis i NDTs undersøgelse. Undersøgelsen blev foretaget ved at NDT besvarede et spørgeskema efter udførelsen af kontrollerne. I nogle få tilfælde, er nogle selskaber kun vurderet på få parametre af dette skema, hvor andre selskaber er vurderet ud fra alle parametrene. Dermed skaber det i disse få tilfælde et skævbillede af situationen. Langli og Downing har forsøgt at eliminere dette

¹⁴ Jeff Downing, John Christian Langli, Audit Exemptions and Compliance with Tax and Accounting Regulations, 22.03.2017 s. 2

¹⁵ Jeff Downing, John Christian Langli, Audit Exemptions and Compliance with Tax and Accounting Regulations, 22.03.2017 s. 15

¹⁶ Jeff Downing, John Christian Langli, Audit Exemptions and Compliance with Tax and Accounting Regulations, 22.03.2017 s. 63-64

forhold ved, at inkludere en variabel i beregningen som er antallet af spørgsmål NDT har vurderet selskabet med (der er 64 spørgsmål i alt).

Umiddelbart er undersøgelsen dermed baseret på et godt repræsentativt grundlag og svarerne på hypoteserne kan danne grundlag for en diskussion og eventuel perspektivering til Danmark, med det forbehold for øje, at undersøgelsen netop "kun" undersøger årene umiddelbart efter reformen. Således er effekterne på den lange bane ikke blevet undersøgt. Det er relevant eftersom selskaberne lige før reformen var blevet revideret og med 81% af disse med en revisorerklæring uden anmærkninger¹⁷, giver det udtryk for at disse selskaber op til reformen havde interne regnskabskontroller i orden. Således kan det tage flere år før disse eventuelt forringes yderligere og dermed ville effekten og bekræftelsen af særlig hypotese 1 og 2 måske være i endnu mere udpræget grad.

2.4 Gennemgang af interview

Vi har i afhandlingen udført 2 interviews som har været meget givende for vores videre analyse og konklusioner. Vi udvalgte 2 kompetente respondenter til vores kvalitative interviews. Vores kvalitative interviews er opbygget som et såkaldt "informationsinterview"¹⁸ og i mere udpræget grad "det delvist strukturerede interview"¹⁹. Informationsinterviewet baserer sig blandt andet på, at intervieweren ønsker specifik viden omkring et særligt område, hvor den interviewede part har særlig kendskab til det der søges svar på, dermed også udvalget af respondenter (læs nedenfor). I mere udpræget grad var interviewet udformet som delvist struktureret, altså hvor vi som interviewere havde en teoretisk viden omkring området, men er åbne for nye synsvinkler, informationer og indtryk som vores eksperter kan give os.

Vore udvalgte kompetente respondenter var:

1. den daværende tilsynschef for revisortilsynet hos Erhvervsstyrelsen og statsautoriseret revisor Martin Samuelsen
2. Ph.D. og forfatter af flere rapporter på området omkring revisionspligt, blandt andet i Norge, John Christian Langli

Interview med Martin Samuelsen

Valget af interview med tilsynschefen

¹⁷ Audit Exemptions and Compliance with Tax Accounting Regulations Side 37.

¹⁸ Andersen, Ib: *Den skindbarlige virkelighed*. 4. udg. s. 168

¹⁹ Andersen, Ib: *Den skindbarlige virkelighed*. 4. udg. s. 169

I forbindelse med overvejelserne omkring valget af interview med revisortilsynschefen Martin Samuelsen var, at Martin kunne give os et mere nuanceret billede af kvaliteten hos de danske revisorer. Som tilsynschef ville han have et godt kendskab til kvaliteten, men herudover også omkring forhold der ikke er offentligt tilgængelige via fx rapporter fra Erhvervsstyrelsen. Herunder tænker vi særligt på alternativer til revisionen og hvorledes han professionelle holdning til dette ville være. Ud over at være tilsynschef for revisortilsynet er respondenteren også uddannet statsautoriseret revisor, hvilket i sig selv også er kvalificerende for nogle af de stillede spørgsmål.

Vi har udformet vores spørgsmål, der nedenfor vil blive gennemgået i forhold til bedst muligt at kunne bidrage med relevant information for bedre at kunne besvare vores problemformulering, herunder en del af vores underspørgsmål til denne.

I forbindelse med et kvalitativt åbent interview kan det forventes, at der opstår nye spørgsmål under interviewets forløb. Disse kan ses i bilaget som er vedlagt. Nedenfor vil kun blive gennemgået de oprindelige spørgsmål der skulle gennemgås med revisortilsynschefen.

Gennemgang af spørgsmål

Spørgsmål 1: *Hvad mener du om vores nuværende grænseværdier ift. fravalg af revision? Set fra dit synspunkt, hvad er så fordele og ulemper ved en evt. forhøjelse af grænseværdierne?*

I forbindelse med et interview med tilsynschefen, vil vi måske få et nuanceret billede på spørgsmålet omkring fordele og ulemper ved en eventuel forhøjelse af grænseværdierne til fravalg af revision. Som tilsynschef må det antages, at Martin har set på kvaliteten af revisionen og dermed må kunne give et nuanceret billede omkring ulemperne ved forhøjelse af grænseværdierne.

Spørgsmål 2: *I mange andre EU lande, er grænseværdierne betragteligt højere. Set fra dit synspunkt, har danske selskaber så særlige karakteristika der har en effekt på hvorvidt vi bør hæve / ikke hæve grænseværdierne?*

Ved undersøgelse af fordele og ulemper af ved lempelsen af revisionspligten er det ligeledes interessant at se på, om man eventuelt ville kunne følge i fodsporene på andre EU lande og hæve grænseværdierne. Som tilsynschef må det antages, at Martin har et kendskab til den generelle kvalitet af selskabernes compliance i dag (Godt nok kontrollerer han revisionsselskaberne, men dermed ses også på kvaliteten af årsrapporterne i SMV-segmentet.) og om disse kan bære en eventuel yderligere lempelse.

Spørgsmål 3: *Når grænseværdier for fritagelse af revision hæves, går det hånd i hånd med betragtninger omkring andre mulige tiltag for, at begrænse ulemperne ved en hævelse af grænseværdierne. Hvordan mener du, at man i Danmark bør erstatte revision af SME-segmentet?*

Som tilsynschef hos Erhvervsstyrelsen antager vi, at Martin må kende til eventuelle mulige tiltag på tegnebrættet for, at møde den stigende tendens til fravalg af revision. Alternativt vil Martin måske pege på de nuværende løsninger vi allerede har i Danmark i form af andre erklæringsformer med mindre grad af sikkerhed.

Spørgsmål 4: *Diverse undersøgelser (særligt Langli i Norge: Audit Exemptions and Compliance with Tax and Accounting Regulations) har vist, at tilstedeværelsen af en accountant i et selskab der har valgt at fravælge revision sikre samme kvalitet i arbejdet som auditoren (revisoren) gjorde før fravalget var sket. (Dette kan i tilfælde være samme revisor der efter fravalg ikke behøver at udfører en egentlig revision, men blot assistere selskabet som "accountant".) Vores analyse viser os, at "udvidet gennemgang" fejler i forhold til, at være et reelt alternativ til revision eftersom besparelsen på en udført udvidet gennemgang er minimal. Der har desuden været et fåtal af selskaber der siden muligheden præsenterede sig selv, har valgt at benytte sig af "udvidet gennemgang". Vores analyse peger os i retning af, at et alternativ til revision bør kunne udarbejdes af andre end autoriserede revisorer, netop for, at kunne tilbyde et rigtigt alternativ. Vores tanke går på, at et alternativ sæt af revisorer skulle kunne udarbejde en erklæring med mindre sikkerhed, som selskaber kan benytte sig af overfor interessenter mf. Altså et alternativ til fuld revision, dog stadig med nogen grad af sikkerhed, samt at et sæt professionelle øjne har set regnskabet igennem.*

Mener du, at det kunne være et godt alternativ med ovenstående løsning? Hvordan skulle denne i givet fald strikkes sammen?

Et alternativ, der vil blive gennemgået i opgavens sene kapitler, herunder kapitel 6 og frem, er en interessant ny vinkel på diskussionen omkring den lempede revisionspligt i Danmark. Dermed ville det være interessant at få revisortilsynets vurdering af denne sag. Særligt såfremt disse alternative providers skulle certificeres således, at der også skal føres tilsyn med disse. Derfor er dette spørgsmål relevant for den senere del af denne afhandling som vi forventer at skulle nå frem til efter udarbejdelsen af analysedel 1 og besvarelsen af problemformuleringens underspørgsmål del 1.

Spørgsmål 5 *Hvordan oplever i som tilsynet, at regnskaberne for de helt små selskaber som kunne have fravlagt revisionen men ikke har gjort det – altså de små selskaber der har bibeholdt revisionen. Hvordan er kvaliteten generelt af disse revisioner*

Vi ved, at førnævnte rapport udarbejdet af Erhvervsstyrelsen omkring det fremadrettede behov for revisionspligt, har blandt sine hovedkonklusioner af det udførte desk review, at mængden af fejl (ikke substantielle men mere formelle fejl) umiddelbart ikke er lavere i hhv. revision i forhold til andre erklæringsformer. Således er det interessant at få denne teori bekræftet af tilsynschefen, der netop har opsyn med revisorernes arbejde og kvaliteten af denne – for afhandlingen er det særligt interessant at se på kvaliteten af revisionen for de selskaber i SMV-segmentet.

Spørgsmål 6 *Mener du, at denne digitalisering vil gøre det mere kosteffektivt for revisorer at udføre en revision i fremtiden?*

Forfatterne af denne afhandling har en teori omkring at svaret på spørgsmål 6 vil være ja. Dermed skal dette tages med i betragtning omkring lempelsen af revisionspligten, da hovedformålet med dette må være at lette en økonomisk byrde (og administrativ) hos selskaber i SMV-segmentet.

Spørgsmål 7 *Nu hvor det er tendensen, samtidigt med, at der kommer flere og flere små virksomheder til der netop fravælger revision, mener vi, at det kunne være interessant med det her two tier system, hvor brugerne har mulighed for at få en erklæring fra en anden kyndig end en statsautoriseret revisor. I dag ved vi jo netop ikke som før diskuteret om det er en person med 20 års erfaring og en cand. Merc. Aud der har udført opstillingen af regnskabet, eller mosteren der har et kursus i økonomi, der udarbejder regnskabet på køkkenbordet.*

I tråd med spørgsmål 4, er det interessant at se på alternativer som på nuværende tidspunkt umiddelbart ikke er diskuteret i den danske debat. Herunder tænker vi særligt på alternative providers, der kunne støtte op omkring tendensen til fravalg af revision og måske fortsat opretholde en vis standard i de danske regnskaber.

Interview med John Christian Langli

Valget af interview med John Christian Langli

Forfatterne af denne afhandling har valgt at interviewe Ph.d. John Christian Langli der er professor på Norwegian School of Business i blandt andet revision. I forbindelse med vores undersøgelse af artikler der relaterer sig til emnet fravalg af revision har vi opdaget, at Langli er forfatter af flere artikler på området i udlandet, herunder Norge. Norge er interessant at skue til, for netop og se om Danmark kan se på nogle erfaringer der er gjort i Norge for derved måske at benytte sig af disse. Vi har derfor i Analysedel 2 set nærmere på Norge og herunder nogle af de artikler der er forfattet af Langli. Formålet med interviewet har

været at tilegne sig ny viden der ikke kunne aflæses fra artiklerne. Spørgsmålene er udarbejdet på en sådan måde, at vi umiddelbart kan relatere disse til forhold i Danmark for derved at opbygge noget sammenligneligt der kan diskuteres omkring. Gennemgangen af disse spørgsmål og tanker bag vil blive diskuteret nedenfor. Spørgsmålene er gentaget på engelsk som var sproget hvorpå de blev spurgt til Langli – mange af spørgsmålene er identiske med spørgsmålene der er stillet til revisortilsynschefen, hvorfor der til disse spørgsmål blot vil blive knyttet en kort kommentar.

Gennemgang af spørgsmål

Spørgsmål 1: The thresholds for audit exemptions in Norway are considerably lower than other EU member states. What is your overall view on the audit exemption threshold? Pros and cons related to whether it should be raised?

Samme spørgsmål som til Martin Samuelson. Vi ønsker emnet belyst alternativt set fra Norsk perspektiv. I Norge findes certificerede accountants, hvorfor dette alternativ måske jf. Langli vil muliggøre, at grænseværdierne for revisionspligten hæves yderligere.

Spørgsmål 2: Several EU member states have significant higher thresholds. In your view, are there special characteristics of the Norwegian business environment compared to other countries, that have an impact on the relevance of raising/not raising the audit exemption threshold?

Igen et spørgsmål der også er stillet til revisortilsynschefen. Det er dog interessant at se på hvilke overvejelser der er gjort i Norge eftersom beløbsgrænserne i Norge er lavere end Danmark. I Norge skal alle 3 grænseværdier opfyldes og dermed er reglerne mere strikse. Desuden ville den svenske model betyde, at 8% yderligere selskaber i Danmark ville blive revideret. Umiddelbart har vi en forventning om, at Langli ser det som en fordel såfremt grænseværdierne hæves, eftersom modstykket til autoriserede revisorer, certificerede accountants, kan modsvare ulemperne i forhold til fejl i regnskaberne, såfremt revision fravælges.

Spørgsmål 3 When an audit exemption threshold is raised, it goes hand-in-hand with considerations on whether there is a need for other initiatives to remedy the possible harmful effects of exemption. We have some questions in this regard and we hope that you can offer your view based on your own research.

What is your overall view on how governments – in Norway and/or in general – could/should replace audit of SMEs with other initiatives?

Spørgsmålet er også stillet til revisortilsynschefen. Spørgsmålet får dog forventeligt en anden drejning når den bliver stillet til en professor der netop har studeret ovenstående forhold. Vi forventer at spørgsmålet vil blive besvaret mere nuanceret i forhold til tilsynschefen der måske vil forholde sig til nuværende muligheder. Vi håber på, at opnå ny viden ved, at spørger forfatteren til artiklen.

Spørgsmål 4 *As examples, other initiatives could be (1) create a second tier of auditors/accountants with lower requirements than CPAs/licensed auditors – e.g. having a two-tier auditor/accountant system and allowing both tiers to offer services in the SME market, while only the first tier may audit/provide assurance services to larger clients, (2) raise the resources available for government/tax authorities to perform oversight and control of SME accounts.*

I forbindelse af gennemgangen af vores sekundære empiri har vi fundet oplysninger om, at Norge allerede har et sådan two-tier system. Således er det interessant at indlede et spørgsmål omkring dette og hvorledes det fungerer i Norge i praksis (se videre spørgsmål)

Spørgsmål 5: One of the hypotheses in the article you wrote is that – all else equal – an external accountant or auditor that prepares the annual financial statements is associated with a smaller decline in CQS after opting out. Does this indicate that the presence of an accountant is more important than the assurance? (as preparing the financial statement is not about providing assurance on the information)

I forbindelse med gennemgang af kilder, herunder Erhvervsstyrelsens rapport fra december 2018 (se litteraturliste) ses det, at tilstedeværelsen af revisor er vigtigere end selve revisionen i forhold til formelle fejl i regnskabet. Der er desværre ikke lavet en grundigere analyse i Danmark af fejlene på årsregnskabet herunder også substantielle fejl. Dog giver det grund til, at spørge hvorvidt samme forhold gør sig gældende for en accountant (regnskabskyndig). Altså er den regnskabskyndiges tilstedeværelse lige så god som revisorens? Vi forventer, at der er fordele og ulemper ved begge, men forventer at den regnskabskyndige faktisk er vigtigere i de helt små selskaber, eftersom det daglige bogholderi og tilstedeværelse må opveje den årlige revision.

Spørgsmål 6 In the report, **Audit Exemptions and Compliance with Tax and Accounting Regulations**, “licensed accountants” is mentioned as a good alternative to auditors. Could you expand on this argument?

Do accountants that assist companies in Norway have to be “licensed” even though they are not CPA “licensed auditors”? How should this be managed in real life – a lesser exam than CPAs? Or less liability?

Der ønskes med dette spørgsmål en uddybelse på licensed accountant i tråd med spørgsmål 4. Det er muligt vi via dette svar opnår viden der kan benyttes i analysen såfremt vi vælger at "anbefale" dette forhold til Erhvervsministeriet – altså at vi skal oprette et lignende system i Danmark.

Spørgsmål 7: An alternative or supplement to the above is that the government increases the amount of funds used by governmental agencies to have an even larger inspection of companies that have chosen not to be audited – what is your view on this point?

Vi ønsker i denne forbindelse at se på alternativer til den certificerede regnskabskyndige. Alt andet lige må flere former for inspektion af regnskaberne skabe en større sikkerhed for korrekte regnskaber – også uden revision.

Spørgsmål 8: Do you believe that it would be a good alternative to companies that has opt out to have the possibility of using an alternative provider of accounting services that can, by law, make a less extensive service (than an audit) which provides the reader with some assurance?

Spørgsmålet er hypotetisk når det er stillet til tilsynschefen, da han ikke kan relatere sig til hvordan det faktisk ville være, da vi ikke har dette system i Danmark. Det har man dog i Norge og derfor vil spørgsmålet kunne skabe et anderledes syn på emnet omkring certificerede regnskabskyndige.

Spørgsmål 9: The whole idea in using a 'second tier of auditors'/alternative providers is that it should be more cost effective. One of the reasons for high costs on auditors in Denmark is the fact that they themselves goes through thorough quality inspection of their audit by the government oversight body, which in effect causes many audit hours spent on documentation and being ready for inspection. It is therefore essential that the **alternative providers** shouldn't go through the same kind of inspections since 1.) They prepare smaller companies 2.) the idea of cost efficiency would fall to ground.

Based on the above, do you believe that a second tier should be completely relieved from any quality control? If not, how can you establish a 'cost-effective' public oversight system?

Overvejelser omkring at skabe et system der er så billigt et alternativ for selskaberne som muligt i forhold til revision har ført til dette spørgsmål. Vi forventer at respondenter overvejer spørgsmålet set i forhold til tilsyn med revisorer.

Spørgsmål 10: An analysis prepared by FSR in Denmark (association of state-authorized accountants in Denmark) suggests that one of the main issues for companies that opt out of audit is that many important factors of the company's current situation, like going concern issues, is not brought to the awareness of the stakeholders when the company choose not to be audited. As an example, among the companies which were

not audited, FSR estimates that nearly 3.000 companies illegally lent money to shareholders and that it did not come to public awareness because there was no auditor to report on the issue

What is your view on how to accommodate this problem?

Spørgsmålet er stillet efter at have læst rapporten fra FSR omkring mistede oplysninger som følge af den lempede revisionspligt (se litteraturliste og analysedel 1). Vi forventer at respondenterne vil se udfordringen med de ulovlige kapitalejerlån i Danmark og eventuelt kunne relatere dette til Norge og erfaringer derfra. Løsningsforslag til, at kunne møde dette problem er måske ikke mulige i et interview, men Langlis overvejelser i denne sammenhæng er meget givende for afhandlingen.

2. 5 Afhandlingens struktur

Nærværende struktur skal belyse opgavens opbygning for derved at give læseren det bedst mulige overblik. Strukturen er i dette afsnit beskrevet med en kort tekst for de overordnede dele af opgaven og dernæst er den illustreret.

1 - Indledning og problemformulering

Afhandlingen introduceres med en indledning til emnet. Hernæst belyses problemformuleringen med baggrund for dens relevans. Der bliver ligeledes præsenteret nogle underspørgsmål til problemformuleringen, som vi anser som nødvendige at belyse for bedst muligt at kunne besvare problemformuleringen. Slutteligt er der beskrevet hvilke områder denne afhandling afgrænser sig fra.

2 - Metode

Afhandlingens metodiske tilgang er i dette kapitel belyst, for at hjælpe læser med at have den rette tilgang som den var ment til afhandlingen. Herunder er belyst hvilke kilder der er anvendt. Dernæst er der givet en kildekritik på de primære anvendte kilder i opgaven. Endvidere gennemgås de udarbejdede interviews i afhandlingen herunder en gennemgang af de stillede spørgsmål til respondenterne og tankerne bag disse spørgsmål.

3 – Grundlæggende teori

Således at læser af afhandlingen har den teoretiske viden, der senere bruges i analyseafsnittet gennemgås den grundlæggende teori inden for området. I kapitlet gennemgår forfatterne af denne afhandling en indledning til emnet "lempelsen af revisionspligten" og hvorledes denne er implementeret i Danmark. Hernæst belyses revisors erklæringsopgaver med en specifikation af erklæringstyperne og lovgrundlaget for disse. Slutteligt sammenlignes erklæringstyperne, revisors handlinger samt sikkerheden af erklæringerne.

4 – Analysekapitel 1 – debatten i Danmark

Dette kapitel tager sit afsæt i debatten i Danmark omkring lempelsen af revisionspligten. Med udgangspunkt i udvalgt materiale vedrørende debatten i Danmark omkring lempelsen af revisionspligten gennemgås hovedargumenterne for hhv. fordelene og ulemperne i forhold til lempelsen af revisionspligten. Kapitlet er en kritisk tilgang til analyser der er udarbejdet hovedsageligt af FSR og Erhvervsstyrelsen.

5 – Besvarelse af underspørgsmål del 1 i problemformuleringen

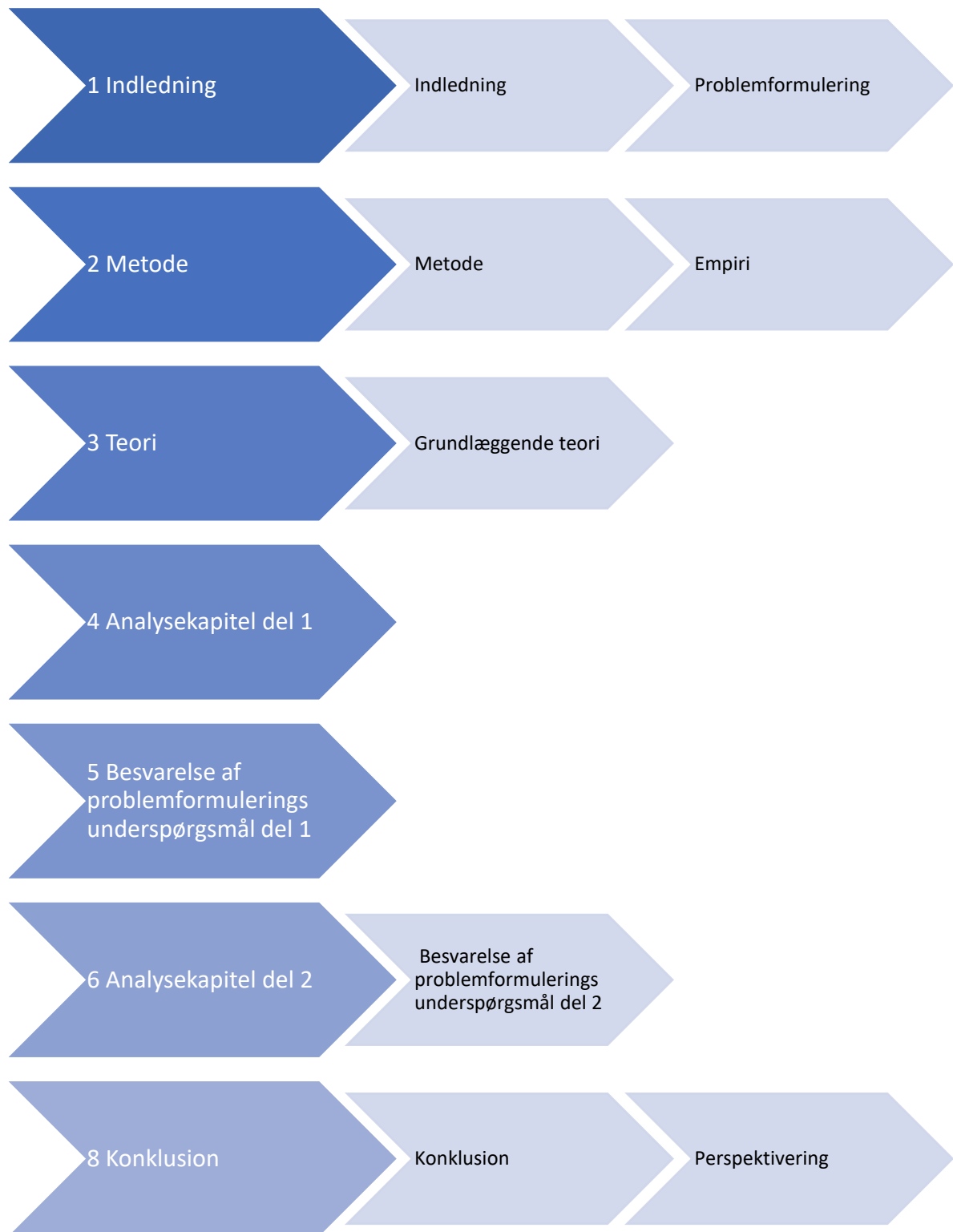
I dette kapitel vil underspørgsmålene del 1 i problemformuleringen blive besvaret. Dette vil blive gjort med hjælp af analyserne der er gennemgået i kapitel 4 og teorien tilegnet i kapitel 3. Underspørgsmålene vil blive oplistet og besvaret enkeltvis.

6 – analysekapitel del 2 – en analyse af erfaringer fra Sverige og Norge

Dette kapitel tager sit afsæt i erfaringer der opnået med lempelsen i revisionspligten i 2 Europæiske lande; Sverige og Norge. Kapitlet indledes med en kort gennemgang af grænseværdierne i de forskellige lande og dernæst gennemgås primær og sekundær empiri i analysen for at belyse erfaringer med den lempede revisionspligt i disse udvalgte lande. Vi vil i kapitlet besvarer problemformuleringens underspørgsmål del 2.

7 –Konklusion og Perspektivering

I dette kapitel vil vi besvare problemformuleringen i afhandlingen med afsæt i den øvrige del af afhandlingen, ligesom vi vil perspektivere og reflekterer over diverse resultater opnået i afhandlingen og i konklusionen.

3 Teori

3.1 indledning

I nærværende kapitel belyses nødvendig teori for at kunne besvare problemformuleringen. Eftersom mantraet har omdrejningspunkt i muligheden for fravalg af revision, indledes afsnittet med emnet fravalg af revision i Danmark, herunder introduktion af lovgivningen der har muliggjort fravalg af revision og indfasningen af denne. Herudover er det essentielt for læser af denne afhandling at kende til lovgrundlaget for udarbejdelsen af årsregnskaber, hvorfor dette også vil blive gennemgået. Desuden vil revisors erklæringstyper, altså revision, udvidet gennemgang, review og assistance erklæring, blive gennemgået. Efter gennemgang af disse, vil vi belyse forskellene i erklæringstyperne, herunder hvilket arbejde der skal udarbejdes i forbindelse med de forskellige erklæringstyper samt en sammenligning på graden af sikkerhed erklæringstyperne i mellem.

3.2 Fravalg af revision

Siden 2006 har det været muligt for en del selskaber i Danmark at fravælge revision.²⁰ For at kunne fravælge revision skal selskabet i to på hinanden følgende år ikke overstige to ud af tre af følgende grænseværdier på balancedagen:

- Balancesum 4 mio. kr.
- Nettoomsætning 8 mio. kr.
- Gennemsnitligt heltidsbeskæftigede 12 stk.

Reglerne omkring revisionspligt er blandt andet behandlet i ÅRL §135 stk 1:

§ 135. *En virksomhed, der har pligt til at udarbejde årsrapport efter reglerne for regnskabsklasse B, C eller D, skal lade sit årsregnskab og et eventuelt koncernregnskab revidere af en eller flere revisorer, jf. dog 3. pkt. En virksomhed, der er omfattet af regnskabsklasse B, kan vælge at lade revisionen efter 1. pkt. udføre efter Erhvervsstyrelsens erklæringsstandard for små virksomheder, jf. dog stk. 2 og 3. En virksomhed, der er omfattet af regnskabsklasse B, kan undlade at lade årsregnskabet revidere, hvis virksomheden i 2 på hinanden følgende regnskabsår på balancetidspunktet ikke overskrider to af følgende størrelser, jf. dog stk. 2 og 3:*

Det kan ud fra nedenstående udledes, at revisionspligten er blevet lempet over flere omgange.²¹

- Før 2006 – Revisionspligt på alle regnskabsklasse B-virksomheder

²⁰ Fravalg af revision. Udgivet af Erhvervsstyrelsen. Internetadresse

²¹ FSR: 112.000 virksomheder har fravalgt revision. Udgivet af FSR. Sidst opdateret: 15.11.2017

- Fra 2006 – Fravalg af revision er nu muligt for nogle regnskabsklasse B-virksomheder. Grænseværdien for omsætning er 3 mio. kr.
- Fra 2011 – Grænseværdierne hæves, og grænseværdien for omsætning er nu 8 mio. kr.
- Fra 2013 – Selskaber der overskrider grænseværdierne for fravalg af revision har nu mulighed for at vælge at få udført en udvidet gennemgang som erstatning for revision (se afsnit for udvidet gennemgang omkring grænseværdier mm.) Desuden sidestilles holdingselskaber med B-virksomheder i forbindelse med revisionspligten – holdingselskaber der ligger indenfor grænseværdierne på koncernniveau kan nu ligeledes fravælge revision.

Antallet af selskaber der fravælger revision har været stigende siden 2006. Udviklingen der er illustreret nedenfor, viser udviklingen i selskaber der har fravalgt revision, review og udvidet gennemgang.

3.3 Regnskaber – hvorfor udarbejdes de?

For langt de fleste af de danske virksomheder er årsregnskabet lovpligtigt. Således er det jf. årsregnskabslovens § 3, stk. 1 pligtigt for alle anparts-, aktieselskaber mv. at aflægge en årsrapport. Den lovpligtige forpligtelse til at aflægge en årsrapport er dog ikke den eneste årsag til vigtigheden af udførelsen og offentliggørelsen af regnskabet. Dansk erhvervsmedlemsundersøgelse udarbejdede i februar 2014 en undersøgelse der viste, at hver femte virksomhed inden for de seneste 12 måneder har afvist et tilbud eller

takket nej til en kunde/leverandør på baggrund af offentliggjort regnskab eller kreditinformationer.²² Herudover bruges regnskabet af selskabsejere som et styringsværktøj og et situationsbillede for det forgange år. Desuden er regnskabet en vigtig kilde for banker og andre interessenter i forbindelse med kreditvurdering og lign.

Kravene til årsrapporterne varierer alt efter kategoriseringen af selskabet i regnskabsklassen. Dermed er alle regnskaber opdelt i enten regnskabsklasse A, B, C eller D; se illustration nedenfor.

Klasse	A	B	C	C Store
			Mellemstore	
Omsætning	0-14 mio. kr.	0-89 mio. kr.	89-313 mio. kr.	> 313 mio. kr.
Balancesum	0-7 mio. kr.	0-44 mio. kr.	44-156 mio. kr.	> 156 mio. kr.
Antal ansatte	0-10	0-50	50-250	> 250

3.4 Revisors erklæringer

De danske revisionsstandards tager afsæt i de internationale standarder om revision, review, andre erklæringsopgaver og hermed beslægtede opgaver, tillagt danske krav som følge af revisorloven samt erklæringsbekendtgørelsen.

Revisorloven i Danmark er begrænset omkring begrebet "god revisorskik", og foreskriver at revisor som offentlighedens tillidsrepræsentant skal udføre sit hverv med god revisorskik.²³ Revisorloven uddyber ikke standarden for udførelse af revision eller af andre erklæringsopgaver.

Erklæringsbekendtgørelsen har til formål at give retningslinjer for revisorerne's afgivelse af erklæringer og rapporter som offentlighedens tillidsrepræsentant. Erklæringsbekendtgørelsen trådte i kraft den 1. juli 2008, og blev ændret ved lov nr. 1232 af 18. december 2012, hvor blandt andet den udvidede gennemgang som erklæringsstandard blev vedtaget.

Jf. bekendtgørelse om godkendte revisorer kan en revisor i Danmark afgive følgende forskellige erklæringstyper:

²² FSR, Revision og årsregnskaber, Hvem står på mål for årsregnskabet?, Juni 2014 – 3. udgave

²³ Füchel, Kim m.fl.: *Revisor - regulering og rapportering*. 2. udg s. 193.

- §§3-8: Erklæringer på reviderede regnskaber
- §§ 9-11: Erklæringer om udvidet gennemgang af regnskaber
- §§12-15: Erklæringer om gennemgang (review) af regnskaber
- §§16-19: Andre erklæringer med sikkerhed

Derudover kan revisorer i Danmark afgive erklæringer uden sikkerhed i form af en assistanceerklæring (ISRS 4410) og erklæring om aftalte arbejdshandlinger (ISRS 4400). Disse erklæringer er ikke omfattet af erklæringsbekendtgørelsen.

Danske virksomheder har derfor flere muligheder for at vælge forskellige erklæringstyper på deres årsregnskaber, eller helt at fravælge en revisorerklæring hvis selskabet opfylder kravene herfor. Helt overordnet har virksomheder mulighed for at få følgende erklæringstyper i årsrapporten:

- Revision
- Udvidet gennemgang
- Review
- Assistance
- Fravalgt revision og dermed fravalgt erklæring

3.5 Erklæring om revision

Revision er den mest omfattende af de fire forskellige revisorerklæringer, det er derfor den erklæring som giver højest sikkerhed for, at regnskabet giver et retvisende billede.

Revision er udtrykt ved det arbejde, som en revisor udfører når regnskabet revideres. Formålet med revisionen er, udover at det er en lovpligtig handling at give eksterne interessenter en blåstempling af et givent dokument, fx en årsrapport. En revisor er "offentlighedens tillidsrepræsentant". Dette begreb blev indført i revisorloven d. 1. juni 1994 ved lov nr. 427²⁴. Begrebet har til formål at gøre det klart, at revisor i forbindelse med en revision skal varetage hensynet til selskabets omverden såvel som selskabet. Dermed tages der højde for regnskabslæsere i form af fx medarbejdere, myndighederne, kreditorer, debitorer, banker osv. Dette kræver naturligvis at revisor er uafhængig 3. part. Dermed betyder en revisionserklæring på et givent dokument, et udtryk for en sikkerhed omkring at dokumentet overholder gældende lovgivning og om dette giver et retvisende billede. I forbindelse med revision af årsregnskabet er det revisors vigtigste opgave at sikre, at regnskabet giver et retvisende billede – altså at tallene har reelt hold i virkeligheden. Desuden

²⁴ Erhvervsstyrelsen, Vejledning om bekendtgørelsen om godkendte revisorers erklæringer (erklæringsbekendtgørelsen), Version 1.0, 24.03.2009 – S. 10

skal revisor sikre at lovgivningen i forbindelse med revisionen overholdes. Revisor skal efter en revision udtale sig omkring regnskabet – altså udarbejde en revisionspåtegning. Revisionspåtegningen behandles i lovgivningen under ”bekendtgørelse om godkendte revisors erklæringer”. Under §5 stk. 1 fremgår det:

”§ 5. Revisionspåtegningen skal i det mindste indeholde:

- 1) En konklusion, jf. stk. 2 og 3.
- 2) En omtale af grundlaget for den afgivne konklusion, jf. stk. 4.
- 3) En omtale af væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift, jf. stk. 5.
- 4) Fremhævelse af forhold i regnskabet, jf. § 7, stk. 1.
- 5) En omtale af revisors ansvar for revisionen, jf. stk. 6.
- 6) Oplysninger vedrørende andre forhold, jf. § 7, stk. 2.
- 7) Hvor ledelsesberetning er udarbejdet, en udtalelse om ledelsesberetningen, jf. stk. 7 og 8.”

Udover revisorloven og erklæringsbekendtgørelsen reguleres revisionspåtegningen af følgende standarder:

- ISA 700, Udformning af en konklusion og afgivelse af erklæring om et regnskab
- ISA 701, Kommunikation af centrale forhold ved revisionen i den uafhængige revisors erklæring
- ISA 705, Modifikationer til konklusionen i den uafhængige revisors erklæring
- ISA 706, Fremhævelse af forhold i regnskabet og fremhævelse af forhold vedrørende revisionen i den uafhængige revisors erklæring.

En blank revisionspåtegning

Ved en blank revisionspåtegning konkluderer revisor, at årsregnskabet giver et retvisende billede, og at revisor ikke har fundet anledning til at fremhæve forhold eller rapportere om overtrædelse af lovgivning. Hvis revisor er uenig i oplysningerne fra ledelsen, manglende dokumentation, eller hvis ledelsen har overtrådt relevant lovgivning skal revisor fremhæve disse forhold samt anføre dette i revisionspåtegningen.

Modificering af konklusionen

Hvis revisor ikke opnår eller får tilstrækkelig dokumentation og regnskabet ikke giver et retvisende billede af virksomheden, skal revisor modificere sin konklusion.

Der findes tre typer af modificeret konklusioner: Forbehold, afkræftende og manglende:

Forbehold af dele af regnskabet

Ved forbehold for enkeltstående dele af årsregnskabet, vil revisor konkludere i påtegningen, at årsregnskabet bortset fra de enkeltstående dele er retvisende.

Afkræftende konklusion

Revisor vil konkludere en afkræftende konklusion i tilfælde af at årsregnskabet er forkert og mangelfuld i en grad at årsregnskabet i sin helhed ikke er retvisende. Eller i tilfælde af at revisor på baggrund af sin revision er uenig med ledelsen om virksomhedens fortsat drift. Revisor skal skrive en grundlag for den afkræftende konklusion i revisionspåtegningen.

Manglende konklusion

I tilfælde af at revisor eksempelvis ikke kan få adgang til de informationer, som er nødvendige for at kontrollere oplysningerne i årsregnskabet og revisor ikke er i stand til at vurdere, om oplysningerne i årsregnskabet giver et retvisende billede, vil konklusionen mangle og revisor skal skrive i sin påtegning, at det ikke har været muligt at konkludere, om årsregnskabet giver et retvisende billede.

Som ved forbehold og en afkræftende konklusion skal revisor skrive en grundlag for manglende konklusion i sin påtegning.

Rapportering om overtrædelser af lovgivningen og ledelsesansvar

Hvis ledelsen har overtrådt bogføringsloven eller anden relevant lovgivning ved at de eksempelvis ikke har indberettet moms eller afgifter til tiden, skal revisor anføre dette i revisionspåtegningen. Dette har ikke betydning om oplysningerne i årsregnskabet giver et retvisende billede eller ej.

Fremhævelse af forhold

Revisor skal fremhæve det i sin revisionspåtegning, hvis der er forhold i årsregnskabet, som læseren bør være særlig opmærksom på. Revisor skal fremhæve de to følgende forhold i sin revisionspåtegning:

- Fremhævelse af forhold i regnskabet
 - Eksempelvis væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift
 - Eller eksempelvis at selskabet er involveret i en verserende retssag, hvor der er usikkerhed omkring udfaldet.
- Fremhævelser af forhold vedrørende revisionen

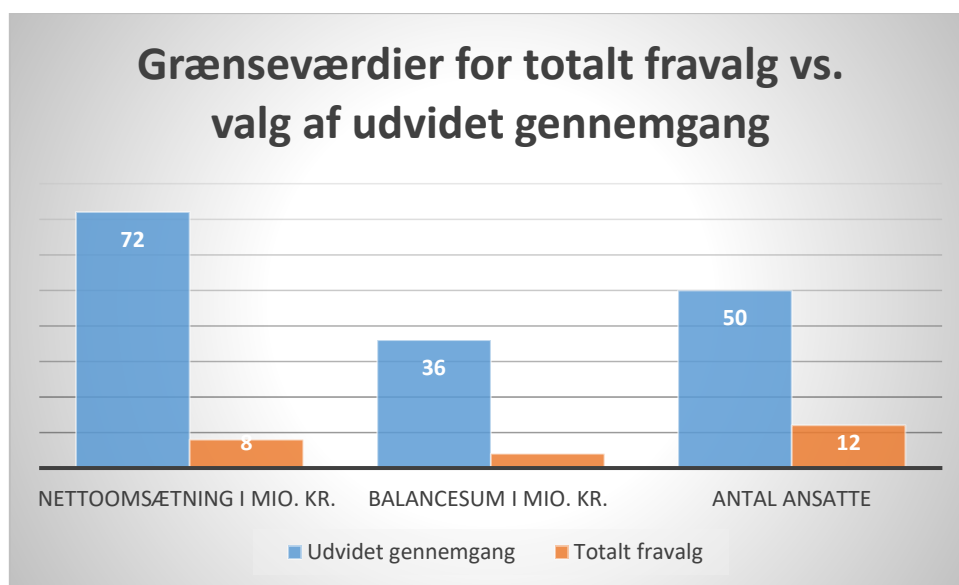
- Eksempelvis hvis virksomheden er blevet omfattet af revisionspligt, og hvor sammenligningstillene ikke er revideret.

Som skrevet i afsnit 3.2 Fravalg af revision er der en stigende antal selskaber som fravælger revision i Danmark. I 2012 var det 85% af de danske selskaber som havde valgt en revisionserklæring hvorimod i 2017, ”kun” var 35% af selskaberne som havde en revisionserklæring.

3.6 Erklæring om udvidet gennemgang – et alternativ til revision

Udvidet gennemgang behandles under ”Bekendtgørelse om godkendte revisorers erklæringer”²⁵. Erklæringer om udvidet gennemgang behandles fra § 9, hvor det gennemgås, at en udvidet gennemgang skal indeholde diverse handlinger udarbejdet af revisor, herunder en omtale af revisors ansvar for den udvidede gennemgang samt en omtale af selve den udførte udvidede gennemgang. Den udvidede gennemgang indeholder ikke en revisionskonklusion og omfanget af en udvidet gennemgang er mindre end omfanget af en revision.

På samme vis som ved fravalg af revision, findes der grænseværdier som et givent selskab skal holde sig inden for, før der er mulighed for at fravælge revision til fordel for en udvidet gennemgang. Grænseværdierne for dette er som følger:

²⁵ Bekendtgørelse om godkendte revisorers erklæringer i medfør af § 16, stk. 4, og § 54, stk. 2, i revisorloven, lov nr. 468 af 17. juni 2008, som ændret ved lov nr. 1232 af 18. december 2012

Ovenfor ses illustreret, grænseværdierne der tillader virksomheder totalt fravalg af revisionsassistance (orange) samt grænseværdierne der tillader fravalg af revision ved tilvalg af udvidet gennemgang (blå).

Grænseværdierne for tilvalg af udvidet gennemgang giver ca. 9,5 mio. € i omsætning og 4,8 mio. € i balancesum, samt 50 ansatte i regnskabsåret, er nærmere de officielle grænseværdier i EU som førnævnt.

Den udvidede gennemgang som erklæringsstandard blev vedtaget i december 2012 og er ment som et alternativ til revision for mindre selskaber.²⁶ Erklæringsstandarden blev vedtaget efter anbefaling af FSR, der udarbejdede et forslag hertil i 2009. Hele ideen med erklæringsstandarden er at tilbyde et billigere alternativ til mindre selskaber der ikke har et behov for alle kontroller og hele gennemførligheden der følger en revision.

Før den udvidede gennemgang var et alternativ til revision, havde vi i Danmark en såkaldt "Review-erklæring", som stadig benyttes i dag. Denne vil blive yderligere gennemgået i følgende afsnit.

Den udvidede gennemgang har haft en mindre fremgang i Danmark siden sit indtog. I 2016 valgte 12% af selskaberne at få foretaget en udvidet gennemgang. Dette tal var i 2017 13% selskaber. Altså var der en stigning på 1%.

Til sammenligning var der et fald fra 2016 til 2017 i antallet af reviderede selskaber med 4%.

3.7 Erklæring om review

Review er ligesom revision og udvidet gennemgang en handling der foretages af en autoriseret revisor, som efter review af regnskabet – hvilket synonymt også kaldes "gennemgang" – afgiver en erklæring. Erklæringen for review har mindre grad af sikkerhed end revision og udvidet gennemgang, ligesom en reviewerklæring ikke kan træde i stedet for de to nævnte i tilfælde af revisionspligt eller pligt til udførelse af udvidet gennemgang/revision. Review bliver behandlet af revisionsstandarden (RS)/(ISRE) 2400. Af denne revisionsstandard²⁷

En erklæring om gennemgang (review) af et regnskab skal i det mindste indeholde følgende i nævnte rækkefølge²⁸:

1. En identifikation af det gennemgående regnskab,
2. En omtale af revisors ansvar,

²⁶ FSR, Revision og årsregnskaber, Hvem står på mål for årsregnskabet?, Juni 2014 – 3. udgave s. 13

²⁷ International Standard om reviewopgaver - ISRE 2400 Ogaver om review af historiske regnskaber (FSR)

²⁸ Erklæringsbekendtgørelsens § 9 - 12

3. En omtale af indholdet af den udførte gennemgang (review) herunder, at der ikke er foretaget revision,
4. Eventuelt forbehold,
5. En konklusion,
6. Eventuelle supplerende oplysninger.

Erklæring om Review har aldrig haft en store gennembrud i Danmark, i 2012 var det 2% af selskaberne som valgte en erklæring om review, i 2017 er det fortsat 2%.

3.8 Erklæring uden sikkerhed

Erklæringer uden sikkerhed er ikke omfattet af begrebsrammen for erklæringsopgaver med sikkerhed, hvorfor erklæringen tydeligt skal adskille sig fra en erklæring med sikkerhed. Dette sker ved at revisor skal undlade at anvende udtrykkene sikkerhed, revision og review, ligesom revisor skal undgå at formulere en udtalelse som kan forveksles med en konklusion.

Assistanceerklæringen bliver behandlet i International standard om beslægtede opgaver (ISRS 4410). Assistanceerklæringen udtrykker alene at revisor med sin regnskabsmæssige ekspertise til at udarbejde og præsentere de regnskabsmæssige oplysninger, har ydet assistance med opstilling af årsregnskabet, den giver ingen form for sikkerhed. Revisor skal derfor ikke afprøve nøjagtigheden eller fuldstændigheden af de oplysninger som modtages i forbindelse med regnskabsopstilling. Erklæringen har dog en vis nytte for regnskabslæser, da regnskabet anses for at være udført med faglige kompetence og fornøden omhu.

Assistanceerklæringer har haft en rigtig god modtagelse hos danske selskaber. I 2012 var der 3% af danske selskaber som havde valgt en assistanceerklæring, i 2017 var det 34%.

3.9 Delkonklusion - En sammenligning af erklæringstyperne

Som det fremgår i nærværende kapitel, kan revisorer give fire forskellige erklæringer på årsregnskaber. De forskellige erklæringer giver forskellig grad af sikkerhed for oplysninger i årsregnskabet. De danske revisionsstandarder tager afsæt i de internationaler standarder samt Erklæringsbekendtgørelsen.

	REVISION	UDVIDET GENNEMGANG	REVIEW	ASSISTANCE
Ydelsens karakter	ISA 100-999	ISAE 3000	ISRE 2400 og 2410	ISRS 4410
Erklæringsbekendtgørelsen	§§ 3-8	§§ 9-11	§§ 12-15	-

Ved valg af erklæringstype skal ledelsen i en virksomhed fortage en konkret vurdering af virksomhedens sikkerhedsbehov samt lovens krav.

Forneden illustreres revisors handlinger samt kommunikation i forbindelse med afgivelse af de forskellige erklæringstyper.

REVISOR KAN GIVE FIRE FORSKELLIGE ERKLÆRINGER MED FORSKELLIGE GRADER AF SIKKERHED PÅ ET ÅRSREGNSKAB	ASSISTANCE FRA GODKENDT REVISOR Erklæring uden sikkerhed	REVIEW AF REGNSKABET Erklæring med begrænset sikkerhed	UDVIDET GENNEMGANG Erklæring med begrænset sikkerhed	REVISION Erklæring med høj grad af sikkerhed
REVISORS HANDLINGER				
Forståelse af virksomheden	✓	✓	✓	✓
Analyse og forespørgsler	÷	✓	✓	✓
Bekræftelser fra tredje mand og kontrol af indberetning til SKAT	÷	÷ *	✓ **	✓ **
Kontrol af væsentlige oplysninger ved eksempelvis fysisk kontrol, observation og efterregning	÷	÷ *	÷ *	✓
REVISORS KOMMUNIKATION				
Konklusion om, hvorvidt regnskabet som helhed giver et retvisende billede	÷ ***	✓ ****	✓	✓
Modifikation af konklusion: Det fremgår af grundlaget for revisors konklusion, hvis revisor på baggrund af de udførte handlinger er uenig, mangler dokumentation eller mener, at regnskabet ikke er retvisende	÷	✓	✓	✓
Rapportering om overtrædelse af regnskabslovgiv- ningen og ledelsesansvar: Eksempelvis overtrædelser af skattelovgivningen, bogføringsloven, selskabsloven med videre	÷	÷	✓	✓
Fremhævelse af forhold i regnskabet eller revisionen: Eksempelvis fremhævelse af særlige forhold i regn- skabet om virksomhedens fortsatte drift, retssager med videre	÷	✓	✓	✓
* Ved review og udvidet gennemgang skal revisor foretage yderligere kontroller, hvis resultatet af analyser og forespørgsler giver anledning til det. ** Ved en udvidet gennemgang skal revisor udføre fire supplerende handlinger i forhold til et review: - Engagementsforespørgsler til banker - Indhente oplysninger fra personbog, tingbog og bilbog - Indhente advokatbreve - Kontrollere virksomhedens indberetninger til SKAT Ved en revision gennemføres disse handlinger og yderligere kontroller, hvis det er relevant. *** En assistanceerklæring har ingen konklusion og giver ikke nogen sikkerhed for regnskabsoplysningerne. En godkendt revisor kan dog ikke afgive en assistanceerklæring, hvis regnskabet indeholder åbenlyse fejl. **** Konklusion: I et review fortæller konklusionen alene, at revisor på baggrund af de udførte handlinger ikke har fundet forhold, som giver anledning til at konkludere, at regnskabet ikke giver et retvisende billede.				

29

Illustration nedenfor illustrerer trappen af sikkerheder der er i forbindelse med valg af erklæring, altså ved valg af en revisionserklæring opnås størst sikkerhed, her udføre revisor en lang række stikprøver for at sikre, at der ligger grund for oplysningerne i årsregnskabet er retvisende. Største del af arbejdet i en revision, er kontrol af at oplysningerne i regnskabet stemmer overens med virkeligheden.

I illustration forneden er grad af sikkerhed nedfaldet med kommentarer hertil.

²⁹ Faglig nyhed: Revisors erklæringer: Hvad er forskellen?. Udgivet af FSR. Sidst opdateret: 16.11.2017

REVISION

Ved revision opnåes høj grad af sikkerhed for oplysningerne i årsregnskabet. revisor foretager analyser og forespørgesler til ledelsen samt relevante kontroller af væsentlige poster.

HØJ GRAD AF SIKKERHED

UDVIDET GENNEMGANG

Ved udvidet gennemgang opnåes begrænset sikkerhed for oplysningerne i årsregnskabet. Revisor tager udgangspunkt i oplysninger fra ledelsen, og gennemgangen af regnskabet er primært baseret på analytiske handlinger.

BEGRÆNSET SIKKERHED

REVIEW

Ved review opnåes begrænset sikkerhed for oplysningerne i årsregnskabet. Revisortager udgangspunkt i oplysninger fra ledelsen, og gennemgangen er primært baseret på analytiske handlinger.

BEGRÆNSET SIKKERHED

ASSISTANCE

Ved assistance erklæring om opstilling af årsregnskabet opnåes ingen sikkerhed. Revisor hjælper ledelsen med at opstille årsregnskabet i henhold til lovgivningen.

INDEN SIKKERHED

4 Analysedel 1 Erfaringer fra Danmark og belysning af debatten

4.1 Indledning

I nærværende kapitel vil debatten i Danmark blive gennemgået. Forfatterne af denne afhandling vil særligt fokusere på de negative og positive konsekvenser af den lempede revisionspligt der bliver fremhævet i debatten. Kapitlet er bygget op ved, at artikler omkring fordele og ulemper ved lempelsen af revisionspligten vil blive gennemgået og blive forholdt til kritisk. Blandt hovedkilderne i nærværende kapitel er FSR, der som brancheorganisation for statsautoriserede revisorer i Danmark har generelt er fortalere for brugen af revisionsydelser. Herudover er Erhvervsstyrelsen blandt hovedkilderne i nærværende kapitel.

4.2 Hovedkonklusioner i den gennemgåede empiri

Hovedkritikeren af lempelsen af revisionspligten i Danmark må antages at være brancheorganisationen FSR. FSR har udarbejdet rapporter, omkring mistede oplysninger i forbindelse med regnskabsaflægning som direkte konsekvens af den mistede revisionspligt. Nedenfor er hovedkonklusionerne i nærværende afsnit oplistet:

- 112.522 selskaber valgte for regnskabsåret 2016 at fravælge revision, udvidet gennemgang eller review, hvoraf FSR anslår at mindst 12.152 af disse ville have fået en anmærkning såfremt der ikke var fravalgt revision – tallet kan dog være op i mod 19.499 eller mere jf. FSRs indikationer. Denne konklusion opnås ved sammenligning af selskaber der ikke har fravalgt revision.
- 33% af modifikationerne der er udarbejdet af revisor for 2016 (i alt 2.611 selskaber med mindst en modifikation) har ført til en afkræftende konklusion – disse mangler ligeledes ved selskaber der har fravalgt revision, udvidet gennemgang eller review.
- 2.961 selskaber ville have fået en anmærkning vedr. ulovligt lån i selskabet i 2015. 1.772 selskaber ville få et forbehold i regnskabet i 2015. – Uden at det kan danne grundlag for en konklusion giver det alligevel mening at inddrage erhvervsstyrelsens kontrol- og tilsynsindsats i 2016 og 2015. her blev kapitalejerlån kontrolleret, hvor det i 2016 var kontrol med større beløb, der var højere end de frie reserver i virksomheden, mens det i 2015 var kontrol med større lånebeløb generelt. Ved testen blev der i hhv. 2016 og 2015 startet 669 og 1.408 sager med krav om inddrivelse. Dermed var der betragteligt færre sager i 2016, ligesom volumen var ca. 314

millioner DKK mod ca. 607 millioner DKK i 2015³⁰. Dette skal naturligvis set i perspektivet, at kontrollen til forveksling har været lidt anderledes i årene. Dog kan man indikere, at andelen af ulovlige lån, og størrelsen af disse alt andet lige har været faldende fra 2015-2016.

- Relativt flere selskaber med en anmærkning vælger om muligt for næste regnskabsår at fravælge revision. Og det er jf. FSR indikationer på, at det typisk er de ressourcestærke selskaber der vælger at bibeholde en erklæring med sikkerhed fra revisor.
- Ved et desk review udarbejdet i rapport af Erhvervsstyrelsens ses det, at det afgørende element omkring regnskabsfejl er tilknytning til revisor og ikke selve erklæringstypen. Således er der væsentligt flere fejl når selskaber helt fravælger revisor i forbindelse med regnskabsaflægning – men ikke væsentligt forskel på fejlniveauet erklæringerne imellem. Desk review dækker dog ikke over substantielle fejl, en undersøgelse heraf er ikke udarbejdet i Danmark.
- Revisorernes standard i Danmark er generelt høj. Kontrollen af 5 af de største revisionsvirksomheder i Danmark er blevet offentliggjort og gennemgået i denne afhandling – Erhvervsstyrelsen vurderer at kvaliteten her generelt er høj – samme vurdering har tilsynschefen hos revisortilsynet. Fejl hos revisionsselskaberne opstår ofte i kvalitetsstyringssystemerne og fejl på enkeltstatsniveau opleves ofte i erklæringerne - bl.a. i forbindelse med going concern.
- Analyser peger i retning af, at selskaber der fravælger revision vil have højere kapitalomkostninger. Ved et lån på over 1,7 millioner DKK og et revisionshonorar på 21.600 DKK vil kapitalomkostningerne givetvis overstige den direkte besparelse på revisionshonoraret.
- Analyser udarbejdet af Copenhagen Economics for FSR indikerer, at det danske skattegab er øget med 1,5 milliarder DKK som følge af lempelsen af revisionspligten.
- Analyser udarbejdet af Copenhagen Economics indikerer at lempelsen af revisionspligten har øget beskæftigelsen i Danmark. Anden vækst kan umiddelbart ikke påvises.
- SØIK mener ikke, at lempelsen af revisionspligten umiddelbart har haft en negativ effekt på den økonomiske kriminalitet i Danmark. Dog har indførelsen af Iværksætterselskaberne haft en negativ effekt.

4.3 Mistede oplysninger som konsekvens af den lempede revisionspligt

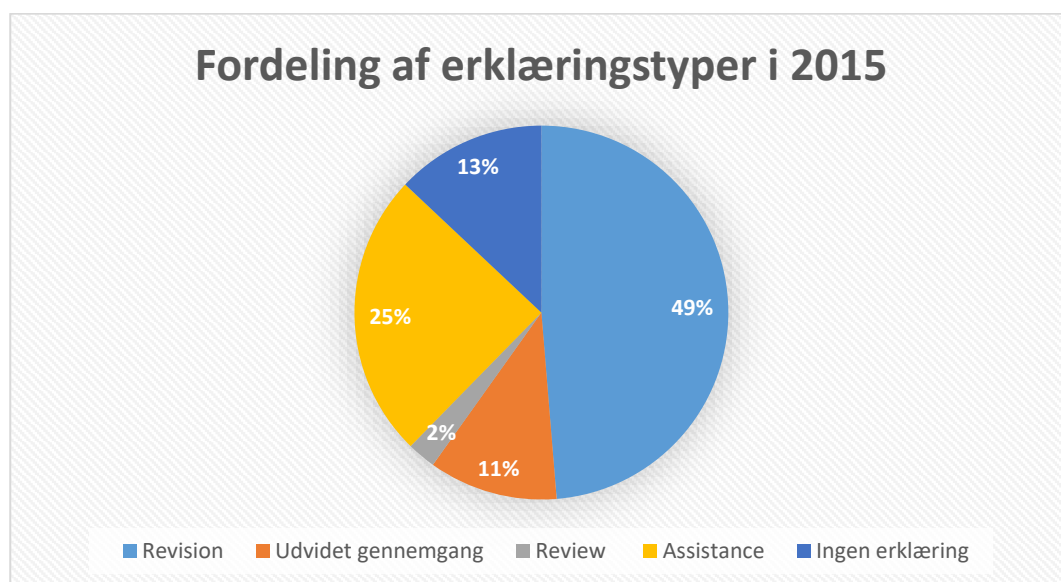
³⁰ Erhvervsstyrelsen, Årsberetning om erhvervsrettet kontrol og tilsyn 2016, april 2017 s. 15

Siden muligheden for fravalg blev vedtaget, har netop dette været et omdiskuteret emne i aktuelle miljøer i Danmark. Særligt FSR har udgivet en del artikler der berøre emnet og navnlig de negative konsekvenser ved fravalg af revision. I nærværende afsnit, vil opgaveskriver se nærmere på fordele og ulemper omkring fravalg af revision.

FSR har i december 2016 udarbejdet en rapport, *"mistede oplysninger i forbindelse med fravalg af revision – En undersøgelse af selskabernes årsregnskaber"*. Denne rapport analyserer som overskriften antyder hvilke problemstillinger der er ved fravalg af revision – særlig mistede oplysninger i årsrapporterne.³¹

Jf. analysen var der 93.456 selskaber der i 2015 valgte at fravælge revision og udvidet gennemgang, mod 113.377 der fik revideret deres regnskaber samt 25.986 der valgte at få udarbejdet en udvidet gennemgang.

Det skal bemærkes, at ud af de knap 93.456 selskaber der valgte at fravælge revision og udvidet gennemgang, har 5.765 valgt at få udarbejdet et review, mens 57.446 har valgt at få udarbejdet en assistance erklæring. Begge af disse kan udelukkende udarbejdes af en autoriseret revisor, hvorfor det udelukkende var 30.245 selskaber der har valgt ikke at få nogen erklæring overhovedet – altså valgt ikke at gøre brug af en autoriseret revisors erklæring i forbindelse med indberetning af årsrapporten.

³¹ Det er vigtigt at pointere, at FSR i denne sammenhæng må antages at have en særlig interesse i, at fremlægge fravalg af revision som værende noget negativt. Dog er FSR alligevel benyttet i denne opgave, da de vurderes som værende en troværdig kilde i forhold til analyser mv. se desuden afsnit vedr. kildekritik.

Analysen tager udgangspunkt i, at der alt andet lige, som udgangspunkt må være den samme procentvise fordeling af "fejl" i alle regnskaber – både de reviderede og ikke reviderede. Dermed kan man med erfaringer fra de reviderede regnskaber drage paralleller til de ikke-reviderede regnskaber.

Det primære fokus i rapporten er, de anmærkninger i påtegninger der udarbejdes af revisor, heriblandt Going Concern, ulovligt anpartshaver-/aktionærlån mv.

At selskaberne ikke får udført revision eller udvidet gennemgang betyder samtidigt, at revisor ikke har mulighed for, at udarbejde en påtegning og altså er der ingen anmærkninger på disse selskaber. Det er derfor et postulat af FSR, at disse selskaber må forventes, såfremt der måtte være en påtegning, i en lige så høj grad ville have en anmærkning i deres regnskaber, som det er tilfældet for selskaber der har fået foretaget revision eller udvidet gennemgang.

Det ses i nedenstående tabel, hvor mange af selskaberne, der havde fået foretaget revision eller udvidet gennemgang, havde anmærkninger eller havde ulovlige lån i deres selskaber.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Anmærkninger	18,90%	18%	17,80%	15,60%	13,90%	10%
Ulovlige lån	8,50%	7,70%	5,90%	4,30%	3,20%	

Ovenstående sildeben viser os, andelen af selskaber der er blevet revideret eller fået foretaget en udvidet gennemgang, der i sin revisionspåtegning havde mindst en anmærkning eller en anmærkning omkring ulovligt lån i selskabet.

Jf. analysen fra FSR var følgende anmærkningstyper de hyppigst anvendte for regnskabsåret 2015:³²

- *"Forbehold eller supplerende oplysninger om selskabets evne til fortsatte drift*
- *Forbeholde eller supplerende oplysninger om indregning og måling af specifikke poster*
- *Supplerende oplysninger om kapitaltab og herefter ikke afholdt generalforsamling*
- *Supplerende oplysninger om overtrædelse af skatte- og afgiftslovgivningen*
- *Supplerende oplysninger om ulovlige lån"*

³² FSR, Mistede oplysninger i forbindelse med fravalg af revision, en undersøgelse af selskabernes årsregnskaber, december 2016 s. 5.

På basis af postulatet fremlagt af FSR, må det antages, at 2.961 af selskaberne der havde fravalgt revision og udvidet gennemgang i regnskabsåret 2015 havde et ulovligt lån i selskabet. Et lån der altså ikke har været en påtegning omkring i regnskabet attesteret af revisor. På denne måde er FSRs postulat, at det ikke kommer til offentlighedens kendskab. I takt med, at flere selskaber vælger at fravælge revision, er der dermed også flere og flere selskaber, der ville have anmærkninger der ikke kommer i offentlighedens kendskab. På samme vis må det antages, at 12.152 selskaber der har fravalgt revision eller udvidet gennemgang ville have fået mindst en anmærkning.

Det er bemærkelsesværdigt, at både andelen af regnskaber med mindst en anmærkning samt andelen af anmærkninger med ulovlige lån er stødt faldende over de ovenfor angivne 5 år. Faldet i selskaber der har mindst en anmærkning skal jf. analysen fra FSR ses i lyset af at den økonomiske situation i Danmark er blevet forbedret siden finanskrisen. Af denne årsag er der flere selskaber der ikke får anmærkninger om bl.a. usikkerhed i fortsat drift.

Anmærkninger omkring ulovlige lån er faldet fra 8,50% i 2011 til 3,20% i 2015. Altså er denne andel mere end halveret. Dette skyldes jf. rapporten udarbejdet af FSR, at beskatning af ulovlige lån er ændret, samt mange af de selskaber, der før havde ulovlige lån over årene er gået konkurs. En tredje årsag er, at lånene ofte udbetales som udloddet udbytte eller en ekstraordinær løn til låntagende anpartshaver/aktionær.

På basis af en stikprøve foretaget af FSR og experian på 500 selskaber med anmærkninger vedr. regnskaberne for 2014, har FSR anslået at ud af de selskaber der har valgt at fravælge revision eller udvidet gennemgang ville være 1.772 have fået et forbehold i regnskabet. Det forbehold der anslås at udgøre størstedelen, er indregning og måling af aktiver og passiver i selskaberne. Dermed anslås det, at 803 selskaber ville have fået et forbehold vedr. indregning og måling.

Også going concern forbeholdet vægter tungt, hvor det vurderes, at 544 selskaber ville have fået et forbehold vedr. going concern. Altså et forbehold, hvor revisor mener at usikkerheden vedrørende selskabets fortsatte drift ikke fremgår tydeligt af regnskabet eller hvor revisor er uenig i at selskabets regnskab skal aflægges med fortsat drift for øje. Dette forbehold er selvsagt en vigtig indikation for selskabets samarbejdspartnere, interessenter, kreditorer mv.

FSR konkluderer yderligere i analysen, at selskaber der før har haft anmærkninger, har lidt større tendens til at fravælge revision. FSR er nået frem til denne konklusion ved at se på andelen af selskaber med en balancesum på 6 mio. kr. eller derunder der i 2013 havde en anmærkning. 28% af selskaberne i denne størrelse der i 2013 havde en anmærkning i deres årsrapport efter revision eller udvidet gennemgang havde

fravalgt revision eller udvidet gennemgang for regnskabsåret 2014. 24% af selskaberne der havde anmærkning i 2013 valgte at bibeholde revision eller udvidet gennemgang for 2014. Dermed valgte en relativt større mængde med anmærkning at fravælge revision.

I 2014 var 160.342 selskaber af en størrelse med balancesum mindre end 6 mio. kr. Ud af disse valgte 82.112 selskaber at få foretaget revision eller udvidet gennemgang. Altså svarende til ca. 51%. Ud af disse havde 19.943 (24%) selskaber en anmærkning eller flere for regnskabsåret 2014.

For regnskabsåret 2014 valgte 18.839 af selskaber med en balancesum under 6 mio. kr. at fravælge revision, på trods af, at de blev revideret i 2013. af de 18.839 selskaber, havde 5.280 selskaber i 2013 fået en anmærkning – altså svarende til 28%.

Grafen i kapitel 3.2 viser som førnævnt, at udviklingen af selskaber der fravælger revision, udvidet gennemgang og review er stødt stigende. Dermed var der i 2016 112.522 selskaber der fravalgte revision, udvidet gennemgang eller review ud af 252.000 selskaber der i året indleverede regnskab³³. I 2016 var der som førnævnt anmærkninger i 10% af alle regnskaberne. Jf. FSR hænger dette bland andet fint sammen med, at flere selskaber igennem årene har fravalgt revision. Dermed er der i perioden fra 2011 til 2016 været en udvikling på 57.375 selskaber eller et fald på 27% der har fravalgt revision. I samme periode er antallet af selskaber med anmærkninger faldet med 22.329 eller 61%. FSR mener at en del af forklaringen på faldet af anmærkninger formentligt skyldes den stigende tendens til fravalg af revision³⁴. Anmærkningerne er dog naturligvis udelukkende for regnskaberne hvor revisor har afgivet en erklæring med sikkerhed, hvorfor det implicit må ligge i udtalelsen af FSR, at det primært er de ”gode” selskaber der fortsat vælger at blive revideret, mens de selskaber der normalt ville få en anmærkning i stigende grad, fravælger en erklæring med sikkerhed. Igen nævnes også en generel forbedring af det økonomiske klima siden finanskrisen som værende en årsagsforklaring til faldet i anmærkninger.

Det relative fald i regnskaber med anmærkninger har dog været mere begrænset. For selskaber med en erklæring med sikkerhed fra revisor var antallet af anmærkninger højest i 2011, hvor 18,9% af selskaberne havde en anmærkning. Fra 2011-2015 har der været et forholdsvist begrænset fald på 5 procentpoint, hvorimod faldet var større på enkeltårsbasis fra 2015-2016 på 3,9 procentpoint, hvormed andelen af anmærkninger i årsregnskaberne for 2016 udgjorde de førnævnte 10%.

³³ FSR, Mistede oplysninger i forbindelse med fravalg af revision, en undersøgelse af selskabernes årsregnskaber, december 2016

³⁴ FSR, Mistede oplysninger i forbindelse med fravalg af revision, en undersøgelse af selskabernes årsregnskaber, december 2016. S. 5

Såfremt det antages, at de selskaber der ikke havde fået foretaget revision, udvidet gennemgang eller review måtte have samme andel af anmærkninger såfremt de blev kontrolleret af en revisor, ville 11.239 selskaber altså have mindst en anmærkning i regnskabet. Med den stigende tendens i forhold til fravalg af revision er dette tal naturligvis steget gennem årene, hvorfor FSR mener at flere potentielle anmærkninger ikke kommer til offentlighedens kendskab i takt med flere selskaber fravælger revision eller andre erklæringer med sikkerhed. På trods af, at andelen af anmærkningerne i regnskaberne i 2011 var højst, var der altså "kun" 3.779 selskaber med potentielle anmærkninger (ud fra FSR's beregning), der ikke kom til offentlighedens kendskab, mens det i året 2016 var 11.239.

FSR argumenterer herudover for, at antallet af anmærkninger der ikke kommer til offentlighedens kendskab, kan være markant undervurderet. Dette argumenteres ved, at "efterhånden som fravalget af disse erklæringer bliver mere udbredt, er det nemlig forventeligt, at selskaberne, som får revision, udvidet gennemgang eller review, enten er så store, at de ikke kan fravælge revisionen, eller generelt har flere ressourcer og mere styr på tingene, så de ikke risikerer at få anmærkninger i forbindelse med regnskabet".

³⁵. Således ville andelen af antallet af selskaber med mindst en anmærkning der ikke kommer til offentlighedens kendskab grundet manglende revision, udvidet gennemgang eller review, være nærmere 19.499 såfremt der var tale om samme andel af anmærkninger som det var tilfældet i 2013. Herudover er der ikke medregnet de ændringer der udarbejdes af revisor, før regnskabet aflægges, hvorfor tallet alt andet lige må være højere endnu.

4.4 Medfører revision færre fejl i årsrapporterne?

Erhvervsstyrelsen udarbejdede i 2014 et NOTAT kaldet "*Evaluering af erfaringer med lempet revisionspligt for regnskabsårene 2010 og 2011*".³⁶ samt d. 8. december 2018 en undersøgelse kaldet "*Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt*". Med begge rapporter findes data for danske regnskaber i perioden 2010-2017. Med Erhvervsstyrelsen som kilde, har man dermed et godt grundlag for erfaringerne med lempet revisionspligt i perioden, herunder erfaringer med øgede fejl i årsrapporterne.

Analyserne er særligt interessante eftersom de netop analyserer hvorvidt der egentligt forekommer flere fejl på ikke reviderede regnskaber i tråd med analysen fra FSR i kapitel 4.3.

³⁵ FSR, Mistede oplysninger i forbindelse med fravalg af revision, en undersøgelse af selskabernes årsregnskaber, december 2016. S. 9

³⁶ Erhvervsstyrelsen, Evaluering af erfaringer med lempet revisionspligt for regnskabsårene 2010 og 2011, 12.06.2014.

Nedenfor ses tabellen³⁷ der viser fejl og andre lovovertrædelser i årsrapporterne i stikprøven vedr. regnskaberne for perioden 2010-2011.

Fejl og andre lovovertrædelser i årsrapporterne i stikprøven

	Kan fravælge revision		Årsrapporter fra virksomheder over størrelsesgrænserne
	Frivilligt reviderede årsrapporter	Ikke-reviderede årsrapporter	
2010	32%	50% (35%)	20%
2011	35%	62% (43%)	28%

Det er i tabellen tydeligt, at der generelt er flere formelle fejl i ikke-reviderede årsrapporter når disse sammenlignes med frivilligt reviderede årsrapporter for årene 2010 og 2011. Det skal dog pointeres, at tallet i parentes for selskaber der ikke er reviderede angiver procentdelen af fejl i regnskaberne fratrullet fejl i de formelle oplysningskrav omkring fravalg af revision. Denne fejl kan ikke opstå i de reviderede regnskaber.

Med neutralisering af denne fejl omkring oplysning af fravalg af revision, er forskellen mellem fejlmargen på regnskaber der er reviderede frivilligt og regnskaber der ikke er revideret ikke væsentlig i 2010 – især når der også tages højde for statistisk usikkerhed.

Det er dog bemærkelsesværdigt, at netop årsrapporter for virksomheder der netop **ikke** opfylder kravene for fravalg af revision – altså væsentligt større selskaber, har væsentligt lavere andel af fejl og andre lovovertrædelser i årsrapporterne.

Erhvervsstyrelsen har i samme rapport ligeledes undersøgt fejlmargen sammenlignet med selskaber med andre erklæringsformer eller regnskaber som er udarbejdet på revisors brevpapir:

³⁷ Erhvervsstyrelsen, Evaluering af erfaringer med lempet revisionspligt for regnskabsårene 2010 og 2011, 12.06.2014. s. 8+9

Fejl og andre lovovertrædelser i årsrapporterne der kan fravælge revision

	Frivilligt reviderede årsrapporter	Ikke-reviderede årsrapporter med erklæring	Årsrapporter udarbejdet på revisors papir	Årsrapporter uden erklæring og ej på revisors papir
2010	32%	52%(32%)	52% (43%)	48% (37%)
2011	35%	57% (39%)	59% (46%)	67% (46%)

Herover ses det, at der i 2010 var flest fejl i årsrapporterne udarbejdet på revisors brevpapir, mens det i 2011 gjorde sig gældende for årsrapporter uden erklæring og ej på revisors papir. Det fremgår af erhvervsstyrelsens notat:

”Det fremgår af ovenstående tabel (som er en specifikation af tabel 1), at antallet af fejl og andre lovovertrædelser i ikke-reviderede årsrapporter er cirka på samme niveau, uanset om revisor har afgivet en review- eller assistanceerklæring, om revisor på anden måde har hjulpet med opstilling af regnskabet, eller om regnskabet er udarbejdet uden hjælp fra revisor for så vidt, angår årsrapporterne for 2010”.³⁸

Samme tendens gør sig gældende i regnskabsårene 2012-2017. Nedenfor ses lignende tabel for rapporten á 2018, hvor der sammenlignes på gennemsnitligt antal af fejl:

³⁸ Erhvervsstyrelsen, Evaluering af erfaringer med lempet revisionspligt for regnskabsårene 2010 og 2011, 12.06.2014. s. 9

År	Fuld revision	Andre erklæringer	Ingen erklæring
2012	1,25*	1,23 *	2,08
2013	0,92 *	0,95 *	1,92
2014	0,79	1,00	1,55
2015	0,81 *	0,80 *	1,84
2016	0,54	0,89	1,80
Total (2012-2016)	0,86	0,97	1,84

Note: Tabellen viser middelværdier (i antal fejl pr. regnskab) for de forskellige revisionstyper og årstal. Stjerne () angiver, at der ikke er en signifikant forskel mellem revision og andre erklæringer for samme år, dvs. i år 2012, 2013 og 2015 (p værdi på 0,05). Samtlige regnskaber i gruppen "ingen erklæringer" varierer signifikant fra de to øvrige grupper alle år.*

År	Tvungen fuld revision	Frivillig fuld revision	Andre erklæringer	Ingen erklæring
2017	0,77* [#]	0,88 *	0,63 [#]	1,23

Her ses det, at fuld revision sammenlignet med "andre erklæringer" i 3 ud af 5 år ikke har haft signifikante forskelle i forhold til middelværdierne. Dog ses det i tydeligere grad end 2010 og 2011, at regnskaber med "ingen erklæring" har væsentligt flere fejl i regnskabsårene 2012-2017 sammenlignet med regnskaber med erklæringer.

Regnskaber der var underlagt tvungen revision, havde i 2010-2011 væsentligt færre fejl end selskaber der frivilligt blev revideret. Dette er ikke tilfældet ved regnskabsåret 2017. På trods af det er en anden form for sammenligning (i 2010 og 2011 sammenlignes der på antal % regnskaber der er fejlbehæftet og i den nye rapport sammenlignes der med middelværdien af fejl pr årsrapport) viser tendensen tydeligt, at selskaber der har aflagt regnskab for regnskabsåret 2017 med enten frivillig revision eller tvungen revision ikke har signifikante forskelle på middelværdien af fejl; hhv. 0,77 og 0,88 – herudover er middelværdien for fejl på andre erklæringstyper for året og ingen erklæringer hhv. 0,63 og 1,23³⁹, hvilket er signifikant.

Dermed kan det udledes at involvering af revisor i alle årene har haft en betydning i forhold til rigtigheden af regnskabet fra 2010-2017. Det kan herudover udledes, at revisors tilstedeværelse alene har en vigtig betydning for regnskabets rigtighed og ikke revisionsydelsen i sig selv. Dermed var der ikke en signifikant forskel på fejlmængden ved revisionsydelser sammenlignet med andre erklæringsopgaver. Vi ved,⁴⁰ at ca.

³⁹ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt, 07.12.2018. s. 35n

⁴⁰ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt, 07.12.2018. s. 32

80% af revisors andre erklæringsopgaver end revision, består af assistanceerklæringer. Assistanceerklæringen er en erklæring uden sikkerhed og dermed stadfæster dette, at revisors tilstedeværelse er essentiel i forhold til rigtige regnskaber og ikke revision i sig selv som ydelse.

Det er dog yderst vigtigt at pointere, at analysen er udarbejdet som et "desk review". Dermed kan substantielle regnskabsfejl i forbindelse med indregning og måling ikke indgå i analysen, hvilket også bliver nævnt i analysen⁴¹. Regnskabskvaliteten bliver dermed ikke afdækket 100% via denne analyse. Herudover kan analysen ikke indeholde en måling af bevidst regnskabsmanipulation og svindel. Regnskabsfejl i analysen består formentlig af sjusk, andre prioriteringer eller mangel på regnskabsmæssig kompetence⁴².

Fejlene der bliver kontrolleret i rapporterne, er altså formelle fejl, hvoraf karakteren af fejlene i de hyppigste tilfælde er;⁴³

- Manglende oplysning i anvendt regnskabspraksis om metoder for indregning og måling af nettoomsætning (26 pct.)
- Hovedaktivitet, som beskrevet i ledelsesberetning eller noter, stemmer ikke overens med branchekode, jf. cvr.dk16 (15 pct.)
- Manglende oplysning om finansielle anlægsaktiver i anvendt regnskabspraksis, selvom sådanne fremgår af balancen (10 pct.)
- Uoverensstemmelse mellem overført resultat i resultatdisponeringen og ændringen i overført resultat, jf. egenkapitalen (8 pct.)
- Manglende sammenligningstal (7 pct.)
- Årsrapporten mangler en eller flere bestanddele (7 pct.)

Det må derfor udledes at der i disse rapporter IKKE konkluderes at produktet af en revision og produktet af anden erklæringsform er fejlmarginemæssigt på samme niveau – dette konkluderes udelukkende på basis af formelle fejl.

4.5 Erhvervsstyrelsen kontrol af revisionsvirksomheder – kvaliteten hos de danske revisorer

Revisortilsynet med Martin Samuelsen i spidsen på det tidspunkt fremlagde strategien for erhvervsstyrelsens revisortilsyn for årene 2017-2019 i januar 2017. Revisortilsynet skal fungere som en tilsynsmyndighed, der skaber troværdighed til den danske revisionsbranche. Tilsynsmyndigheden skal dermed føre tilsyn med danske revisionsvirksomheder, hvilket indebærer kontroller af revisorkvalitetsstyringssystemer, konkrete

⁴¹ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt, 07.12.2018. S. 31

⁴² Bilagsrapport Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt, 07.12.2018. s. 53

⁴³ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt, 07.12.2018. S. 32

erklæringsopgaver og kontrol med efteruddannelsen af godkendte revisorer således der opretholdes et vist kvalitetsniveau for revisorer i Danmark.

Som eksterne strategiske indsatsområder har tilsynet for periode 2017-2019 udvalgt følgende⁴⁴:

1. Risikobaseret og datadrevet tilsynspraksis –brugerhensyn
2. Forebyggelse af væsentlige fejl og mangler
3. Ensartethed i kvalitetskontrol og sanktionering
4. Synlighed og information
5. Internationalt samarbejde og internationalisering af arbejdet med revisionskvalitet

Seneste redegørelse fra Revisortilsynet vedrørende kvalitetskontrollen med revisionsvirksomhederne er offentliggjort i november 2018 og vedrører kvalitetskontrollen i 2016.

Revisortilsynet opdeler revisionsvirksomhederne i PIE-revisionsvirksomheder (revisionsvirksomheder der reviderer børsnoterede selskaber), Ikke-PIE klasse C (Revisionsvirksomheder der ikke revidere børsnoterede selskaber, men revidere regnskabsklasse C virksomheder jf. Årsregnskabslovens § 7, stk. 1, nr. 3) og Ikke-PIE øvrige (revidere virksomheder i regnskabsklasse A og B). Disse selskaber er opdelt i antal som følger: PIE; 8 revisionsvirksomheder, Ikke PIE klasse C; 160 revisionsvirksomheder og Ikke-PIE øvrige der består af det absolutte flertal af revisionsvirksomheder; ca. 1.330⁴⁵

Det er interessant at notere sig, at regnskabsklassen A og B, der er eneste der er inkluderet i lempelserne omkring fravalg af revision primært modtager en erklæring med sikkerhed af store revisionshuse i Danmark. Således er 46% af selskaberne i regnskabsklasse A og B behandlet af en såkaldt PIE-revisionsvirksomhed. Herudover er 39% af selskaberne i regnskabsklasse A og B behandlet af en såkaldt "Ikke-PIE klasse C revisionsvirksomhed". Dermed er det "kun" 15% af virksomhederne i regnskabsklasse A og B der modtager en erklæring med sikkerhed af de mindre revisionshuse i Danmark.

Kvalitetskontrollen der udføres af revisortilsynet udføres i henhold til reglerne i Europa-Parlamentets og rådets forordning (EU) nr. 537/2014 af 16. april 2014.⁴⁶

⁴⁴ Erhvervsstyrelsen, Erhvervsstyrelsens revisortilsyn (ERT), Strategi 2017-2019, 11.01.2017. s. 5

⁴⁵ Erhvervsstyrelsen, årlig redegørelse for erhvervsstyrelsens tilsyn med revisorer og revisionsvirksomheder. Kvalitetskontrol i 2016, undersøgelse efter revisorlovens §37, STK. 3, som er iværksat på baggrund af kvalitetskontrol i 2016 og undersøgelse efter revisorlovens §37, s. 1, som er afsluttet i 2017, 09.11.2018 s 10

⁴⁶ Erhvervsstyrelsen, årlig redegørelse for erhvervsstyrelsens tilsyn med revisorer og revisionsvirksomheder. Kvalitetskontrol i 2016, undersøgelse efter revisorlovens §37, STK. 3, som er iværksat på baggrund af kvalitetskontrol i 2016 og undersøgelse efter revisorlovens §37, s. 1, som er afsluttet i 2017, 09.11.2018 s 13

Tilsynets kontroller og bemærkninger i forbindelse med tilsyn af revisionsvirksomhederne giver os et godt billede af kvaliteten hos de danske revisorer. Derfor vil der nedenfor kort blive gjort rede for resultaterne af undersøgelsen for 2016.

Undersøgelserne bliver af revisortilsynet primært opdelt i §37, stk. 1 og § 37 stk. 3 undersøgelser⁴⁷.

Revisorloven:

Stk. 1: Vurderer Erhvervsstyrelsen, at der er risiko for, at en revisor, en revisionsvirksomhed, en virksomhed af interesse for offentligheden eller et medlem af det øverste ledelsesorgan eller revisionsudvalg i en virksomhed af interesse for offentligheden har overtrådt eller vil overtræde en pligt, der følger af denne lov eller af Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 537/2014 af 16. april 2014 om specifikke krav til revision af virksomheder af interesse for offentligheden, kan styrelsen iværksætte og gennemføre en undersøgelse med henblik på at konstatere, korrigere eller forhindre en sådan overtrædelse. Dette gælder ikke en erklæring efter § 1, stk. 3. Styrelsen kan endvidere iværksætte en undersøgelse, hvis den bliver anmodet herom af en kompetent udenlandsk myndighed, jf. § 32, stk. 2, nr. 5.⁴⁸

Stk. 3: Erhvervsstyrelsen kan endvidere iværksætte og gennemføre en undersøgelse som nævnt i [stk. 1](#), hvis der i forbindelse med en kvalitetskontrol er konstateret risiko for, at en revisor, en revisionsvirksomhed, en virksomhed af interesse for offentligheden eller et medlem af det øverste ledelsesorgan eller revisionsudvalg i en sådan virksomhed har overtrådt de bestemmelser, som er nævnt i [stk. 1](#) og [2](#).

I 2016 blev i alt 74 revisionsvirksomheder udtaget til kontrol, herunder 2 PIE revisionsvirksomheder. Herunder blev der foretaget en gennemgang af i alt 398 ikke PIE erklæringer.

På basis af denne undersøgelse blev der iværksat 47 undersøgelser af revisorer (45) og revisionsvirksomheder (2).

Nedenstående tabel viser resultatet af denne – bemærk at 14 undersøgelser fortsat er i høring hos revisor, hvorfor disse fremgår med resultatet i høringsbrevet⁴⁹.

⁴⁷ Erhvervsstyrelsen, årlig redegørelse for erhvervsstyrelsens tilsyn med revisorer og revisionsvirksomheder. Kvalitetskontrol i 2016, undersøgelse efter revisorlovens §37, STK. 3, som er iværksat på baggrund af kvalitetskontrol i 2016 og undersøgelse efter revisorlovens §37, s. 1, som er afsluttet i 2017, 09.11.2018

⁴⁸ Revisorloven § 37

⁴⁹ Erhvervsstyrelsen, årlig redegørelse for erhvervsstyrelsens tilsyn med revisorer og revisionsvirksomheder. Kvalitetskontrol i 2016, undersøgelse efter revisorlovens §37, STK. 3, som er iværksat på baggrund af kvalitetskontrol i 2016 og undersøgelse efter revisorlovens §37, s. 1, som er afsluttet i 2017, 09.11.2018 s. 22 (samme kilde for tabel)

§37 stk. 3 undersøgelser af revisorer og revisionsvirksomheder.

	PIE	Ikke PIE C	Ikke PIE øvrige	I alt
Endnu ikke sendt i høring hos revisor	0	0	1	1
Afsluttet uden bemærkninger	3	0	1	4
Påtale af revisor	7	6	8	21
Indbringelse for revisornævnet af revisor	5	4	10	19
Indbringelse for revisornævnet af virksomhed	0	1	1	2
I alt	15	11	21	47

Ud af de gennemgåede 398 ikke-PIE erklæringer fandt revisortilsynet totalt 173 kommentarer fordelt som vist i nedenstående tabel.

Gennemgang af erklæringsopgaver

	PIE	IKKE PIE	I alt
Gennemgåede erklæringsopgaver	38	360	398
Ingen bemærkninger	20	205	225
Omtale i rapport med forbedringspunkter	10	106	116
Iværksat en undersøgelsessag	8	49	57

Herudover var 4 erklæringsopgaver af PIE virksomheder blevet udtaget til undersøgelsessag. Ud af de totalt 61 undersøgelsessager blev 27 indbragt for revisornævnet, 29 fik en påtale og 5 blev afsluttet uden yderligere bemærkninger. Den hyppigst forekomne overtrædelse der udgør 63% af overtrædelserne vedrører god revisorskik.

Herudover blev der udført 11 §37 stk. 1 undersøgelser, hvoraf 7 blev indbragt for revisornævnet. Heraf er 4 afgjort med 100% medhold til tilsynet, hvormed der blev givet bøder i intervallet 100.000-150.000 til de anklagede revisorer.

I 2014 blev 253 revisionsvirksomheder og 157 revisorer kontrolleret af tilsynsmyndigheden.⁵⁰ Heraf blev "kun" 4% indbragt for revisornævnet, hvorfor det kan ses, at der har været en stigning i indbringelser for revisornævnet.

⁵⁰ Revisortilsynet, redegørelse om revisortilsynets kvalitetskontrol 2014, 30.03.2016.

Som førnævnt i nærværende afsnit, er PIE revisionsvirksomheder ansvarlig for størstedelen af erklæringstyperne i regnskabsklasse A og B. Derfor er det relevant at se på, hvorledes PIE revisionsvirksomheder klarer sig. Som noget nyt⁵¹, har Erhvervsstyrelsen offentliggjort resultaterne af kvalitetskontroller i 2017 for 5 af de største revisionshuse i Danmark, altså, Deloitte⁵², PWC⁵³, EY⁵⁴, Beierholm⁵⁵ og KPMG⁵⁶. Resultaterne gennemgås kortfattet i punktform nedenfor:

- Deloitte
 - Ingen kommentarer ved kvalitetsstyringssystemet
 - 12 gennemgåede erklæringsopgaver, herunder 1 identificeret med et forbedringspunkt
- PWC
 - Ingen kommentarer ved kvalitetsstyringssystemet
 - Ingen forhold med anledning til kommentarer i de gennemgåede erklæringsopgaver
- EY
 - Ingen kommentarer ved kvalitetsstyringssystemet
 - 8 gennemgåede erklæringsopgaver, herunder 1 identificeret med et forbedringspunkt
- KPMG
 - Ingen kommentarer ved kvalitetsstyringssystemet
 - 7 gennemgåede erklæringsopgaver, herunder 1 identificeret med et forbedringspunkt
- Beierholm
 - 2 punkter er blevet identificeret som forbedringspunkter, herunder;
 - "Politikker og procedure vedr. overvågning og evaluering af kvalitetsstyringssystemet "
 - "Politikker og procedure vedrørende gennemgang af revisionsdokumentation forud for afvigelse af revisors erklæring"⁵⁷

⁵¹ Resultatet af kvalitetskontrol af de fem største revisionsvirksomheder offentliggøres. Udgivet af Erhvervsstyrelsen

⁵² Erhvervsstyrelsen, offentliggørelse af resultat af kvalitetskontrol i 2017 Deloitte statsautoriseret revisionspartnerselskab, 14.08.19

⁵³ Erhvervsstyrelsen, offentliggørelse af resultat af kvalitetskontrol i 2017 af PriceWaterhouseCooper statsautoriseret revisionspartnerselskab, 06.07.2018

⁵⁴ Erhvervsstyrelsen, offentliggørelse af resultat af kvalitetskontrol i 2017 af Ernst & Young Godkendt revisionspartnerselskab 06.07.2018

⁵⁵ Erhvervsstyrelsen, offentliggørelse af resultat af kvalitetskontrol i 2017 af Beierholm statsautoriseret revisionspartnerselskab, 06.07.18

⁵⁶ Erhvervsstyrelsen, offentliggørelse af resultat af kvalitetskontrol i 2017 af KPMG statsautoriseret revisionspartnerselskab 06.07.18

⁵⁷ Erhvervsstyrelsen, offentliggørelse af resultat af kvalitetskontrol i 2017 af Beierholm statsautoriseret revisionspartnerselskab, 06.07.18

- 7 gennemgåede erklæringsopgaver, herunder 1 identificeret med et forbedringspunkt

Generelt ses det altså, at kvaliteten af fem af de største revisionshuse i Danmark, vurderes som værende høj ifølge Erhvervsstyrelsen, hvor kun Beierholm modtog forbedringspunkter i forhold til kvalitetsstyringssystemerne og ingen af revisionsvirksomhederne er blevet anmeldt til revisornævnet – der har kun været forbedringspunkter. Dette bekræftes ligeledes ved interview med den daværende tilsynschef i revisortilsynet Martin Samuelsen, da han bliver spurgt til kvaliteten af regnskaberne for SMV-segmentet;

Det er selvfølgelig meget forskelligt. Men generelt skal jeg sige, at jeg mener vi har en stærk revision i Danmark. Som tilsynsfolk undersøger vi også ofte hvordan lovgivningen for fx registrering af revisionsdokumentation er ført. Vi oplever dermed til tider, at revisionsdokumentationen fx ikke har været tilstrækkelig – der har dog alligevel ikke været væsentlige fejl og mangler i regnskabet, men dokumentationen af revisionen er blot ikke stærk nok. Men igen mener jeg personligt at vi har en stærk revisionsbranche i Danmark.

Det er derfor vigtigt at sondre på fejltypen, da alle fejl i forbindelse med vores tilsyn ikke altid har været fejl der nødvendigvis har haft betydning for rigtigheden af regnskabet for slutbrugeren.⁵⁸

Vi vil i nedenstående afsnit se nærmere på fejltyperne hos revisorerne i forbindelse med revision. Martin Samuelsen siger dog i henhold til dette;

Der er mange revisionsvirksomheder der simpelthen ikke har særligt mange store virksomheder som klienter. I disse selskaber er det mit indtryk, at man er meget skarp på de små. Men jeg har dog oplevet en tendens til, at de revisionshuse der har de store klienter nok har prioriteret disse først og mest. Men det er ikke nødvendigvis ensbetydende med, at de små dermed er forkerte og kvaliteten er ringe. Men det er selvfølgelig også en diskussion omkring væsentlighed og risiko og dermed er kompleksiteten af revisionen for de større revisioner mere ressourcekrævende end de små.

Altså må der alt andet lige være en sammenhæng mellem størrelsen af revisionshuset og kvaliteten af revisionen når det særligt kommer til de store revisionshuse. Det må navnlig være grundet de store krav der stilles til kvalitetsstyringssystemerne. Erhvervsstyrelsens udarbejdede i denne forbindelse en årsagsanalyse til fejl i forbindelse med revision.⁵⁹ Følgende afsnit vil gennemgå dette emne videre på virksomhedsniveau og enkeltsagsniveau.

⁵⁸ Se bilag 1 interview med Martin Samuelsen

⁵⁹ Erhvervsstyrelsen, Erhvervsstyrelsens årsagsanalyse vedrørende fejl ved revision, en empirisk undersøgelse af årsagerne til fejl i revisors arbejde hos revisionsvirksomheder med mellem 1-10 revisorer, november 2014.

4.5.1 Fejl hos revisorerne - Virksomhedsniveau

Jf. revisortilsynet, bunder nogle af de hyppigste fejl i kvalitetsstyringssystemet. Det ses ofte hos de mindre revisionselskaber, at kvalitetsstyringssystemerne er utilstrækkeligt udfyldte eller generelt manglende procedure for løsning af erklæringsopgaver. Årsagerne ses typisk i, at standardsystemerne for revisorer ofte er for omfattende for de små revisionsklienter, samt at egne udviklede systemer er for ressourcekrævende at vedligeholde. Dermed opstår fejlene hvad enten revisionsvirksomheden har valgt, at tilkøbe et standardiseret kvalitetsstyringssystem eller har valgt at udarbejde og vedligeholde sit eget system. Eftersom det typisk ses, at de mindre revisionsvirksomheder betjener mindre virksomheder, er standardiserede systemer dermed alt for omfattende i forhold til disse selskaber. Alligevel anvender de fleste revisorer – herunder 2/3 af revisorerne i undersøgelsen i Erhvervsstyrelsens notat – standardiserede systemer, da egen udarbejdede systemer som nævnt kræver for meget vedligeholdelse.

Tilsynet nævner også intern overvågning som værende et stort problem i dette segment. Blandt andet udtaler en revisor i forbindelse med undersøgelsen: *”Jeg tror nogen tænker, at det tager lang tid at udføre den interne kontrol, at hvorfor skal de gøre det, hvis de ikke bliver udvalgt og at kunderne ikke vil betale.”*⁶⁰

I dette segment opleves det altså, at kunderne ikke er lige betalingsvillige. Af denne årsag nævnes det også flere steder i rapporten, at pris er et issue og revisor derfor vælger at fokusere sin tid på at afslutte sagerne, da kvalitetssikring mv er ”døde timer”.

4.5.2 Enkeltsagsniveau

Hyppigst ses det at der opstår fejl i revisors arbejde ved enkeltsagsniveau i forbindelse med erklæringer⁶¹. Herunder kan nævnes; Mangelde forbehold for overtrædelse af årsregnskabsloven, going concern relaterede fejl, diverse formalia fejl.

De manglende forbehold for overtrædelse af årsregnskabsloven sker typisk grundet, at det er revisor selv der udarbejder opstillingen af regnskabet sammenkoblet med manglende anvendelse af checklister. En i rapportens side 10 adspurgt revisor har en årsagsforklaring: *”Dem vi har der bogfører vi først og så skal vi lave revisionen bagefter, det er som at sparke sig selv bagi. Så skal vi sige at det vi selv har lavet er noget lort.”*

⁶⁰ Erhvervsstyrelsen, Erhvervsstyrelsens årsagsanalyse vedrørende fejl ved revision, en empirisk undersøgelse af årsagerne til fejl i revisors arbejde hos revisionsvirksomheder med mellem 1-10 revisorer, november 2014. s. 9

⁶¹ Erhvervsstyrelsen, Evaluering af erfaringer med lempet revisionspligt for regnskabsårene 2010 og 2011, 12.06.2014 s. 9

Fejlene vedr. going concern bunder i årsagerne, at det er fagligt svært emne for revisorerne, ligesom det er et meget følsomt emne for revisorerne at skulle præsentere for kunderne. Revisorerne ved i mange tilfælde, at bankerne vil lukke kassen i såfremt der tages et forbehold for going concern og af denne årsag vælger nogle at undlade denne.

Generelt for fejl udført i forbindelse med en revision nævner revisorerne at hovedårsagen er, den hyppige ændring af lovgivningen. Det gør det svært for de mindre revisionsvirksomheder at følge med i alle ændringerne. Kravene nævnes endvidere som værende uoverkommelige for mindre revisionsvirksomheder med mindre kunder.

4.6 Offentlige sikkerhedskontroller

Når man ser på de negative konsekvenser ved fravalg af revision, navnlig det øgede skattegab og de af FSR argumenterede øgede fejl i regnskaberne, giver det relevans at se på hvad myndighederne foretager sig i forhold til at komme disse negative konsekvenser til livs. Herudover er det interessant at se på kvaliteten hos revisionsvirksomheder for derved at se på hvorvidt selskaber der tilvælger revision også for foretaget revisionen under bedt mulige kår. Dermed vil vi i nærværende afsnit se på de offentlige sikkerhedskontroller, herunder betydningen af digitaliseringen. Jf. Erhvervsstyrelsen har digitaliseringen en betydelig vigtighed i forhold til mere effektive kontroller.⁶² Med teknologi der til stadighed udvikles hurtigere og hurtigere kan tilsynsmyndighederne således nemmere og mere effektivt udvælge virksomheder der kræver et tilsyn og dermed er målet at byrde så få virksomheder med unødigt kontrol som muligt.

Det er vigtigt at notere sig at det ikke kun er fejlen i skatten der har relevans. I forbindelse med vores interview af Martin Samuelsen, tilsynschef, svarede han følgende i forhold til et opfølgende spørgsmål der lød "Ville det ikke være i orden at hæve grænseværdierne men samtidig øge kontrollen fra SKAT mv.?"

"Det er specifikt rettet mod SKAT og skattehensyn. Men der er også andre der benytter sig af regnskaberne, som fx banker der vil se på regnskaber der i denne sammenhæng måske ville være helt håbløse fordi de ikke er blevet revideret. Så en ting er skattesvind, bedrageri mv. Det skal vi selvfølgelig til livs – men der er en lang række andre brugere end SKAT der ville ligge disse ikke reviderede oplysninger til grund for fx et lån el. lign. Der er dermed en bred kreds af brugere af regnskaberne, og for at tage et andet ex kunne man nævne

⁶² Erhvervsstyrelsen, Årsberetning om erhvervsrettet kontrol og tilsyn 2016, april 2017

tømreren der skal ud og få sig et nyt job. Det er gavnligt for ham at kunne gå ind og hive et revideret regnskab der viser, at han med stor sandsynlighed går ind i et selskab der har kapacitet til at betale ham løn det næste lange stykke tid.”⁶³

Vi vil dermed se på kontrol fra Skattemyndigheden såvel som kontroller fra erhvervsstyrelsen der både inkludere kontrol af danske selskaber men også tilsynskontrol med revisionsvirksomhederne.

Som nævnt er det blandt opgaverne hos Erhvervsstyrelsen at kontrollere danske selskabers regelefterlevelse, herunder årsregnskabsloven. Dermed udfører Erhvervsstyrelsen årligt regnskabskontroller og omfattet af dette er mere end 220.000 modtagne årsrapporter om året⁶⁴.

Det har siden 2012 været lovpligtigt for selskaber i regnskabsklasse A og B at indberette årsrapporter digitalt.⁶⁵ I sin årsberetning om erhvervsrettet kontrol og tilsyn – 2016, skriver Erhvervsministeriet således: ”De digitale løsninger betyder, at vi i højere og højere grad får mulighed for at tilrettelægge og udføre en risikobaseret kontrolindsats, så vi både kan gå målrettet efter de virksomheder, der bevidst forsøger at omgå reglerne og samtidigt kan vejlede de virksomheder, som blot skal hjælpes på rette vej”⁶⁶. Ved digital modtagelse af årsrapporter har Erhvervsstyrelsen mulighed for, allerede ved modtagelse at forhindre, at regnskaber med de mest åbenlyse fejl bliver indberettet. Således kan Erhvervsstyrelsen allerede ved modtagelse sikre, at kvaliteten er bedre. Ved modtagelsen af årsrapporten opererer Erhvervsstyrelsen med to kontroller: ”De hårde kontroller” og de ”bløde kontroller”. Dette er automatiske kontroller der registrerer indledende fejl i årsrapporterne. De hårde kontroller reagerer såfremt indberetteren forsøger at indberette en årsrapport med en åbenlys fejl, herunder såfremt aktiver og passiver ikke stemmer.⁶⁷ Således vil systemet afvise årsrapporten og årsrapporten vil først blive accepteret når fejlen er udbedret. De bløde kontroller, også kaldet advis-kontroller, gør indberetteren opmærksom på, at der kan være en fejl i årsrapporten, men indberetteren kan vælge at indberette årsrapporten alligevel. Dette kunne være tilfældet såfremt en revisor der ikke er godkendt, har underskrevet en erklæring i årsrapporten.⁶⁸

Erhvervsstyrelsen afværgede via disse modtagerkontroller 5.600 fejl og mangler for året 2016. I 2015 blev der på samme vis afværget 8.300 fejl, hvorfor også erhvervsstyrelsen antyder, at der er en begyndende tendens til færre afværgede modtagerkontroller.⁶⁹ Dette på trods af, at der som førnævnt var flere der havde

⁶³ Se bilag 1 interview med Martin Samuelsen.

⁶⁴ Erhvervsstyrelsen, Årsberetning om erhvervsrettet kontrol og tilsyn 2016, april 2017 s. 22

⁶⁵ Kravene til den indsendte årsrapport. Udgivet af Erhvervsstyrelsen. Internetadresse

⁶⁶ Erhvervsstyrelsen, Årsberetning om erhvervsrettet kontrol og tilsyn 2016, april 2017 s. 22

⁶⁷ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt, 07.12.2018. s. 75

⁶⁸ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt, 07.12.2018. s. 75

⁶⁹ Erhvervsstyrelsen, Årsberetning om erhvervsrettet kontrol og tilsyn 2016, april 2017 s. 24

fravalgt revision af årsregnskabet i 2016 end i 2015. Herudover var der også 16% i 2016 og 14% i 2015 der helt havde fravalgt erklæringer fra revisor. Dette kunne indikere, at også andre regnskabsaflæggere end revisorer er blevet bedre til, at opstille årsrapporterne korrekt.

Desuden har en undersøgelse⁷⁰ vist, at flere vælger, ikke at ignorere fejl i 2017 sammenlignet med 2016. Fejlene der opdages via bløde kontroller, bliver dermed tilrettet før endelig indsendelse af årsrapporten. Fejlene der bliver rettet via de bløde kontroller viser sig i lille grad at være en væsentlig ændring i selskabets drift på mere end 30% (minimum 300.000) i forhold til året før, eller en væsentlig ændring i selskabets balance. Disse udgør blot henholdsvis 11% og 4%. Dermed kan det jf. Erhvervsstyrelsen med forbehold konkluderes, at de digitale kontroller har en positiv effekt i forhold til reduktion af formelle fejl.

Modtagerkontrollerne opdateres løbende og Erhvervsstyrelsen indførte blandt andet en række nye bløde kontroller i 2018.⁷¹ Her blev "machine learning" første gang taget i anvendelse i dette henseende. Machine learning handler meget firkantet sat op om, at modtagerkontrollen får kunstig intelligens ved, at bruge algoritmer, statistikker og ved gennemgang af mange tusinde eksempler. På denne måde vil modtagerkontrolmaskinen kunne læse og forstå afsnit i årsrapporten som gennemgås ved de bløde modtagerkontroller, herunder fx om der er sammenhæng mellem anvendt regnskabspraksis og balancen. Her kunne et eksempel være, om der var et afsnit i den anvendte regnskabspraksis omkring SKAT. Eller mere specifikt om den anvendte regnskabspraksis omkring indregningsmetoden af et aktiv stemmer overens med balanceposten og den egentlige indregning.

Herudover kan det jf. pilottest udarbejdet af Erhvervsstyrelsen påvises, at den risikobaserede kontrol af årsrapporter der er blevet gjort nemmere at tilgå via digitalisering har en meget bedre hitrate end før i tiden. I 2013 fandt man ved en tilfældig udtaget stikprøve fejl og mangler ved 30% af årsrapporterne, hvoraf 10% havde en eller flere væsentlige fejl. Pilottesten i 2016 viste, at Erhvervsstyrelsen ved en risikobaseret tilgang fandt fejl eller mangler i 75% af årsrapporterne, hvoraf 47% havde en eller flere væsentlige fejl.

Når regnskaberne først er indsendt, har Erhvervsstyrelsen herefter mulighed og hjemmel for at udtage årsrapporter til kontrol.⁷² Denne kontrol er i dag som førnævnt mere baseret på digitale kontroller, hvor Erhvervsstyrelsen har mulighed for, at udføre en risikobaseret kontrol baseret på opstillede parametre.

Ved konstatering af en fejl eller mangel i årsrapporten vælger Erhvervsstyrelsen typisk i praksis at pålægge selskabet følgende to påbud, desuden underrettes alternative relevante myndigheder, såsom SKAT:

⁷⁰ Copenhagen Economics, Revisionspligtens effekt på udvikling og vækst i danske virksomheder, 02.10.2018 s. 79

⁷¹ Copenhagen Economics, Revisionspligtens effekt på udvikling og vækst i danske virksomheder, 02.10.2018 s75

⁷² Jf. Årsregnskabsloven §§159 og 160

- Påbud omkring indsendelse af ny behørig årsrapport og selskabet påbydes desuden revision i indeværende og efterfølgende 2 regnskabsår.
- Fremadrettet Påbud – selskabet skal bringe overtrædelsen til ophør og der pålægges eventuelt dokumentation for dette via erklæring fra godkendt revisor.⁷³

For året 2016 var der særligt to fokusområder i kontrollen med danske årsrapporter fra erhvervsstyrelsens regnskabskontrol; Ulovlige kapitalejerlån og opfølgning på revisionsforbehold. Dette gjorde sig også gældende for året 2015⁷⁴.

Der blev i 2016 rejst 669 sager med krav om inddrivelse af ulovlige kapitalejerlån. Heraf blev 84 selskaber pålagt revision, ligesom 240 blev politianmeldt.⁷⁵

Herudover blev der kontrolleret 108 sager vedr. forbehold fra revisor. Heraf blev der rejst 62 sager, hvoraf 17 fik fremadrettet påbud og 20 fik påbud om udarbejdelse af en ny årsrapport. 8 sager blev henlagt og 17 afventes ved rapportens udarbejdelse stadig.

Desuden blev der i 2016 rejst 379 yderligere sager der faldt uden for fokusområderne omkring ulovlige kapitalejerlån og forbehold fra revisor.⁷⁶ Herunder regnskaber som ikke opfylder bogføringsloven jf. revisionspåtegningen, undtagelseserklæringer der er i strid med Årsregnskabsloven eftersom selskabet skulle have indsendt årsrapport eller forfalskede revisionspåtegninger.

4.8 Finansiering for SMV og den lempede revisionspligt

Et andet argument for tilvalg af revision for de selskaber der har muligheden for at fravælge, er umiddelbart, at finansiering vil være nemmere og billigere såfremt regnskabet er gennemgået af revisor. Således har FSR i januar 2019 udgivet en survey omkring finansiering hos SMV'er.

Manglende finansiering hos SMV segmentet kan have en hæmmende effekt på væksten i virksomhederne, og den med aktuelle adgang til finansiering mener 46% af revisorerne har en hæmmende effekt for væksten i nyeste undersøgelse udarbejdet af FSR⁷⁷. I 2016 og 2017 mente to tredjedele af revisorerne, at indflydelsen

⁷³ Copenhagen Economics, Revisionspligtens effekt på udvikling og vækst i danske virksomheder, 02.10.2018. s. 77

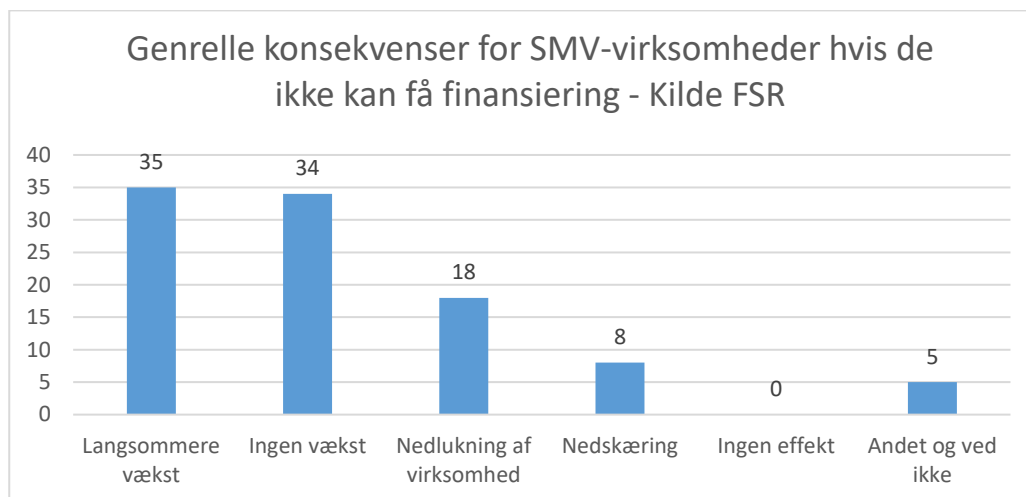
⁷⁴ Erhvervsstyrelsen, Årsberetning 2015, Erhvervsstyrelsen kontrol og tilsyn med erhvervsregulering. s. 17 og 18.

⁷⁵ Erhvervsstyrelsen, Årsberetning om erhvervsrettet kontrol og tilsyn 2016, april 2017. s. 25

⁷⁶ Erhvervsstyrelsen, Årsberetning om erhvervsrettet kontrol og tilsyn 2016, april 2017. s. 27

⁷⁷ FSR Survey, Finansiering hos SMV'er, Adgangen til finansieringen og betydningen af den aktuelle finansieringssituation, januar 2019. s. 2.

om den aktuelle adgang til finansiering havde en hæmmende indvirkning på væksten i SMV-segmentet. Herudover mener revisorerne i samme undersøgelse, at manglende finansiering i SMV-segmentet går kraftigt ud over væksten i SMV segmentet – dette er illustreret for neden.

Det ses altså, at 0% af revisorerne mener, at manglende finansiering ikke har negativ effekt på SMV-virksomhederne, mens 95% mener at det har en negativ effekt.

Det vurderes, at unge virksomheder samt IVS'er har sværest ved, at få adgang til finansiering. Det er dermed relevant at se på betydningen af revisors involvering i regnskaberne, når vi ser på vækstmulighederne hos SMV-segmentet og sammenhængen i forhold til finansieringsmuligheder.

Som nævnt er en af hovedårsagerne bag lempelsen af revisionspligten at løfte en administrativt tung byrde for mindre virksomheder. Dog er en af ulemperne for virksomheder der fravælger revisors bistand, at kreditværdigheden alt andet lige bliver dårligere. Copenhagen Economics har i oktober 2018 undersøgt blandt andet dette forhold for Erhvervsstyrelsen i rapporten: "Revisionspligtens effekt på udvikling og vækst i danske virksomheder".

Det nævnes i denne rapport fra Copenhagen Economics blandt andet, at virksomhederne kan opleve en stigning i kapitalomkostningerne såfremt revisor fravælges grundet følgende forhold:⁷⁸

- Manglende revision eller andre ydelser udført af revisor betyder at der er informationsasymmetri mellem virksomhederne og deres interessenter – dette er blandt andet vist af Van Tandeloo og Vanstraelen i "Earnings management and audit quality in Europe: Evidence from the private client segment market" – 2008.

⁷⁸ Copenhagen Economics, Revisionspligtens effekt på udvikling og vækst i danske virksomheder, 02.10.2018. S. 14.

- Informationsasymmetri vil alt andet lige resultere i lavere kreditvurderinger.⁷⁹ Disse lavere kreditvurderinger gør sig gældende i banker og alt andet lige også for leverandører.
- En lavere kreditvurdering vil betyde højere kapitalomkostninger og måske begrænset eller manglende mulighed for fremmedkapital.⁸⁰

Eftersom årsrapporten ofte anses som værende den vigtigste informationskilde for bl.a. banker, betyder denne informationsasymmetri ofte, at muligheden for fremmedkapital begrænses som nævnt ovenfor. Regnskaber med attest af revisor ses derimod som værende stærkere og grundigere⁸¹. Således har Copenhagen Economics på basis af regnskabsdata fra Experian udarbejdet en undersøgelse vedr. kreditvurderinger for selskaber med en balancesum på under 4 millioner kroner.⁸² Experian scorer selskabers kreditvurdering med en score fra 0-100 hvor 100 er den højeste kreditvurdering af selskabet. Det fremgår af undersøgelsen, at såfremt revision bliver fravalgt til fordel for review falder scoren med 0,5, mens scoren falder med 1,8 ved en assistanceerklæring. Ved totalt fravalg af revision, falder scoren med 4,6. Det er dermed tydeligt, at revisor har stor indflydelse på kreditvurderingen, dog må det antages at en nedgang på 0,5 på scoren ikke er væsentligt, hvorfor det gør sig gældende at revisors tilstedeværelse er vigtigere end revisionen i sig selv. Ligeledes skriver Copenhagen Economics også: "Bemærk, at udvidet gennemgang sammenlignet med revision ikke vurderes at have nævneværdig effekt på virksomhedernes kreditvurdering."⁸³

Helt konkret vurderer internationale studier, at en lavere kreditrating som følge af manglende revision eller totalt fravalg af revisor i regnskabet kan betyde en stigning i virksomhedens låneomkostninger med mange basispoint, således har Kim et al (2011) vurderet en minimumstigning på 56 basispoint mens Hyttinen og Väänänen (2004) vurderer en stigning helt op til 360 basispoint. Dette kan man perspektivere til Danmark, hvor der måske ikke vil være akkurat samme stigning i de finansielle omkostninger, men alt andet lige vil trenden være den samme. Samtidigt påpeger Copenhagen Economics dog i sin rapport, at danske studier hverken har kunne be- eller afkræfte forholdet i de internationale studier. Dette skyldes i høj grad begrænset datagrundlag. Copenhagen Economics har dog udført interviews med forskellige aktører på kreditmarkedet. Heraf konkluderes det, at kreditværdigheden af regnskaber uden tilknytning til ekstern revisor falder.

⁷⁹ Copenhagen Economics, Revisionspligtens effekt på udvikling og vækst i danske virksomheder, 02.10.2018. s. 14 fodnote 2 – der henvises i øvrigt til bl.a. Lennox og Pittman "voluntary audits vs. Mandatory audits."

⁸⁰ Copenhagen Economics, Revisionspligtens effekt på udvikling og vækst i danske virksomheder, 02.10.2018. s. 14 fodnote 3 – der henvises i øvrigt til Blackwell, Noland og Winters: "The value of attestation by public accountance: Evidence from loan pricing".

⁸¹ Copenhagen Economics, Revisionspligtens effekt på udvikling og vækst i danske virksomheder, 02.10.2018. s. 14

⁸² Copenhagen Economics, Revisionspligtens effekt på udvikling og vækst i danske virksomheder, 02.10.2018. s. 16

⁸³ Copenhagen Economics, Revisionspligtens effekt på udvikling og vækst i danske virksomheder, 02.10.2018. s. 16

Herunder har Eva Thunbo; Danske Banks Senior Analyst i kreditafdelingen sagt følgende: "Det er klart, at fravalg af revision skaber mindre gennemsigthed. Vi kan konstatere, at ikke-reviderede regnskaber indeholder flere fejl fx manglende nedskrivninger eller periodiseringer."⁸⁴ Martin Thygesen der er kontorchef i Finans Danmark, bekræfter ligeledes som følger: "Det er min opfattelse, at bankerne medtager oplysninger om virksomhedernes brug af revisor i kreditvurderingen, enten kvantitativt i kreditscoringsmodellerne eller som en del af den kvalitative vurdering af virksomhedens kreditværdighed. Således vil fravalg af ekstern revision, alt andet lige, resultere i en dårligere kreditvurdering, hvilket kan afspejle sig i højere renter, begrænset kreditadgang og/eller krav om yderligere sikkerhedsstillelse".⁸⁵ Herudover indikere de førnævnte internationale studier i gennemsnit, at såfremt man har en besparelse på revisionen på 21.600 DKK og et lån på +1,7 millioner kroner, vil stigningen i låneomkostningerne overstige besparelsen på revisorydelsen. Copenhagen Economics har dog ikke kvantificeret dette på danske selskabers besparelser.

Set i lyset af, at 95% af de adspurgte revisorer i undersøgelsen fra FSR mente, at manglende finansiering i SMV-segmentet ville have en negativ konsekvens for selskabets vækst, har det relevans for dette segment at se på besparelsen ved fravalg af revisorydelser sammenlignet med den formodede meromkostning i forbindelse med finansiering.

Som yderligere sikkerhed for påstanden har opgaveskriverne af denne afhandling valgt at udfører interviews på forskellige banker for derved at kunne klarlægge forholdet yderligere. Et interview med 5 banker er naturligvis ikke grundlag nok, for at kunne konkludere på forholdet, men sammen med de internationale studier samt interviews udført af Copenhagen Economics forventer vi at kunne bekræfte trenden.

4.9 Revisionspligten og skattegabet

FSR har bedt Copenhagen Economics, om at udarbejde en rapport på "Effekten af lempet revisionspligt på det samlede skattegab"⁸⁶. Skattegab defineres som værende forskellen mellem den reelle skyldige SKAT (herunder virksomhedsskat, A-Skat og moms) og den SKAT selskaberne reelt betaler. Skattegabet er jf. seneste compliance analyse fra SKAT, baseret på data fra 2014, totalt 14,1 mia. DKK. Nedenfor er skattegabet illustreret;

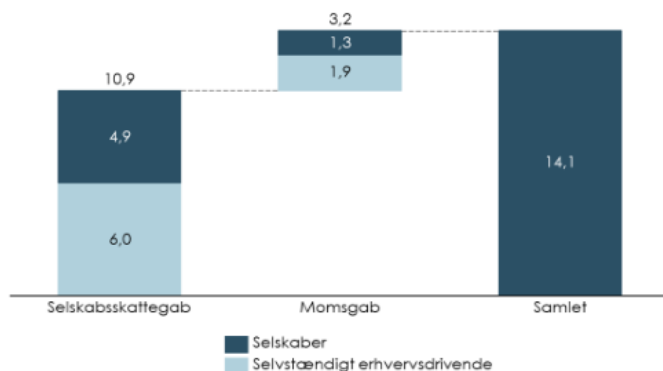
⁸⁴ Copenhagen Economics, Revisionspligtens effekt på udvikling og vækst i danske virksomheder, 02.10.2018. s. 18

⁸⁵ Copenhagen Economics – Revisionspligtens effekt på udvikling og vækst i danske virksomheder – side 18

⁸⁶ Copenhagen Economics, Effekten af lempet revisionspligt på det samlede skattegab.

Skatte- og momsgabet for indkomståret 2014

Mia. kr.

Note: Tallene baseres på SKATs compliance undersøgelse for indkomståret 2014. Compliance undersøgelserne omfatter ikke store virksomheder med mere end 250 ansatte, sort arbejde, transfer pricing, punktafgifter, og told.

Kilde: SKAT (2017a)

87

Det ses altså, at skattegabet for selvstændige erhvervsdrivende, herunder enkeltmandsvirksomhederne har et samlet skatte- og momsgab på 7,9 millioner DKK, mens selskaber har et samlet skatte- og momsgab på 6,2 millioner DKK. Disse tal kommer fra compliance undersøgelsen udarbejdet af SKAT for indkomståret 2014⁸⁸. Undersøgelsen omfatter ikke virksomheder med mere end 250 ansatte, ligesom den ikke indeholder transfer pricing, punktafgifter, told samt sort arbejde.

I sin rapport opdeler SKAT selve skattegabet fra momsgabet. I begge tilfælde, er det som førnævnt de selvstændigt erhvervsdrivende der har den største andel. Analysen fra Copenhagen Economics undersøger udelukkende effekten af den lempede revisionspligt på selskaber, eftersom selvstændigt erhvervsdrivende som bekendt ikke er forpligtet til at indlevere hverken årsregnskab eller at have tilknyttet revisor.⁸⁹

Ved nærmere undersøgelse af skattegabet, er det givet ved rapporten fra SKAT, at ca. 60% eller 6.484 millioner DKK af det samlede skattegab på 10.887 millioner DKK, kan henføres til selskaber med 0 ansatte. Copenhagen Economics skriver, "størstedelen af skattegabet kan henføres til de helt små virksomheder, hvilket netop er dem, som fritages fra lovpligtig revision".⁹⁰ Det skal dog i denne sammenhæng bemærkes, at Copenhagen Economics ikke medtager de resterende 2 parametre for fritagelse af revision – det må antages at en del af selskaberne med 0 ansatte må være investeringsselskaber med stor omsætning/balancesum. Desuden påpeger Copenhagen Economics selv i rapporten, at de 6.484 millioner DKK er en sammenblanding af skattegab fra både selvstændigt erhvervsdrivende og selskaber. Dermed skal

⁸⁷ Copenhagen Economics, Effekten af lempet revisionspligt på det samlede skattegab. S. 7

⁸⁸ SKAT, Virksomhedernes efterlevelse af skattereglerne, Indkomståret 2014

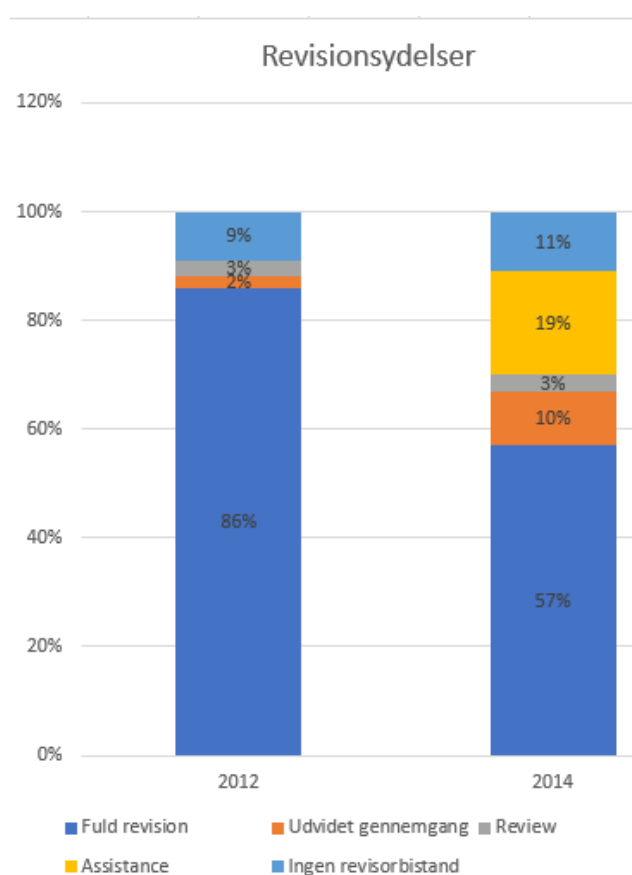
⁸⁹ Copenhagen Economics, Effekten af lempet revisionspligt på det samlede skattegab. S. 7 midtfor.

⁹⁰ Copenhagen Economics, Effekten af lempet revisionspligt på det samlede skattegab. S. 8 midtfor

det pointeres at ikke alle virksomhederne i denne forbindelse ville være revideret, end ikke såfremt der ikke var mulighed for fravalg af revision. Selskaberne med 1-12 ansatte havde et samlet skattegab på 34% eller 3.707 millioner DKK mens selskaber med 13-250 ansatte havde et samlet skattegab på 698 millioner DKK. Af selskaberne/virksomhederne med hhv. 0; 1-12 og 13-250 ansatte udgør andelen af samlet omsætning for 2014 hhv.; 7%, 18%, og 75%.

Baseret på ovenstående kapitel, mener Copenhagen Economics at den lempede revisionspligt har medført øget fravalg af revision som videre har betydet et større skattegab.

Ved opgaveskrivers indledende analyse af ovenstående postulat skal hermed kommenteres følgende:

Som det fremgår oven for, var der i 2012 og i 2014 hhv. 86% og 57% der havde fuld revision af selskabet. Dermed har der årene imellem været et signifikant fald på andelen af selskaber der har fået regnskaberne kontrolleret ved revision. Derimod har der været en tendens til, at mange flere har valgt at få en assistanceerklæring på regnskabet – altså en erklæring uden sikkerhed. Skattegab for selskaber er fra

perioden 2012 til 2014 steget med 0,5 milliarder DKK⁹¹. Vedrørende stigningen i 2014 skriver SKAT i sin rapport: "Stigningen i 2014 er dog ikke statistisk signifikant og kan derfor lige så godt tilskrives almindelig variation i stikprøven".⁹²

Copenhagen Economics konkluderer/estimerer i sin rapport, at den samlede effekt på skattegabet ved lempelserne af revisionspligten i 2006 og 2011, udgør i størrelsesordenen 1,5 milliarder DKK pr. år.⁹³ Det er her vigtigt at pointere at det er et estimat der er opbygget omkring diverse antagelser og beregninger. Desuden har Copenhagen Economics benyttet FSR som kilde flere steder, hvilket *kan* være problematisk da FSR i denne forbindelse må antages ikke at være 100% upartisk. Estimatet er dog væsentligt og skal tages med i betragtning ved en diskussion omkring effekten af lempelsen af revisionspligten.

4.10 Lempelsen af revisionspligten og effekten på beskæftigelsen

Copenhagen Economics har i sin førnævnte analyse der er gennemgået i kapitlet "Finansiering for SMV" ligeledes set på vækstimplikationerne for mindre virksomheder af lempet revisionspligt. Lempelsen af revisionspligten har i SMV-segmentet haft en begrænset positiv effekt hvis der ses på den enkelte virksomhed eftersom lempelsen netop har betydet at omkostningen til revisor potentielt kan spares væk. Set ud fra afsnittet i denne opgave "Finansiering for SMV og den lempede revisionspligt", vil dette dog muligvis kun være aktuelt såfremt selskabet ikke har et forholdsvis større lån, hvor kapitalomkostningerne til dette vil være større såfremt selskabet ikke har et revideret regnskab.

Såfremt danske selskaber i SMV-segmentet er opmærksomme på dette trade-off mellem den direkte besparelse på revisionsomkostningerne kontra meromkostningen på eventuelle kapitalomkostninger kan lempelsen i revisionspligten medføre øget vækst i de berørte virksomheder. Copenhagen Economics har således udført analysearbejde for at kunne analysere på denne formodede vækst. Analyserne er udført som difference-in-difference analyser. Copenhagen Economics mener dog selv at der skal udvises forsigtighed i forhold til fortolkning af analyserne blandt andet eftersom evidens i den internationale litteratur er sparsom.⁹⁴ I analysen er beskæftigelseseffekten også vigtig. Hertil siger Copenhagen Economics:

"Metoden til bestemmelse af beskæftigelseseffekten bygger på en række restriktive antagelser. For eksempel antages beskæftigelsesudviklingen at være den samme i hhv. behandlings- og kontrolgruppen. Det kan dog

⁹¹ SKAT, Virksomhedernes efterlevelse af skattereglerne, Indkomståret 2014. s. 14

⁹² SKAT, Virksomhedernes efterlevelse af skattereglerne, Indkomståret 2014. s. 14

⁹³ Copenhagen Economics, Effekten af lempet revisionspligt på det samlede skattegab. s. 12

⁹⁴ Copenhagen Economics, Revisionspligtens effekt på udvikling og vækst i danske virksomheder, 02.10.2018. s. 21

nævnes, at en række robusthedstest indikerer, at sammenhængen er stabil for forskellige definitioner af kontrolgruppen.”⁹⁵

Analysen indikerer dog, med visse statistiske usikkerheder, at lempelsen af revisionspligten i 2011 har betydet en vækst i den danske beskæftigelse med 1,6 procentpoint eller ca. 1.700 jobs. Samtidigt bemærker Copenhagen Economics dog, at den positive beskæftigelseseffekt muligvis kan komme på bekostning af beskæftigelsen i andre større virksomheder. Dermed vil effekten på den strukturelle beskæftigelse være begrænset. Desuden pointeres, at væksten kan skyldes at virksomheder grundet den manglende revision bevidst eller utilsigtet kan fremstå med urigtigt positive regnskaber og dermed opnå en konkurrencefordel baseret på fejlagtige oplysninger.

På trods af ovenstående peger analyser dog i retning af, at lempelsen af revisionspligten faktisk har haft en positiv effekt på beskæftigelsen i SMV-segmentet.

4.11 Økonomisk kriminalitet og revisionens betydning i denne forbindelse

I forbindelse med loven omkring yderligere lempelse af revisionspligten trådte i kraft pr. 2011⁹⁶ havde ministeriet bedt Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet om en gennemgang af straffesager efter 2006, hvor mulighed for fravalg af revision blev en realitet. Denne gennemgang blev brugt til belysning af risikoen for øget økonomisk kriminalitet som direkte konsekvens af danske selskabers mulighed for fravalg af revision. SØK konkluderede, at der ikke havde været sager hos SØK der involverede selskaber der havde fravalgt revision og dermed kunne SØK konstatere at den lempede revisionspligt ikke inden for SØK's område havde medført yderligere økonomisk kriminalitet.⁹⁷

Erhvervsstyrelsen har i 2018 interviewet (nu SØIK)⁹⁸. SØIK kan ikke vurdere om lempelserne i forbindelse med fravalg af revision har haft en negativ effekt på økonomisk kriminalitet i Danmark, dog vurderes det, at der generelt er nemmere sagsbehandling i sager hvor der har været involveret en revisor. Dette set i lyset af, at der er en revisor man kan gå til for oplysninger og informationer om selskabet, hvis alle andre i sagen er væk. SØIK pointerer desuden i denne forbindelse at økonomisk kriminalitet altid vil kunne begås, om så der er tilknyttet en revisor eller ej.

⁹⁵ Copenhagen Economics – Revisionspligtens effekt på udvikling og vækst i danske virksomheder – s. 22

⁹⁶ Lov om ændring af årsregnskabsloven og selskabsloven (lempelse af revisionspligten) §3

⁹⁷ Punkt 2.1 i Lov om ændring af årsregnskabsloven og selskabsloven (lempelse af revisionspligten) §3

⁹⁸ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt, 07.12.2018 – s. 53.

Dog har indførelsen af muligheden for stiftelse af IVS-selskaber haft en negativ konsekvens i forhold til økonomisk kriminalitet i Danmark.⁹⁹ Iværksætterselskaber er desuden den selskabsform der oftest fravælger revision¹⁰⁰, i år 2016 valgte 57% af IVS-selskaberne helt at undlade revisors involvering i selskabet. Til sammenligning gør dette forhold sig gældende for 15% af ApS selskaberne for samme år. Det fremgår dog af rapport fra erhvervsstyrelsen "Analyse af iværksætterselskaber"¹⁰¹ at omkring halvdelen af iværksætterselskaberne i Danmark er inaktive eftersom de ikke er registrerede i skatte- og afgiftslovgivningen.

Ligeledes er der i november 2018 fremlagt lovforslag fra Dansk folkeparti om afskaffelse af iværksætterselskaber¹⁰² hvori Dansk Folkeparti blandt andet udtaler:

"Ivs'erne bruges til at begå økonomisk kriminalitet, ivs'ernes gæld til det offentlige er steget kraftigt, og forventningen om, at ivs'erne over tid ville vokse sig store og i sidste ende ville bidrage med vækst, har vist sig at være urealistisk. Derfor bør ivs som selskabsform udfases hurtigt muligt."

Erhvervsstyrelsen er ikke umiddelbart enige i udsagnet fra Dansk Folkeparti omkring det faktum at IVS'erne ikke bidrager til vækst i Danmark. Derimod kan der jf. erhvervsministeriet i føromtalt rapport vedr. iværksætterselskaber ses indikationer på iværksætterselskabernes bidrag til samfundet er positivt. Iværksætterselskaberne har i 2016 alene bidraget med samlet omsætning på 5,2 mia. DKK, hvoraf der har været eksporteret 430 mio. DKK og der har været beskæftiget knap 5.200 personer i iværksætterselskaberne i 2016.¹⁰³ Det kan dog ikke entydigt påvises at muligheden for stiftelse af et iværksætterselskab er eneste årsag til bidraget til økonomien, eftersom det må antages at en stor andel af iværksætterselskaberne ville have valgt en anden virksomhedsform såfremt iværksætterselskabet ikke var en mulighed.

På trods af manglen på revisors tilstedeværelse hos iværksætterselskaberne, der altså har haft en negativ konsekvens på økonomisk kriminalitet i Danmark, kan man ikke umiddelbart drage paralleller mellem manglen på revisor og den økonomiske kriminalitet. Dette skal ses i lyset af rapporteringsopbygningen i Danmark. Ved stiftelse af et selskab, eksempelvis et IVS har selskabet ikke pligt til, at indgive årsrapport førend 23 måneder efter stiftelsen.¹⁰⁴

Dermed kan et selskab der er stiftet d. 1.7.2018 vælge at indlevere sin årsrapport for perioden 1.7.2018-31.12.2019 den 31.05.2020 – 23 måneder efter stiftelsen. Herefter modtager selskabet varsler om

⁹⁹ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt, 07.12.2018 – side 54

¹⁰⁰ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt, 07.12.2018 – side 28

¹⁰¹ Erhvervsstyrelsen, Analyse af iværksætterselskaber, September 2018 s. 22

¹⁰² B 24 Forslag til folketingsbeslutning om afskaffelse af iværksætterselskaber

¹⁰³ Erhvervsstyrelsen, Analyse af iværksætterselskaber, September 2018 side 22

¹⁰⁴ Årsregnskabslovens § 15, stk 2 og §138, stk 1.

tvangsopløsning, hvorfor selskabet kan eksistere i 25+ måneder før der reelt sker en aktiv indsats fra Skatteforvaltningen. Dette er uagtet om der er tilknyttet revisor til selskabet eller ej.

Dermed er det måske mere relevant at se på myndighedernes sikkerhedskontroller af selskaber. I kraft af, at regnskaberne i Danmark er blevet yderligere digitaliseret gennem årene, har det alt andet lige forbedret myndighedernes kontrolmuligheder for regnskaberne der er indleveret i Danmark. I nærværende afsnit vil vi se nærmere på disse sikkerhedskontroller.

5 Besvarelse af underspørgsmål del 1

Vi vil i dette afsnit forsøge at besvare og sammenfatte underspørgsmålene i vores problemformulerings del 1 "Hvad er vores erfaringer med den lempede revisionspligt i Danmark".

På baggrund af den i afhandlingen benyttede kilde; "undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt", af Erhvervsministeriet, har Danmarks Erhvervsminister Rasmus Jarlov udtalt i en pressemeddelelse d. 7-12-2018:

*"Med undersøgelsen har vi nu et solidt grundlag for at vurdere revisionspligtens betydning for regnskabskvalitet og virksomhedernes overholdelse af skattereglerne. Erhvervsstyrelsens rapport viser, at dommedagsprofetierne om tidligere lempelser af revisionspligten ikke holder stik, og at der ikke er nogen signifikant forskel i skatteangivelserne for selskaber med og uden revideret regnskab, om end der er færre fejl i momsangivelserne. Derimod viser undersøgelsen, at den lempede revisionspligt har givet besparelser i milliardklassen til en lang række virksomheder."*¹⁰⁵

Blandt forfatterne til rapporten er Thomas Riise Johansen der kritiserer udtalelsen fra Rasmus Jarlov:

*"Når jeg kan se, at undersøgelsen har så mange metodemæssige mangler og svagheder, at man ikke kan drage nogle konklusioner ud fra den, så synes jeg, man er nødt til at gøre opmærksom på det"*¹⁰⁶

Hertil refereres der særligt til konklusionen omkring selskaber der fravælger revision, betaler den korrekte SKAT.

Desuden har FSR ikke overraskende taget afstand til konklusionerne¹⁰⁷. Netop brancheorganisationen FSR har særligt kritiseret rapporten og dermed også bedt Copenhagen Economics om udarbejdelse af en analyse

¹⁰⁵ Dommedagsprofetierne om tidligere lempelser af revisionspligten holder ikke stik . Udgivet af Erhvervsministeriet. Sidst opdateret: 07.12.2018

¹⁰⁶ Ditzel, Emil Ellesøe: Ministeriums egen ekspert dumper rapport om skattesnyd. I: TV2, 20.12.2018,; OBS: Thomas Riise har over for forfatterne af denne afhandling præciseret at de metodemæssige mangler og svagheder berører rapportens behandling af betydningen af revision i forhold til skattebetaling.

¹⁰⁷ FSR tager afstand fra Erhvervsministeriets undersøgelse af revision. Udgivet af FSR

omkring skattegabet i Danmark som følge af den lempede revisionspligt, der ligeledes er gennemgået i denne afhandling.

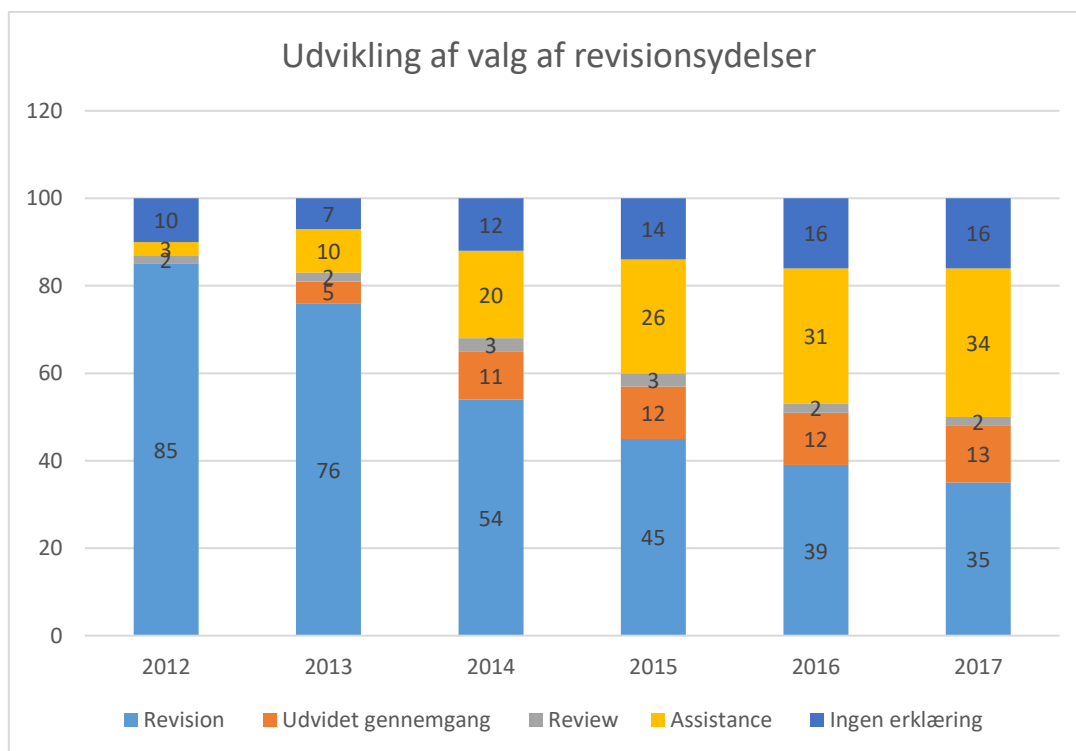
Baseret på nærværende afhandlings kapitel 4 kan det dog først og fremmest konkluderes, at en besvarelse på spørgsmålet: ”Er lempelsen af revisionspligten en fordel eller en ulempe”, simpelthen ikke kan gøres sort og hvid. Der er for mange nuancer i problemstillingen til at kunne besvare spørgsmålet simpelt.

5.1 Besvarelse af underspørgsmål 1.1+1.2:

1. Hvordan er muligheden for fravalg af revision blevet modtaget af de danske selskaber og hvilke alternativer findes?
2. Hvilke alternativer til revision findes i Danmark og bliver disse anvendt.

Det kan i høj grad bekræftes, at danske selskaber har taget muligheden for fravalg af revision til sig og lempelsen af revisionspligten er dermed blevet udnyttet af et stadigt større antal selskaber. Nedenstående søjlediagram viser hvorledes udviklingen har været siden muligheden for fravalg af revision første gang blev introduceret.¹⁰⁸

¹⁰⁸ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt s. 10

Tendensen har dermed kontinuerligt været den samme. Flere og flere selskaber fravælger revision til fordel for andre revisionsydelser, og en andel af de danske selskaber fravælger helt en erklæring fra revisor.

Alternativerne til revision der udføres af revisor såsom assistanceerklæringer, review og udvidet gennemgang vægter samlet tungest i forhold til de valg som danske selskaber foretager i forhold til deres årsrapporter. Herunder særligt assistanceerklæringerne.

Valget af erklæringstype, eller helt fravalg af erklæring, er dog ikke ens på alle selskabsformerne, om end tendensen er den samme. Det ses således, at fravalg af revision er mest udbredt hos Iværksætterselskaberne. Her havde kun 4% tilvalgt revision på deres årsrapport for 2016. Herudover havde 57% af iværksætterselskaberne helt fravalgt en erklæring på deres årsrapport.¹⁰⁹ For anpartsselskaberne var der kun 15% af selskaberne der helt havde fravalgt erklæring fra revisor for samme år, og 36% der blev fuldt revideret.

Med beløbsgrænserne for fravalg af revision for øje, er det dog ikke overraskende at det netop er denne form for selskaber der fravælger revision, da Iværksætterselskaber typisk er mindre selskaber med begrænset antal ansatte, balancesum og omsætning. Desuden er Iværksætterselskaber forholdsvis nye, da muligheden

¹⁰⁹ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt s. 28.

for etablering af et sådant selskab først blev indført i 2014. Dermed har mange af Iværksætterselskaberne ikke opnået et aktivitetsniveau, hvor ledelsen skønner at revisortilknytning er nødvendig. Det er da også de unge selskaber der fravælger revision, ligesom det typisk er de unge selskaber der helt fravælger en erklæring fra revisor på årsrapporten. Således valgte selskaberne i 2017 der var mellem 0-1 år gamle revision i 23% af tilfældene, assistance i 42% og ingen erklæring i 28% af årsrapporterne. For selskaberne der er +4 år var fordelingen en helt anden; revision 40%, Assistance 31% og ingen erklæring 12%.¹¹⁰

De danske selskaber benytter på tværs af selskabsformerne dog i mere eller mindre grad alternativerne til revision. Den udvidede gennemgang, der er en erklæringsform med sikkerhed (dog mindre grad af sikkerhed en revision), har siden sin indførelse haft en om end lav stigende grad af anvendelse. Ved spørgsmålet om vi i Danmark har en fin palette af alternativer til revision svarer daværende Revisortilsynschef Martin Samuelson:

*"Jeg synes vi har en fin palette af alternativer i Danmark som man kan gøre brug af. Bl.a. mener jeg, at et review er et glimrende alternativ til revision, hvis du er helt nede på det niveau. Jeg synes også at udvidet gennemgang er et glimrende alternativ. Herudover har vi også assistance med opstilling af regnskab. Jeg synes dermed at vores nuværende lov giver mindre selskaber muligheder for andre løsninger – og det synes jeg ved rigtig anvendelse er nok. Vi har jo flere muligheder end mange andre har. Udvidet gennemgang er en som jeg ser det unik mulighed i Danmark som mange andre ikke kender til."*¹¹¹

5.2 Besvarelse af underspørgsmål 1.3 + 1.4:

3. Har lempelsen af revisionspligten medført øgede fejl i årsrapporterne for selskaber der fravælger revision og mistes oplysninger i de offentliggjorte regnskaber der har fravalgt revision?
4. Hvordan er kvaliteten af de danske revisorer – hvad gør Erhvervsstyrelsen for at kontrollere revisorerne?

Analyserne fra erhvervsstyrelsen omkring "Evaluerings af erfaringer med lempet revisionspligt for regnskabsårene 2010 og 2011" samt analysen fra 2018 "Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt", der er gennemgået i afsnittet *medfører revision færre fejl i årsrapporterne?* har gennemgået

¹¹⁰ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt s. 30

¹¹¹ Se bilag 1 interview med Martin Samuelson

spørgsmålet omkring lempelsen af revisionspligten har forårsaget et øget antal fejl i årsrapporterne. Når man ser på middelværdien af antal fejl i årsrapporterne som gennemgået i afsnittet synes der at være en tendens til, at revisors involvering i regnskaberne er vigtigere i forhold til fejltallet fremfor hvilken erklæringsform der er valgt. Således var der for årene 2012 og 2015 faktisk færre antal gennemsnitlige fejl i årsrapporter der var aflagt med andre erklæringer end revision frem for årsrapporter der var aflagt med en revisionserklæring (om end denne forskel var hhv. 0,02 og 0,01 og derfor absolut ikke signifikant). I analysen skriver Erhvervsstyrelsen;¹¹²

”Derimod indikerer de forskellige analyser ikke, at der er tydelige og konsistente forskelle i fejlniveauet mellem selskaber som vælger fuld revision, og selskaber der vælger anden type erklæring på årsregnskabet. Sidstnævnte gruppe består primært af assistance-erklæringer (ca. 80 pct.). Dette indikerer, at det først og fremmest er revisors tilstedeværelse, der har betydning for de fejltyper, som undersøgelsen har mulighed for at inddrage.”

Påstanden bekræftes yderligere ved Erhvervsstyrelsens gennemgang og sammenligninger for året 2017. Heraf fremgår det, at der ikke er signifikante forskelle mellem tvungen revision, frivillig revision og andre erklæringer – faktisk er årsrapporter med ”andre erklæringer” de mindst fejlbehæftede for året jf. Erhvervsstyrelsens rapport.¹¹³

Igen er det vigtigt at pointere, at analysen udarbejdet af Erhvervsstyrelsen er udført som et såkaldt Desk Review, hvorfor blandt andet fejl omkring indregning og måling ikke kan opdages ved denne gennemgang. Eftersom revisionsarbejde indeholder den mest udførlige kontrol af blandt andet indregning og måling af aktiver, kan det konkluderes at de reviderede regnskaber naturligvis har været igennem den grundigste kontrol. Desværre har man på nuværende tidspunkt ikke en grundig undersøgelse ud over desk review på danske regnskaber i forhold til compliance, hvormed spørgsmålet omkring graden af fejl i regnskaberne ville blive belyst yderligere end hvad der er muligt ved et desk review. Dermed kan forfatterne af denne afhandling blot referere til nuværende analyse, med forbehold for forholdet omkring desk review.

På den anden side mener FSR, at fravalg af en erklæring med sikkerhed fra revisor betyder, at offentligheden mister essentiel information omkring selskabernes årsrapporter.

Rapporterne fra FSR giver et godt indblik i, andelen af selskaber der i 2015 og 2016 fravalgte revision eller udvidet gennemgang af deres regnskab. Med 112.522 selskaber der i 2016 fravalgte er det et emne der har

¹¹² Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt s. 32

¹¹³ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt s. 35

stor betydning for det danske erhvervsliv og derfor er det selvsagt nødvendigt at kunne konkludere ved fordele og ulemper omkring fravalg af revision. Ved vores interview med Martin Samuelsen, tilsynschef hos revisortilsynet, spurgte vi netop omkring hans holdning til grænseværdierne for fravalg af revision¹¹⁴. Han mener, at jo mere man hæver grænseværdierne for fravalg af revision, jo flere selskaber vil man inkludere og dermed give muligheden for fravalg af revision. Alt andet lige vil dette betyde, at offentligheden vil have en større risiko for, at de finansielle oplysninger der ligger til rådighed vil falde i kvalitet. Rapporten fra Erhvervsstyrelsen viste dog, at dette ikke nødvendigvis er tilfældet, eftersom fejlmargen for selskaber der frivilligt lader sig revidere og selskaber der har fravalgt revision, men tilvalgt en alternativ erklæring er forholdsvis marginal.

Blandt antagelserne fra FSR er, at 2.961 selskaber der i 2015 fravalgte revision ville have haft et ulovligt lån til ejer af selskabet. FSR beskriver dette som værende et problem, da denne andel af selskabers ulovlige lån ikke kommer til offentlighedens kundskab. Denne antagelse ønsker vi, at bestride delvist. Jf. Selskabsloven §210 skal et selskab der har et tilgodehavende hos bl.a. kapitalejer oplyse om dette i årsrapporten. Lånet skal posteres under "tilgodehavender hos virksomhedsdeltagere og ledelse" i årsrapporten. Såfremt tilgodehavendet er til et givent ledelsesmedlem, skal årsrapporten indeholde en note med oplysninger omkring størrelse af lånet, vilkår osv. (i 2017 blev anpartshaverlån under visse vilkår lovliggjort, dette har dog ikke relevans for denne opgave, og samme oplysningskrav er gældende). Såfremt regnskabet bliver revideret, skal revisor oplyse omkring forholdet som supplerende oplysning. Den manglende supplerende oplysning er dog ikke ensbetydende med, at lånet ikke kommer til offentlighedens kundskab jf. ovenstående, da øvrige krav er gældende for alle selskaber. Der er blevet nævnt i afsnit 4, at der i 2015 var 145.128 selskaber der blev revideret, fik en udvidet gennemgang eller et review. Ud af disse er vi blevet oplyst af FSR, at 3,20% af disse havde en supplerende oplysning omkring ulovligt kapitalejerlån. Dette svarer til 4.644 selskaber. Herudover postulere FSR som skrevet i nærværende afsnit, at 2.961 selskaber der har fravalgt revision, udvidet gennemgang eller review ville have haft et ulovligt kapitalejerlån som altså ikke kommer til offentlighedens kundskab – altså totalt 7.605 selskaber med ulovligt kapitalejerlån. Jf. Erhvervsstyrelsens Årsberetning fra 2015, var der 7.500 selskaber med ulovligt kapitalejerlån i 2015.¹¹⁵ Erhvervsstyrelsen kan udlede dette, da regnskaberne er blevet XBRL indberettet, og dermed styrker dette argumentet omkring at de ulovlige kapitalejerlån faktisk oftest kommer til offentlighedens kendskab – uanset om selskabet er blevet revideret eller ej.

¹¹⁴ Se bilag 1 med interview med Martin Samuelsen

¹¹⁵ Erhvervsstyrelsen, Årsberetning 2015, Erhvervsstyrelsen kontrol og tilsyn med erhvervsregulering - side 16

Digital indberetning blev som nævnt under kapitel 4 lovpligtig for selskaber i regnskabsklasse A og B med balancedato 31.12.2012.¹¹⁶ XBRL indberetningen gør det muligt for erhvervsstyrelsen, at foretage systematiske kontroller af selskaber – bl.a. med ulovlige lån. Dermed kan det delvist konkluderes, at postulatet fra FSR må antages, at være misvisende. Det skal selvfølgelig gøres gældende, at regnskabet er udført korrekt og efter gældende lovgivning. Dermed skal der ligges til grund, at regnskabsaflægger følger gældende lovgivning. Diskussionen fra FSR bør derfor måske i stedet drejes i retning af, hvor mange af de aflagte regnskaber uden revision er aflagt efter gældende lovgivning. Såfremt dette hypotetisk var 100%, kunne man derved fuldstændig se bort fra denne delkonklusion af FSR. Herudover viser tallet fra Årsberetningen fra 2015, at det må antages, at størstedelen af de danske selskaber ikke intentionelt forsøger at snyde – hvilket også bekræftes af Compliance Analysen fra SKAT som gennemgået i kapitel 4, om end der er tale om en anden analyse, nemlig compliance inden for SKAT, kan det antages, at størstedelen af de danske selskaber ikke bevidst forsøger at snyde eller omgå reglerne med regnskaberne.

FSR konkluderer endvidere, at der sandsynligvis vil være 6.278 selskaber der ikke vil have en supplerende oplysning omkring udfordringer med fortsat drift. Som udgangspunkt, vælger revisor typisk at skrive omkring vanskeligheder med going concern i tilfælde af at revisor eller ledelsen i selskabet ikke tror på, at selskabets drift kan fortsætte det kommende år. Således vil der typisk være tale om tabt egenkapital eller manglende likvider i selskabet. Desuden kan der være tale om, at selskabet fx har mistet store aftaler der danner grobund for selskabets overlevelse eller lign. Som regnskabslæser vil man kunne på ethvert givent regnskab kunne læse hvor stor egenkapitalen er og om denne eventuelt er mistet. Desuden skal man i ledelsesberetningen angive ”udvikling i aktiviteter og økonomiske forhold” samt ”begivenheder efter regnskabsårets afslutning”. Bestemmelsen omkring indholdskravene i ledelsesberetningen fremgår af ÅRL §§ 76a og 77.

Det skal dog alligevel nævnes, at going concern kan være en individuel bedømmelse af revisor omkring den fortsatte drift. Således fremgår det af en rapport udgivet af FSR¹¹⁷ at;

¹¹⁶ L 139 Forslag til lov om ændring af årsregnskabsloven og forskellige andre love.

(Obligatorisk digital kommunikation mellem virksomheder og det offentlige, skattefritagelse af Forsnyelsesfondens garantiordning m.v.). og Resultatet af kvalitetskontrol af de fem største revisionsvirksomheder offentliggøres. Udgivet af Erhvervsstyrelsen

¹¹⁷ Going concern – kan virksomheden fortsætte driften?. Udgivet af FSR. Sidst opdateret: 10.07.2017

Analyse: Revisor forudsiger ofte konkurser

Otte ud af 10 konkursramte virksomheder (79%) gik konkurs mere end ét år efter balancedatoen og dermed efter den periode, hvor revisor forventes at vurdere virksomhedernes muligheder for at fortsætte driften.

Blandt de 21% af virksomhederne, der gik konkurs inden for ét år efter balancedatoen, havde seks ud af 10 enten et forbehold eller en supplerende oplysning vedrørende going concern i revisionspåtegningen.

Fordelingen af revisor-anmærkninger om going concern i årsregnskaber, hvor virksomheden gik konkurs i "going concern"-perioden.

Kilde: Stikprøve blandt 500 danske aktie- og anpartsselskaber, der gik konkurs i 2011. Data indhentet fra Experian og Statstidende og bearbejdet af FSR – danske revisorer og Beierholm, 2012.

Dermed mener forfatterne af denne afhandling at man ikke sort på hvidt kan konkludere hvorvidt going concern issue er et validt argument for revision. Revisorerne har ganske rigtigt (jf. ovenstående illustration) været gode i 60% af konkurstilfældene til, at forudse konkurser. Men i 40% af tilfældene har selskabet ikke haft en anmærkning vedrørende going concern. En statistik på 60/40 er objektivt set ikke prangende. Desuden ville man, såfremt konkursen har været i forbindelse med en tabt egenkapital eller andre alvorlige forhold, som simpel regnskabslæser alt andet lige kunne konkludere det samme. Herudover findes alternative creditratings som også kan tages i anvendelse i forbindelse med at se på soliditeten i en given virksomhed. Dog må det antages, at revisor i forbindelse med en revision dykker grundigt ned i regnskabet og ser på forhold der ikke umiddelbart kan læses af regnskabet såfremt dette ikke er indberettet af revisor. Således vil revisor i mange tilfælde have en rigtig god forudsætning for netop at komme med en udtalelse omkring going concern, som netop en interessent i selskabet kan drage nytte af. Dermed må det ligeledes konkluderes, at revisors bidrag til offentligheden omkring going concern issues kan være af vigtighed.

Det er ved afsnittet Erhvervsstyrelsens kontrolmyndighed med selskaber, blevet gennemgået, at Erhvervsstyrelsens hovedfokus for 2016 var ulovlige kapitalejerlån og forbehold fra revisor. Spørgsmålet om ressourcer er politisk og vil derfor ikke blive diskuteret i nærværende afsnit, dog kan det undre forfatterne af denne afhandling, at tendensen omkring fravalg af revision ikke bliver mødt med en indsats fra Erhvervsstyrelsen. Det kunne være et fokusområde at kontrollere selskaber der ingen tilknytning til revisor har – selskaber som Erhvervsstyrelsen selv vurderer har flere fejl i årsrapporterne end andre. Dermed kunne man via disse kontroller, oplysningsbreve mv eventuelt formindske fejlene hos selskaber der helt fravælger tilknytning til revisor. Vi mener at så længe lovgivningen tillader selskaber dette, skal tendensen mødes af øget kontrol af erhvervsstyrelsen for derved at mindske fejlmargen i disse selskaber.

Kvaliteten af de danske revisorer er gennemgået i kapitel 4, og generelt må det konkluderes at kvaliteten ved revision i Danmark er god. Vi har en udfordring med store kvalitetsstyringssystemer der ikke altid er tilpasset de mindre klienter, hvorfor der kan opstå udfordringer i forhold til overholdelse af de praktiske regler omkring revision – men ser man på det store billede og konkludere på basis af hovedformålet, at give et retvisende billede af selskabets økonomiske stilling, har vi generelt en stærk revision i Danmark. I kapitel 4 henviser vi særligt til, at de store huse har et bedre niveau af kvalitet netop fordi ressourcerne muliggøre dette, mens mindre revisionsvirksomheder med 1-10 ansatte kan have flere udfordringer med blandt andet disse systemer – og på enkeltsagsniveau erklæringerne.

Slutteligt skal det bemærkes, at selskaber der fravælger revision kan defineres som små. Dette er helt naturligt givet ved, at 2 ud af de førnævnte 3 beløbsgrænser ikke må overstiges på 2 på hinanden følgende år. Dermed skal regnskabslæser også være opmærksom på, at der i disse former for selskaber typisk har begrænsede aktiver der kræver en revisors gennemgang for at sikre tilstedeværelse og validitet ligesom revisionen også må antages at være mindre essentiel for denne form for selskaber. Herudover er det ikke altid, at disse selskaber har behov for eksterne lån eller kreditter, hvorfor offentlighedens interesse i selskaberne kan være begrænsede. Dog er det naturligvis interessant for offentligheden at selskaberne betaler deres SKAT korrekt og at der ikke forefindes en større grad af unddragelse af SKAT hos selskaber der ikke bliver revideret. Dette fører os videre til spørgsmålet om lempelsen af revisionspligten har medført et større skattegab;

5.3 Besvarelse af underspørgsmål 1.5:

5. Har lempelsen af revisionspligten medført et større skattegab?

Jævnfør den gennemgåede analyse fra Copenhagen Economics er det danske skattegab øget årligt med 1,5 milliarder kroner som direkte effekt på den lempede revisionspligt. Desuden skriver SKAT i sin compliance analyse, at skattegabets for 2014 totalt var 14,1 milliarder DKK. Som skrevet i analysen består størstedelen af skattegabets i Danmark for 2014 af skattegab fra enkeltmandsvirksomheder. Således kunne 7,9 millioner DKK henføres til enkeltmandsvirksomhederne.

Som bekendt er der ikke revisionspligt på enkeltmandsvirksomheder, og eftersom det faktisk er disse der reelt er ansvarlige for det største skattegab, ville det være oplagt indledningsvist at diskutere dette forhold.

Forfatterne af denne afhandling havde som hovedspeciale på HD(R) fokus på skatteoptimering i opgaven "Valg af virksomhedsform – for en given advokatvirksomhed, med fokus på skatteoptimering". Desuden driver forfatterne af denne afhandling til daglig en regnskabsvirksomhed; Summ, hvorfor vi via vores ekspertise ved, at beregning af skatter for enkeltmandsvirksomheder reelt kan være mindst lige så komplicerede som beregning af SKAT i et selskab. Dermed giver det umiddelbart ikke mening, at beløbsgrænserne for fravalg af revision ikke er gældende for enkeltmandsvirksomheder. Som eksempel herpå kan nævnes, at Anders Andersen's Rengøring med mellem 500-999 ansatte pr. 2018 er en enkeltmandsvirksomhed.¹¹⁸ En skatteberegning for en virksomhed i denne kaliber må alt andet lige være mere kompliceret end et nystiftet ejerledet Anpartsselskab der driver konsulentvirksomhed og skal aflægge første regnskab. Vi formoder at Anders Andersen's Rengøring har revisortilknytning, men det er for så vidt sagen uvedkommende, da det netop ikke er et lovkrav og jf. SKAT ved vi, at størstedelen af skattegabets altså skyldes enkeltmandsvirksomhederne.

Såfremt man genindførte revisionspligten til status quo i forhold til før 2006 reformen, vil dette altså påvirke maksimalt 6,2 millioner kroner i skattegab jf. Complianceanalysen fra SKAT svarende til 44%.

I afsnittet Erhvervsstyrelsens kontrolmyndighed med selskaber er det gennemgået hvordan Erhvervsstyrelsen via digitale kontroller kan risikobasere deres kontrol med selskaber. Forfatterne af denne afhandling mener dog, at samarbejdet mellem Skatteforvaltningen og Erhvervsstyrelsen forholdsvis simpelt kan optimeres i forhold til kontrol af fx moms. I forbindelse med digital indberetning af årsrapporter bliver

¹¹⁸

<https://datacvr.virk.dk/data/visenhed?enhedstype=virksomhed&id=40319328&soeg=anders%20andersen%20reng%C3%B8ring&type=Alle&language=da>

”mapning” af posterne i regnskaberne registreret. Det er netop på denne måde, at Erhvervsstyrelsen som beskrevet kan kontrollere om den anvendte regnskabspraksis matcher posterne i regnskabet. Jf. årsregnskabslovens § 32 behøver selskaber ikke at offentliggøre omsætningen, men kan sammendrage dette i ”bruttofortjenesten”. Vi mener ikke, at denne lov skal ændres, dog vil det være forholdsvis simpelt at opdele omsætning i selve mapningen ved indberetning af årsrapporten. Udføres dette, med udskilning af momspligtig og ikke-momspligt omsætning, vil man kunne opsætte systemet til automatisk at udfører en momssandsynliggørelse for salgsmomsen for regnskabsåret.

Jf. Compliance Analysen for 2014 fra SKAT udgjorde momsgabet for selskaber 1,3 milliarder kroner. Dette kunne via ovenstående model måske mindske momsgabet for selskaber. Altså mener forfatterne til denne afhandling, at et bedre samarbejde mellem Skatteforvaltningen og Erhvervsstyrelsen er mulig med digitaliseringen.

5.4 Besvarelse af underspørgsmål 1.6

6 Har lempelsen af revisionspligten resulteret i yderligere økonomisk kriminalitet?

For at besvarer dette spørgsmål skal termen økonomisk kriminalitet først klarlægges. Således defineres **økonomisk kriminalitet** i den danske ordbog som følger;

systematiske og organiserede forbrydelser, der har stor økonomisk gevinst som motiv og begås af erhvervsvirksomheder eller personer.

Økonomisk kriminalitet omfatter fx it-kriminalitet, regnskabs- og bogføringsforbrydelser, arbejdsmiljøforbrydelser, skyldnersvig, utilbørlig markedsføring, skatte- og afgiftsunddragelser, toldkriminalitet, valutakriminalitet, børns- og bankkriminalitet, miljøforbrydelser og hvidvaskning af penge.¹¹⁹

Som nævnt i Analysedel 1 under kapitlet Økonomisk kriminalitet og revisionens betydning i denne forbindelse, er revisionens betydning for økonomisk kriminalitet blandt andet blevet belyst af Erhvervsstyrelsen i rapporten ”Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt”. I denne forbindelse har man henvendt sig til 3 organer i form af interview for derigennem at kunne besvare spørgsmålet om revisionspligten har en effekt på den økonomiske kriminalitet; SØIK, kuratorforeningen og Sø- og Handelsretten. Fælles for alle 3 er, at ingen af de adspurgte med sikkerhed kan belyse hvorvidt den

¹¹⁹ Per Ole Torvald Träskman: økonomisk kriminalitet i Den Store Danske, Gyldendal. Hentet 15. marts 2019

lempede revisionspligt har haft en negativ indflydelse på den økonomiske kriminalitet i Danmark. SØIK er blevet spurgt om dette forhold før (se analyseafsnittet) med samme respons.

Umiddelbart tyder den gennemgåede sekundære empiri på, at lempelsen af revisionspligten ikke har haft en negativ effekt på økonomisk kriminalitet i Danmark. Dog må det antages alt andet lige, at i forbindelse med en sag omkring økonomisk kriminalitet vil det være nemmere for det offentlige organ der skal gennemgå sagen, at der har været en revisor tilknyttet som man kan kontakte og være vis omkring tilstedeværelsen af regnskaber mv. Dette forhold nævnes også af SØIK i Erhvervsstyrelsens rapport.

5.5 Besvarelse af underspørgsmål 1.7

7 Har lempelsen af revisionspligten egentligt betydet en besparelse for selskaberne – og kan man aflæse en vækst i det danske erhvervsliv som følge lempelsen på revisionspligten?

Jf. undersøgelsen af Erhvervsstyrelsen der er gennemgået i nærværende afhandling som blev publiceret i november 2018 konkluderes det, at lempelsen af revisionspligten for danske selskaber har betydet en direkte besparelse på revisionshonorarer i størrelsesordenen 1,6 milliarder DKK.¹²⁰

Det vægtede gennemsnitlige revisionshonorar bliver af Copenhagen Economics beregnet som værende 21.600 DKK.¹²¹ Dette inkluderer opstilling af årsrapport.

Jf. rapporten fra Copenhagen Economics ”Revisionspligtens effekt på udvikling og vækst i danske virksomheder” beregnes besparelserne for andre ydelser som følger:

- Udvidet gennemgang: 10%¹²²
- Review: 30%¹²³
- Assistance: 100% af honoraret på revisionspåtegningen – dette er en vurdering fra Copenhagen Economics selv, men forfatterne til denne afhandling er enige heri eftersom selskaber der vælger en

¹²⁰ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt, 07.12.2018 s. 7

¹²¹ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt, 07.12.2018, bilagsrapport s. 30 (2017 priser)

¹²² Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt, 07.12.2018, bilagsrapport s. 31 – Copenhagen Economics har brugt EY som kilde.

¹²³ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt, 07.12.2018, bilagsrapport s. 31 – Erhvervsstyrelsen benyttes som kilde

assistanceerklæring stadig skal betale for opstilling af regnskabet (hvilket er en del af det gennemsnitligt beregnede revisionshonorar). Det antages at prisen for det opstillede årsregnskab er ens.

Såfremt selskabet selv vælger at opstille og indberette regnskabet vil besparelsen til revisionshonoraret naturligvis være 100%. Dermed beregner Copenhagen Economics, at den samlede besparelse for selskaberne i 2017 der valgte "ingen bistand" var 600.145.834, hvilket også bekræftes af Experian, Erhvervsstyrelsen, Danmarks Statistik og EY.¹²⁴ Holder man i mente, at mange selskaber der vælger "ingen bistand" faktisk vælger alternative udbydere der opstiller regnskaber uden erklæring, har den direkte besparelse været lavere, eftersom det gennemsnitlige revisionshonorar er inklusiv opstilling af regnskaber.

Den største besparelse ses i assistanceerklæringerne, besparelsen har været 946.333.511 (se fodnote 48). Dette er beregnet ud fra en 100% besparelse i forhold til revision, men igen skal regnskabet opstilles uanset om der er revisionspligt eller ej. Dermed må besparelsen alt andet lige have været mindre og forfatterne af denne afhandling er dermed ikke helt enige i den totale besparelse. Dog er vi enige i tendensen, samt at den direkte besparelse for selskaberne har været stor som følge af den lempede revisionspligt.

Dette kan også aflæses direkte i omsætningen hos de danske revisorer. I perioden fra 2014 til 2016, hvor markant flere danske selskaber har fravalgt revision, er andelen af omsætningen hos de danske revisorer der vedrører revisionsvirksomhed faldet med 3 procentpoint.¹²⁵ Udarbejdelse af regnskaber er ligeledes faldet med 3,8 procentpoint af den totale omsætning. Dermed mærker revisionsbranchen tydeligt lempelsen af revisionspligten. Alligevel er omsætningen for revisionsbranchen i Danmark de senere år steget markant. Således var den totale omsætning for revisionsbranchen i 2010 totalt 14,9 milliarder DKK mens den i 2017 var 18,2 milliarder DKK. Altså en stigning i omsætning på 22% over årene. Dette på trods af at der i 2010 var langt flere selskaber der valgte at få revideret deres regnskaber. For 2017 var der som bekendt kun 35% af de danske selskaber der valgte at blive revideret. Seneste data på antal af virksomheder i Danmark for Danmarks Statistik er for året 2016. Men tendensen viser, at der ikke har været mange flere virksomheder de senere år i Danmark, antallet har været roligt stigende, der var 298.081 og 308.157 virksomheder i Danmark i hhv. 2010 og 2016. Omsætningsstigningen hos revisionsvirksomhederne har dermed baseret sig på salg af andre ydelser, såsom "andre regnskabstjenester" der er steget med 5,9 procentpoint af den samlede omsætning. Alt andet lige ville revisorerne dog opleve en markant større stigning i omsætningen

¹²⁴ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt, 07.12.2018, bilagsrapport tabel på side 31

¹²⁵ FSR – Brancheanalyse 2018.

såfremt lempelsen af revisionspligten ikke havde fundet sted. Derfor giver det god mening, at FSR er skarp modstander af lempelsen af revisionspligten.

I forhold til spørgsmålet omkring besparelsen målt op imod væksten nævner vi i analyseafsnittet kan man ikke se en direkte vækst i danske selskaber målt på omsætning og værditilvækst. Copenhagen Economics skriver i sin analyse:

Denne analyse peger dog ikke på, at lempelsen af revisionspligten i 2011 har påvirket virksomhedernes vækst i omsætning, balance og værditilvækst. Det skyldes enten, at forudsætninger for at analysere sammenhængen ikke er til stede, eller at effekten er insignifikant.¹²⁶

Dog peger analysen i retning af, der har været en stigning i beskæftigelsen på ca. 1.700 jobs.¹²⁷

Desuden er det vigtigt at se besparelsen som følge af revisionspligten i perspektiv i forhold til omkostningen for samfundet. Således siger Martin Samuelsen:

Når vi taler fordele – skal det først og fremmest defineres hvem fordelene er for. Er fordelene for offentligheden og regnskabsbrugerne? For netop disse parter opnår stor værdi ved at have det regnskab de bruger revideret af en uafhængig og kvalificeret tredjemand som kan opdage fejl og mangler. Revisoren har samtidigt nogle rapporteringspligter jf. klientbekendtgørelsen såfremt der måtte være fejl og mangler. Dermed er det bedste eller mest tillidsvækkende for samfundet og for regnskabsbrugerne i det hele taget, at få et revideret regnskab. Herfra kan man så diskutere behovet for det og selve byrden hvis vi ser på det fra et cost/benefit perspektiv. Altså costen for virksomheden opvejet mod benefitten for brugerne. Det vil jeg sige er en meget langhåret diskussion. Der kommer mange faktorer i spil og der er ligeledes en åbenlys benefit for mange virksomheder der ikke har behov for en revision og dermed sparer en omkostning til revision. Hermed kan selskabets ledelse selvfølgelig overveje andre former for erklæringer herunder den udvidede gennemgang, review eller assistance med regnskabsopstilling. Diskussionen er kompleks, for parallelt hermed kører en diskussion omkring udvidet gennemgang kontra revision. Herunder hvor man ser på brugerne af regnskabet – tag nu fx en bank der skal se på et varelager og værdiansætte dette – kan de bruge en udvidet gennemgang til noget?.

¹²⁶ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt, 07.12.2018, bilagsrapport s. 89

¹²⁷ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt, 07.12.2018, bilagsrapport s. 89

5.6 Besvarelse af underspørgsmål 1.8

Med udgangspunkt i besvarelsen af ovenstående underspørgsmål 1-7 ønsker vi at belyse nogle nøgleforhold der ikke, eller kun i ringe grad er, diskuteret i den danske debat omkring de danske erfaringer med lempelsen af revisionspligten. I forbindelse med kapitel 2 og 3 har vi særligt bemærket at blandt andet 3 forhold bliver ringe belyst i den danske debat:

- Enkeltmandsvirksomheders skattegab og revisionspligten
- Manglende detaljeret analyse af compliance i årsrapporterne efter indførelsen af den lempede revisionspligt
- Der tales i begrænset omfang omkring mulige alternativer til at begrænse ulemperne ved fravalg af revision. Umiddelbart er hovedtemaerne i den danske debat i denne forbindelse øget kontrol hos Erhvervsstyrelsen eller andre erklæringsformer fra revisor. Et helt andet alternativ vil blive set på nedenfor.

Som nævnt i afgrænsningen kan vi i denne afhandling ikke belyse alle elementer af debatten i Danmark omkring lempelsen af revisionspligten, ligesom vi ikke kan nævne alle elementer der ikke bliver belyst.

Det forhold, at størstedelen af skattegab i Danmark faktisk tilskrives enkeltmandsvirksomhederne, hvilket er gennemgået i kapitlet af samme navn, er alene årsag nok til, at inddrage dette i debatten omkring revisionspligten. En genindførelse af revisionspligten på samme vilkår som før loven omkring lempelsen, ville ikke inkludere enkeltmandsvirksomhederne. Dermed ville skattegab alt andet lige stadig være højt grundet enkeltmandsvirksomhedernes andel alt andet lige ville være uændret. Således kunne det være interessant såfremt debatten i Danmark kunne drejes over på forholdet omkring enkeltmandsvirksomhederne. Herudover er det vigtigt at pointere at hovedformålet med revisionen ikke er en korrekt angivet SKAT men snare at give et retvisende billede af selskabets økonomiske stilling. Således er forfatterne af denne afhandling i store træk enige med følgende udsagn af BDO Danmark:¹²⁸

I BDO er vi ikke uenige i, at der består et problem med regelefterlevelsen, men vi tvivler på, at en skærpelse af revisionspligten vil hjælpe ret meget. Det er der især to grunde til.

Den ene er, at en skærpelse af revisionspligten kun kommer til at gælde for selskaber. Ikke for personligt drevne virksomheder. Altså de selvstændige. De har nemlig aldrig været underlagt revisionspligt.

¹²⁸ Hansen, Claus Bonde: Revisorpligt er bedre end revisionspligt. I: BDO, 07.08.2018

Den anden er, at målet med revision ikke er at afsløre snyd med skat og moms, men at sikre at regnskabet giver et retvisende billede af virksomhedens økonomiske stilling. Det betyder ikke, at en revision ikke kan afdække bevidst eller ubevidst skattesnyd, men det er ikke målet med revisionen.

Ved spørgsmålet omkring lempelsen af revisionspligten har forlaget yderligere fejl i regnskaberne for selskaber der fravælger revision, er rapporten af Erhvervsstyrelsen der er gennemgået i kapitel 4.4, den nyeste officielle analyse på området. Dog er analysen af fejlene i rapporten som nævnt udført som desk review. Dermed er substantielle fejl ikke analyseret. Analysen konkluderer rigtigt nok, at tilstedeværelsen af en revisor i forbindelse med aflæggelse af årsregnskabet er vigtigere end selve revisionen i sig selv. Men ved udførelse af et desk review ses der dermed kun på formelle fejl. Umiddelbart ville det derfor også være sensationelt såfremt analysen konkluderede, at der faktisk var flere formelle fejl i årsrapporter med en assistanceerklæring frem for årsrapporter med en revisionspåtegning. I forhold til spørgsmålet omkring fejl i årsrapporterne i forbindelse med fravalg af revision ville det derfor give bedre mening at lave en mere dybdegående analyse af regnskaberne for derved at medtage alle fejl og dermed bedre at kunne forholde sig til compliance af selskaber der fravælger revision. Denne undersøgelse er lavet i Norge (se kapitel 6.4) og tidsforbruget til undersøgelsen svarede til 20 år i mandetimer. Resultatet af denne er gennemgået i kapitel 6.4 og resultaterne er videre analyseret og perspektiveret til danske forhold i kapitel 6.5

Fælles for analyserne både fra Erhvervsstyrelsen og FSR er, at der ikke tages højde for en mere specificeret inddeling af årsrapporterne der ikke indeholder nogen erklæring fra revisor. Vi ser, at flere selskaber helt fravælger erklæringer fra revisor, hvilket må være ensbetydende med, at flere selskaber rent faktisk fravælger at få regnskaber udarbejdet hos en godkendt revisor – for året 2017 var antallet 16%. Med +220.000 indleverede årsrapporter er der dermed tale om mindst 35.200 årsrapporter. Den manglende specificerede inddeling af Erhvervsstyrelsen i sin analyse skyldes med alt sandsynlighed, at man for nuværende ikke kan skelne mellem hvem der har indberettet årsrapporten for selskabet såfremt regnskabet ikke indeholder en erklæring – det er i hvert fald ikke offentlig tilgængelig viden, og store dele af analysen er udarbejdet af eksterne eksperter såsom professorer på CBS. Således vides det ikke om det er selskabets ejer, der muligvis ikke har en regnskabsmæssig uddannelse, eller alternativt en dygtig regnskabsmand, herunder fx en cand. Merc. Aud med mange års erfaring der har indberettet årsrapporten for selskabet. Det må antages at en opdeling på dette område, må være forholdsvis simpel for Erhvervsstyrelsen. Dette skyldes, at der ved indberetning af en årsrapport skal logges ind med NEM-ID. Såfremt dette NEM-ID stammer fra virksomhedsejeren bør det kunne opdeles særskilt fra hvis indberetteren eksempelvis måtte være ikke godkendt revisor i et ikke godkendt regnskabsbureau.

Det må antages, at regnskaber der bliver udarbejdet på "køkkenbordet", må have langt ringere kvalitet end regnskaber der er udarbejdet af revisor eller anden regnskabskyndig, dog uden erklæring. Herunder kan nævnes selskabet Azets. Vi ved blandt andet, at azets, der er markedsledende inden for Accounting Services og outsourcing af finansielle services i Norden med ca. 500 ansatte i Danmark også udarbejder årsregnskaber for sine kunder.¹²⁹ Azets tilbyder dog jf. sin hjemmeside ikke erklæringer på årsrapporterne. Det samme gør sig gældende inden for mange regnskabsvirksomheder i Danmark, der ikke er godkendte revisionselskaber.

Netop dette emne åbner op til en diskussion omkring hvordan samfundet vil kunne sondre om andre regnskabskyndige har udarbejdet regnskabet og om man derved har større tiltro til regnskabet. Som bekendt er det kun godkendte revisorer der i dag kan udarbejde en erklæring på regnskaber. Det kunne være en diskussion hvorvidt andre regnskabskyndige ligeledes skal have mulighed herfor i mere begrænset form og i forbindelse med erklæringstyper af mindre grad af sikkerhed. Vi spurgte Martin Samuelson om netop dette:

"Der er min bekymring, at brugerne får svært ved, at sondre mellem de to, og dermed får svært ved, at kende forskel på de to. Jeg kender til, at der er nogle lande, hvor bogholdere mv. har skabt en form for kvalitetskontrol for dem selv, og derved har certificeret sig selv, og det synes jeg er en udmærket ide med certificerede bogholdere. Jeg ville dog være bekymret på samfundets vegne såfremt man begyndte at blande for mange erklæringsformer sammen og gav andre end autoriserede revisorer mulighed for, at lave en egentlig erklæring.

Jeg synes hellere, at selskaber som ikke er autoriserede revisorer, men regnskabskyndige selskaber der laver bogholderi, skatterådgivning mv. skal fortsætte med dette, da det er her kvaliteten af regnskabstallene starter. Der er mange der har sin "moster" siddende ved køkkenbordet og udfører regnskaberne, og det er da klart, at regnskabsvirksomheder bringer langt større værdi og faglighed end "mosteren" ved køkkenbordet."

Altså er Martin Samuelson ikke umiddelbart enig i, at andre regnskabskyndige der ikke er godkendte revisorer skal kunne erklære på regnskaber. Udfordringen hertil er, at andre regnskabskyndige i praksis udarbejder mange regnskaber og der er utallige selskaber der udfører denne form for arbejde som en af specialerne uden at være autoriserede, heriblandt kan nævnes: Summ, Azets, Accountor og mange flere. Disse selskaber må alt andet lige, som også Martin Samuelson nævner, udarbejde regnskaber af højere kvalitet end regnskaber der udarbejdes af ikke-regnskabskyndige. Dermed må der ske en form for sontring af dette, hvilket også kunne være at det blot nævnes i regnskabet hvor eller af hvem regnskabet er udarbejdet.

Martin Samuelson er dog ikke helt negativ omkring tanken af alternative providere;

¹²⁹ MikroPro. Udgivet af Azetz - (Internet)

Selve tanken omkring at have et certificeringssystem til regnskabskyndige, den synes jeg er konstruktiv og god. Men for, at tage den steppet videre og dermed give disse regnskabskyndige mulighed for at udarbejde erklæringer, skal man overveje både i forhold til den der afgiver erklæringen men i særdeleshed også for den der bruger den, at man er helt skarp på en erklæring for en autoriseret og en assistance opgave fra en der er certificeret på anden vis.

Allerede nu ved vi, at mange brugere har svært ved at sondre mellem nuværende erklæringsformer, altså fx revision og udvidet gennemgang.

Dermed skulle sondringen være skarp og tydelig, men bekymringen omkring offentlighedens besvær med at kunne sondre ligger der stadig. Senere i interviewet fortsætter Martin Samuelson:

Generelt synes jeg, at diskussionen omkring alternative providers er ganske spændende. Det er ikke noget der er fremmed for os. Jeg synes bare, at det er vigtigt, at bogholderibranchen får sat skub i denne her certificeringsordning og får lavet en unik certificering af bogholderibranchen for derved også at skabe troværdighed. Det kunne være spændende at få denne offentlige anerkendelse omkring at være denne alternative provider. Industrien i Danmark og efterspørgslen af denne er jo stor!

Jeg mener selvfølgelig stadig, at det er vigtigt at man stadig sonder mellem revisorer og disse alternative providers.

Forfatterne af denne afhandling er meget enige i ovenstående udsagn omkring diskussionen af alternative certificerede providers kunne være spændende. Som nævnt findes der allerede certificerede accountants i Norge, hvorfor vi vil fortsætte denne diskussion med udgangspunkt i erfaringer der er gjort i Norge i kapitel 6.5.

6 Analysekapitel 2

6.1 Indledning

Jf. Accounting direktivet (artikel 34 af direktivet fra 2013/34/EU af det europæiske parlament og council af 26. juni 2013 (Council directives 78/660/EEC og 83/349/EEC – også kaldet "Accounting Directive"))¹³⁰ skal følgende selskaber til alle tider revideres:

- Selskaber af offentlig interesse (typisk børsnoterede selskaber eller banker/forsikringselskaber)
- Mellemstore og store selskaber.

Som konsekvens af ovenstående skal selskaber i SMV-segmentet jf. EU-direktivet ikke nødvendigvis revideres. Faktisk er det jf. Accounting Directives recital 43 meningen med direktivet, at selskaber i SMV-segmentet ikke skal revideres.¹³¹

På trods af Accounting Directive recital 43 nævnt ovenfor er der på nuværende tidspunkt ikke krav til medlemslandene omkring muligheden for fravalg af revision i SMV-segmentet i medlemslandene. Således kan medlemslandene påkræve revision af selskaber i SMV-segmentet og dermed kan medlemslandene selv vælge beløbsgrænser for fravalg af revision.

EU-direktivet har dog defineret "småselskaber", og grænserne fungerer en rettesnor for medlemslandene ligesom de er de maksimalt tilladte grænseværdier til fravalg af revision.

• Samlet balancesum (€):	4.000.000
• Nettoomsætning (€):	8.000.000
• Gennemsnitlig antal medarbejdere i regnskabsåret:	50

Ud af ovenstående 3 kriterier gælder det, at et selskab på balancedagen på 2 på hinanden følgende år ikke overskrider 2 af ovenstående 3 kriterier.

Medlemsstater har dog mulighed for, at justere kravet for balancesummen til 6,000,000 og kravet til omsætningen til . Herudover har medlemsstater med anden valuta end € ret til at justere ovenstående satser med +- 5% for herved at opnå en rund sum i de respektive valutaer.

¹³⁰ FEE Federation of European Accountants, AUDIT & ASSURANCE, Audit exemption thresholds in Europe, maj 2016

¹³¹ FEE Federation of European Accountants, AUDIT & ASSURANCE, Audit exemption thresholds in Europe, maj 2016

Grænseværdierne fra EU direktivet har ændret sig gennem årene. I 2006, ved direktivets indførelse var grænseværdierne marginalt højere (balancesummen udgjorde 4.400.000 medens nettoomsætningen udgjorde 8.800.000, medens medarbejdergrænseværdien var uændret.)

På trods af, at grænseværdierne for fravalg af revision i EU-direktivet er forholdsvis høje, er det langt fra alle medlemslandene der har valgt at sætte grænseværdierne lig de maksimalt tilladte. Således er det faktisk kun Tyskland, Holland og UK (der i skrivende stund dog er på vej ud af EU medlemskabet) der som medlemslande har grænseværdier som de maksimalt tilladte. Andre lande som Østrig, Belgien og Italien har grænseværdier der alle ligger tæt på de maksimalt tilladte.¹³²

Dermed har langt de fleste medlemslande i EU betydeligt lavere grænseværdier end de tilladte, hvilket kunne indikere, at alle lande ikke er klar på helt at undlade revision på SMV-segmentet. Det kunne for mange lande være af samme årsager som er diskuteret i denne afhandlings kapitel 4 og 5. Herunder kan nævnes Danmark, Sverige og Norge som lande i Europa med lave grænseværdier for fravalg af revision.

I forbindelse med gennemgang af debatten omkring lempelsen af revisionspligten i de forrige kapitler i denne afhandling ser vi det relevant at se på andre udvalgte europæiske lande og hvilke erfaringer der er gjort i disse lande i forbindelse med lempelsen af revisionspligten. Dermed vil 2 udvalgte europæiske landes erfaringer med lempelsen af revisionspligten blive gennemgået; Sverige og Norgefravalg af revisions.

Sverige og Norge er valgt som sammenligningslande eftersom de er vores nabolande og vi i mange andre sammenhænge sammenligner os med netop de andre lande i Skandinavien. Mere vigtigt er det dog, at der netop i Sverige er blevet foretaget en gennemgang af fordelene ved revisionen af riksrevisionen der er kommet frem til en anbefaling til den svenske stat om genindførelse af revisionspligten. I Norge har selskaber mulighed for at modtage en erklæringsform for andre regnskabskyndige end autoriserede revisorer, hvilket gør det til et særligt spændende land at sammenligne os med, og se på hvilke erfaringer dette har bragt med sig. Desuden er der i Norge udarbejdet en grundig gennemgang af compliance for selskaber umiddelbart før og efter muligheden for fravalg af revision.

¹³² FEE Federation of European Accountants, AUDIT & ASSURANCE, Audit exemption thresholds in Europe, maj 2016

6.2 Sverige

Gennemgang af nuværende situation i Sverige

Riksdagen besluttede i november 2010, at afskaffe revisionspligten for selskaber der to på hinanden følgende år ikke overskred mindst 1 af nedenstående beløbsgrænser:¹³³

- Samlet balancesum (SEK): 1.500.000
- Omsætning (SEK): 3.000.000
- Antal Ansatte: 3

Altså svarende til ca. (kurs. Pr. 06.03.19) 1,06 millioner DKK i balancesum og 2,12 millioner DKK i nettoomsætning.

Således er Sverige blandt de 3 lande med laveste grænseværdier for fravalg af revision i Europa, kun overgået i lavere grænseværdier af Finland og Malta. På trods af dette er selskabsstrukturen i Sverige strikket sådan sammen, og med så mange små selskaber, at 250.000 aktiebolag eller ca. 70% af selskaberne i Sverige er omfattet af reformen omkring lempelsen af revisionspligten der blev indført i 2010.¹³⁴ Nystiftede selskaber behøver i lighed med Danmark ikke at benytte sig af en revisor såfremt dette meldes til Bolagsverket, som er svarende til Erhvervsstyrelsen i Danmark.

Meningen med lempelsen af revisionspligten i Sverige i 2010 var, at sikre selskaberne konkurrencedygtighed på lige vilkår med andre lande i Europa ved, at lette de administrative og finansielle byrder som revision medfører. Herudover var det intentionen med lempelsen af revisionspligten at de mindre selskaber i Sverige som effekt heraf skulle vækste og dermed ansætte flere medarbejdere, som det er set i Danmark (se kapitel 4 og 5 i denne afhandling)¹³⁵. Herudover sænkede man desuden kapitalkravet for stiftelse af selskabsformen aktiebolag fra 100.000 SEK til 50.000 SEK i 2010.

I forbindelse med etableringen af loven omkring lempelsen af revisionspligten i Sverige, valgte regeringen at undersøge hvilke konsekvenser denne ville have, herunder for skattebetalingerne af selskaberne. Rapporten "Avskaffande av revisionsplikten för små företag" pegede på, at konsekvenserne i forhold til

¹³³ FEE Federation of European Accountants, AUDIT & ASSURANCE, Audit exemption thresholds in Europe, maj 2016

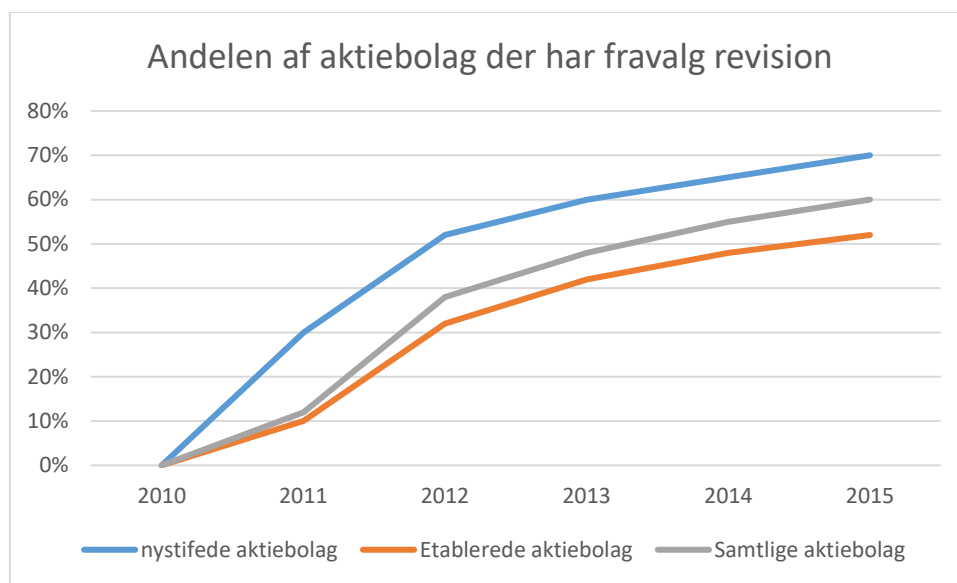
¹³⁴ Lindberg, Helena og Nedim Colo: Avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag. 1. udg. Riksrevisionen, 2017

¹³⁵ Svensk lov (Skr. 2007/08:131 + prop. 2009/10:100 utg.omr. 3 avsnitt 7.3.2

skatteindtægterne ville blive små¹³⁶. De svenske skattemyndigheder mente dog, at skattefejl ville stige såfremt revisionspligten blev lempet.

Regeringen i Sverige såvel som den udarbejdede rapport på området var enige omkring det forhold, at lempelsen af revisionspligten ikke ville have en særlig effekt på den økonomiske kriminalitet i Sverige.¹³⁷

Som et resultat af den indførte lempelse af revisionspligten har mange selskaber i Sverige valgt at benytte sig af muligheden. Grafen nedenfor viser udviklingen for selskaber der har fravalgt revision siden dette blev muliggjort i 2010.¹³⁸

Som det ses ovenfor, er det særligt de nystiftede aktiebolag der fravælger revision. Som resultat af reformen, der var blandt de mest omfattende udarbejdet af "Svensk associationsrätt", har der flere selskaber end før der driver forretning som et aktiebolag.¹³⁹ Herudover mener den svenske rigsrevision at man havde for begrænset viden omkring effekterne af den lempede revisionspligt, herunder om de ønskede positive effekter var blevet indfriet men også hvilke negative konsekvenser det havde bragt med sig. Derfor valgte den svenske rigsrevision at udarbejde en rapport omkring effekterne af den lempede revisionspligt i Sverige. Rapporten peger i retning af, at revisionspligten i sin helhed bør genindføres for alle selskaber uanset størrelse, derved også rapportens titel: "Avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag – en reform som kostar er än den smakar" – altså: Afskaffelsen af revisionspligten for små aktiebolag – en reform som koster

¹³⁶ Lindberg, Helena og Nedim Colo: Avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag. 1. udg. Riksrevisionen, 2017 s. 13 (henviser til SOU 2008:32 "avskaffande av revisionsplikten för små företag" s. 14 og 228)

¹³⁷ SOU 2008:32 s. 21.24 (Avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag s. 13)

¹³⁸ Data er hentet i Avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag s. 27

¹³⁹ Avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag s. 13

mere end den smager (smager i dette tilfælde menes som at reformens negative konsekvenser opvejer de positive.).

6.3 Erfaringer med lempelsen af revisionspligten i Sverige

Nærværende kapitel vil have sit udgangspunkt i rapporten udarbejdet af Riksrevisionen i Sverige; "Avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag – en reform som kostarm er än den smakar".

Som nævnt i forrige kapitel blev kapitalkravet for aktiebolag i 2010 nedsat fra 100.000 til 50.000. Dette har bevirket en vækst i antallet og andelen af nyoprettede aktiebolag i Sverige sammenlignet med andre selskabsformer. Således var Aktiebolaget den selskabsform der blev stiftet hyppigst i 2016 og bestod af 70% af selskabsstiftelserne. Som det kunne udledes af grafen i forrige kapitel, valgte langt de fleste af de nystiftede aktiebolag at fravælge revision. Faktisk var det regeringens forventning i forbindelse med indførelsen af lempelsen af revisionspligten, at 40% af de aktive selskaber der blev berørt af reformen ville fravælge revisionen – reelt blev det til næsten 175.000 selskaber og 60%.

Der er et sammenfald mellem fravalg af revision og brancher med stor koncentration af kontanthandler. Således var selskaber inden for fag som frisører, skønhedsklinikker mv de selskaber der procentvis oftest har fravalgt revision i Sverige, med hele 76,7% af disse selskaber.¹⁴⁰

Rapporten fra Riksrevisionen behandler emnet omkring fravalg af revision i samme stil som det generelt er gjort i denne afhandlings analysekapitel 1. Dermed vælger Riksrevisionen at se på bestemte områder af lempelsen af revisionspligten, samt hvilken betydning de har haft. Dette vil nedenfor blive gengivet kort:

Besparelse:¹⁴¹

Rapporten fastslår at selskaber der fravalgte revision har haft en gennemsnitlig besparelse på 10.000 SEK. pr. år. I forbindelse med reformen forventede man at besparelsen gennemsnitligt ville være i omegnen af 14.000 SEK pr. år. Besparelsen på 10.000 SEK pr. år svarer til knap 1% af omsætningen for den gennemsnitlige virksomhed der fravælger revision, hvorfor der argumenteres for, at det er en meget lille besparelse der næppe har haft betydning for aktiebolagenes lønsomhed. Med ca. 175.000 selskaber der har fravalgt revision på 2016 betyder det dog, at selskaberne samlet har haft en besparelse på 1,75 milliarder SEK, hvorfor reformen har haft stor samlet samfundsmæssig betydning.

¹⁴⁰ Lindberg, Helena og Nedim Colo: Avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag. 1. udg. Riksrevisionen, 2017 referere videre til SCB og Bisnode – se rapportens side 28.

¹⁴¹ Lindberg, Helena og Nedim Colo: Avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag. 1. udg. Riksrevisionen, 2017 s. 29-30

Risiko og vækst:¹⁴²

Det dokumenteres i rapporten, at selskaber med kontanthandel i høj udstrækning fravælger revision; herunder restauranter, taxaselskaber og skønhedspleje. Dermed ligger implicit, at Riksrevisionen vurderer at der er større risiko for skatteunddragelse.

Herudover viser Riksrevisionens beregninger, at væksten for selskaber der fravælger revision ikke har samme vækst som sammenlignelige selskaber der har valgt at bibeholde revisionen. Således havde selskaber der bibeholdt revisionen ca. 10% mere omsætning efter 4 år og ca. 9% flere ansatte. Dette på trods af, at regeringen netop valgte at lempe revisionspligten således at selskaberne fik færre administrationsbyrder og – omkostninger.

Som en naturlig effekt af den mindre vækst og altså den lavere omsætning har selskaberne der har fravalgt revision efter 4 år betalt mindre i SKAT end sammenlignelige selskaber der bibeholdt revisionen – nærmere bestemt 7% mindre i SKAT.

Som forklaring til den mindre vækst i selskaber der fravælger revision har Riksrevisionen 3 mulige forklaringer. Det er dog vigtigt at pointere i denne afhandling, at disse forklaringer ikke er blevet yderligere undersøgt af Riksrevisionen og dermed er det ”blot” professionelle antagelser.

- Det gennemsnitlige selskab der fravælger revision er mindre end det gennemsnitlige selskab der tilvælger revision på trods af begge selskaber i sammenligningen opfylder betingelserne for fravalg af revision. Dermed anser selskaberne der vælger at bibeholde revisionen at der ikke er den store nytte ved fravalget, da et tilvalg inden længe vil være påkrævet. Dermed antager Riksrevisionen at selskaber der tilvælger revisionen kan have større vækstambitioner og vækstmuligheder
- Riksrevisionen antager, at revisors råd ved gennemgang af bogholderi og udarbejdelse af revision kan have en positiv effekt på væksten. Altså er manglen på revisor lig med manglende kompetente råd til vækst.
- Riksrevisionen har som tredje mulig forklaring at selskaber uden revisortilknytning bevidst forsøger at skjule økonomisk gevinst for derved at spare på skatteyder.

¹⁴² Lindberg, Helena og Nedim Colo: Avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag. 1. udg. Riksrevisionen, 2017 s. 30-34

Fejl i regnskaberne¹⁴³

Der findes flest formalia fejl i nyopstartede aktiebolag der har fravalgt revision og der har generelt været en stigning siden reformen. I perioden efter lempelsen af revisionspligten er fejlandelen for formelle fejl i årsrapporterne steget fra 6% til knap 9%. Desuden har rapporten nået frem til, at generelle fejl omkring informationer og summeringer i regnskaberne er steget siden reformen. Det svenske Bolagsverket, har ikke en procedure for, at rette disse fejl, hvorfor regnskaberne bliver offentliggjort med disse fejloplysninger (I Danmark har vi automatiske kontroller for dette ved indberetning af årsrapporten – se analysekapitel 4 omkring myndighedernes kontrol af selskaber). Dermed offentliggøres regnskaber hvor datoer ikke stemmer overens med indberetningsdatoer og andre formelle fejl. Herudover findes der en mindre andel af selskaber (ca. 2,4%) der fravælger revision i strid med gældende lovgivning. Desuden har de svenske myndigheder ikke indført kontroller for, at grænseværdierne for fravalg af revision overholdes.

Herudover har bolagsverket registreret, at der findes flere fejl af mere alvorlig karakter, herunder at aktiver og passiver ikke stemmer ved indberetning af årsrapporten. På trods af dette har bolagsverket ikke ændret sine rutiner i forhold til kontrol af årsrapporterne.

Skatteverkets kontrolproces¹⁴⁴

Den svenske skattemyndighed 40 millioner SEK yderligere til kontrol af selskabernes skattebetaling som direkte følge af lempelsen af revisionspligten. Oftest udføres kontrollen med selskaber som skrivebordskontrol, men den mere omfattende skatterevision foretages også, hvor selskabet granskes i detaljer. Dog er manglende revision på regnskabet ikke en indikator for udvalg til skattekontrol. Skattemyndighederne i Sverige har derfor ikke øget deres kontrol med selskaberne der fravælger revision specifikt på trods af den yderligere investering i skattemyndigheden som direkte resultat af reformen. Skattemyndighederne har dermed begrænset viden omkring effekten af lempelsen af revisionspligten og dennes betydning for skatteunddragelse og fejlagtig indberetning af skatter.

Dette på trods af, at skattemyndighederne på basis af inspektioner i 2011-2013 kunne konkludere, at iværksætter i nyopstartede selskaber ofte manglede grundlæggende regnskabskundskaber og dermed var i højrisikogruppen for fejlagtige indberetninger. Skattemyndighedernes primære fokus efter den yderligere

¹⁴³ Lindberg, Helena og Nedim Colo: Avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag. 1. udg. Riksrevisionen, 2017 s. 34-44

¹⁴⁴ Lindberg, Helena og Nedim Colo: Avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag. 1. udg. Riksrevisionen, 2017 s. 45-49

tildeling af de 40 millioner SEK er, at informere og oplyse selskaber omkring regler på området – dermed har man ikke udvidet kontrolmyndigheden for korrigerende af fejl og modarbejdelse af skatteunddragelse.

De tiltag som er lavet af den svenske skattemyndighed efter reformen har ikke, som det ellers var forventet, resulteret i færre fejl af indberetningerne for de svenske selskaber – denne undersøgelse differentiere dog ikke mellem selskaber der blev revideret og selskaber der havde fravalgt revision.

Der er ikke umiddelbare tegn på en øget økonomisk kriminalitet i Sverige som følge af den lempede revisionspligt. Dog er oplysningerne omkring selskaberne som følge af den lempede revisionspligt blevet mere begrænsede og informationer er mistet i form af forbehold fra revisor mv.

Regeringens manglende opfølgning¹⁴⁵

Den svenske regering har jf. Riksrevisionen ikke fulgt godt op på konsekvenserne af den lempede revisionspligt. Riksrevisionen anerkender, at reformen har haft konsekvenser for mange forskellige instanser i regeringen, hvorfor en omfattende gennemgang og vurdering af konsekvenserne har været vanskelig, men ikke desto mindre er der ikke foretaget synderligt meget for at se på konsekvenserne.

6.4 Perspektivering af svenske forhold

Myndighederne og regeringen i Sverige har set nærmere på Riksrevisionens rapport som er gennemgået ovenfor. Regeringen kommenterer på deres hjemmeside blandt andet:

” Regeringen mener, at Rigsrevisionens bemærkninger om reformens konsekvenser er værdifulde og vil overveje observationerne i det fortsatte arbejde med forenkling af lovgivningen og forebyggelse af økonomisk kriminalitet og skatteunddragelse. Efter regeringens opfattelse er observationerne dog ikke tilstrækkelige grunde til, at man for øjeblikket søger at genindføre revisionsforpligtelsen for små aktieselskaber. I stedet træffer regeringen andre foranstaltninger for at løse de problemer, der er rejst af Rigsrevisionen.”¹⁴⁶

Altså har man i Sverige ikke afskaffet revisionspligten på basis af rigsrevisionens anbefalinger. Tværtimod har Riksdagen tidligere samme år – i januar 2017 – anbefalet at flere virksomheder skulle inddrages i lempelsen

¹⁴⁵ Lindberg, Helena og Nedim Colo: Avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag. 1. udg. Riksrevisionen, 2017 s. 53-55

¹⁴⁶ Riksrevisionens rapport om avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag . Udgivet af Regeringskansliet - oversat til Dansk.

af revisionspligten, eftersom der ikke var relevant data der kunne påvise yderligere skattesvig som følge af den lempede revisionspligt.¹⁴⁷

Ikke desto mindre viser rapporten fra riksrevisionen at der er visse forhold i Sverige som bør tages hånd om. I sin kommentar til riksrevisionens rapport skriver regeringen da også flere steder, at forholdene bør være grundlag for yderligere efterforskning, hvilket i og for sig er en bekræftelse af riksrevisionens påstand om, at regeringen har gjort for lidt i forhold til opfølgning på reformen omkring lempelsen af revisionspligten – spørgsmålet der kunne drages i denne forbindelse er, hvorfor er det ikke sket endnu?

Ved en perspektivering til danske forhold ser vi tydelige forskelle. Først og fremmest blev lempelsen af revisionspligten indført i Danmark i 2006, og dermed en del år tidligere end i Sverige. Således har vi i Danmark haft en længere periode med tilpasning til reformen.

Mere interessant er det dog, at lempelsen af revisionspligten tilsyneladende er blevet taget hurtigere til sig af de svenske selskaber sammenlignet med Danmark. Således ses det som føromtalt, at aktiebolag allerede 5 år efter fravalg af revision blev muliggjort, i 60% af tilfældene havde fravalgt revision. I Danmark var der i 2012, 5 år efter indførelsen, stadig 85% af alle selskaber der blev revideret. Dermed har tilstandene i Sverige taget fat i langt hurtigere grad end i Danmark, hvorfor det ikke har været muligt at kontrollere konsekvenserne i samme grad. Herudover ses det ligeledes i Sverige, at den digitale indberetning af årsrapporterne er nyligt indført. Dermed har man ikke samme erfaringsgrundlag som det er tilfældet i Danmark i forhold til digitale kontroller af årsrapporterne, som gennemgået i analysekapitel 2.

Riksrevisionen påpeger dog i rapporten som nævnt, at myndighederne ikke gør nok i forhold for at udføre særlige kontroller på årsrapporter der er udarbejdet med fravalg af revision. Som gennemgået i analysekapitel 4 vedr. digitale sikkerhedskontroller gør samme tilfælde sig gældende i Danmark. Vi har i Danmark sikkerhedskontroller der er bedre end i Sverige alene grundet det i Danmark er lovpligtigt at indberette årsrapporterne elektronisk, og dermed muliggøres digitale sikkerhedskontroller. Dog har vi i kapitel 4 og 5 argumenteret for forbedringer af disse. Forfatterne af denne afhandling er enige omkring det forhold, at nogle af de påviste negative konsekvenser ved fravalg af revision og i det hele taget revisortilknytning, såsom fejl i årsrapporterne og muligvis mangelfulde skatteregnskaber der bevirker en forkert indbetalt SKAT bør have et større fokus fra myndighedernes side. Dermed bør Erhvervsstyrelsen i sin regnskabskontrol have som øget fokus, på lige fod med fx ulovlige kapitalejerlån, at se på selskaber der har fravalgt revision – eller umiddelbart endnu vigtigere helt har fravalgt en erklæring fra revisor. Der synes at

¹⁴⁷ Regeringens Skrivelse 2017/18:201, Riksrevisions rapport om avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag, Justitiedepartementet, 29.03.2018

være rigeligt med evidens både i Sverige og i Danmark (herunder rapporten fra Erhvervsstyrelsen "Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt"), at særligt regnskaber der helt har fravalgt revisortilknytning, har flere formelle fejl i regnskaberne end selskaber med tilknyttet revisor. Dermed bør incitamentet for Erhvervsstyrelsen være på plads i forhold til øget fokus på netop disse selskaber.

Beregningerne i forhold til den manglende vækst i Sverige for selskaber der fravælger revision er gengivet af Copenhagen Economics i analysen "Revisionspligtens effekt på udvikling og vækst i danske virksomheder". Som det er gengivet i analysekapitel 2, ses det at selskaberne i Danmark har en mindre vækst på antallet af medarbejdere som følge af den lempede revisionspligt, dog er der ingen nævneværdig vækst i omsætning. Ved samme beregningsmodel som er anvendt i Sverige, konkludere Copenhagen Economics, at¹⁴⁸ "resultaterne viser en svag, men ikke signifikant tendens til, at danske virksomheder, som fravælger revision, har en større vækst. Dette står i modsætning til Sveriges Riksrevisions analyse fra 2017, som finder, at virksomheder, som fravælger ekstern revision, får en signifikant lavere vækst fremadrettet". – beregningen er dog ikke 100% sammenlignelig, hvorfor resultatet blot skal opfattes som en indikation.

På den baggrund kan det med yderst forsigtighed siges, at selskaberne ikke har oplevet samme negative vækst i Danmark som i Sverige – dette kunne være grundet flertallet i Danmark stadig har tilknyttet en professionel revisor til gennemgang af regnskaberne. Alternativt kunne den mere langsomme proces i Danmark i forhold til antallet af selskaber der har fravalgt revision have en betydning for en mere kontrolleret overgang fra revision til fravalg.

¹⁴⁸ Revisionspligtens effekt på udvikling og vækst i danske virksomheder s. 38

6.5 Norge

På trods af, at Norge ikke er et EU-medlemsland, ligner lovgivningen i Norge på regnskabsområdet meget lovene fra de resterende EU-lande. Dette skyldes "The European Economic Area (EEA) Agreement", der muliggør for Norge, Island og Lichtenstein at være deltagende i EU's interne handelsmarked. Aftalen kræver, at Norge implementerer alle EU's direktiver relateret til fri bevægelighed for varer, personer, kapital og service.¹⁴⁹ Blandt andet i denne forbindelse har Norge implementeret muligheden for fravalg af revision, sammenligneligt med andre EU-lande, herunder Danmark.

Fravalg af revision blev muliggjort siden regnskabsåret 2011. På samme vis som i Danmark skal selskaber dog alligevel indberette deres regnskaber til de offentlige myndigheder der offentliggøre regnskaberne, i modsat fald opløses selskabet.¹⁵⁰

Grænserne for fravalg af revision er som gengivet nedenfor. Til forskel fra fx Danmark og Sverige, der kræver at 2 af grænseværdierne i 2 på hinanden følgende år skal overskrides før revisionspligten indtræder, kræves der i Norge, at ingen af nedenstående grænseværdier er overskredet for at revision kan fravælges.¹⁵¹

• Samlet balancesum (€):	2.500.000
• Omsætning (€):	625.000
• Antal Ansatte:	10

For Norge gælder, at bogføringsloven meget lig Danmark, hvor selskaber skal opretholde et bogholderi.

Netop bogholderiet kan udføres af 3 parter, hvoraf certificerede accountants ikke findes i Danmark¹⁵²:

- Interne medarbejdere – der er ingen krav til interne medarbejdere i virksomheden om uddannelse eller certifikat.
- Certificerede "accountants" (herefter benævnt accountant) – Denne stillingsbetegnelse kendes ikke i Danmark. I Norge findes altså certificerede accountants der ikke er autoriserede revisorer, men

¹⁴⁹ The European Economic Area (EEA) Agreement is the cornerstone of relations between Norway and the EU. .
Udgivet af Utenriksdepartementet

¹⁵⁰ Jeff Downing, John Christian Langli, Audit Exemptions and Compliance with Tax and Accounting Regulations, 22.03.2017

¹⁵¹ FEE Federation of European Accountants, AUDIT & ASSURANCE, Audit exemption thresholds in Europe, maj 2016 se fodnote 18

¹⁵² Jeff Downing, John Christian Langli, Audit Exemptions and Compliance with Tax and Accounting Regulations, 22.03.2017 – s. 3

snare regnskabskyndige, der er certificerede til at kunne føre bogholderiet hos eksterne selskaber. Således må bogholdere, der ikke er certificerede ikke udarbejde bogholderi for eksterne selskaber – dette er anderledes end i Danmark, hvor alle i princippet kan kalde sig bogholder og både bogfører for eksterne selskaber og indberette årsregnskaber mv.

- Autoriserede revisorer – revisorer må ikke både stå for bogføringen og for udarbejdelsen af revisionen. Dette er reguleret ved lov.

Som det er tilfældet i Danmark, benyttede man sig typisk af autoriserede revisorer til indberetning af årsrapporten før lempelsen af revisionspligten blev en realitet, da revisorerne typisk udarbejdede regnskabet i forbindelse med revisionen. Sidenhen er det dog blevet muligt, at selskaber benytter sig af sin accountant til indberetning af årsrapporten, da revision ikke længere nødvendigvis er pligtig.

For at blive certificeret som accountant, eller regnskabsfører som det er kaldt i Norge, skal man imødekomme diverse krav som det er nedfældet i regnskabsførerloven.¹⁵³ Loven trådte første gang i kraft i 1993, og er dermed etableret lang tid før muligheden for fravalg af revision i Norge.

Regnskabsførerlovens §1 foreskriver en pligt for certificering af accountants i Norge. Således skal man registrerer sig som autoriseret regnskabsfører såfremt man ønsker at behandle bogholderi eller anden økonomisk rådgivning for andre selskaber, herunder udarbejdelse af løn, fakturering, bogholderi, indberetning af regnskaber mv.¹⁵⁴ autoriserede regnskabsførere, skal efter certificering på samme vis som autoriserede revisorer udarbejde sine arbejdsopgaver i forhold til loven om god regnskabsførerskik (§2). Herudover skal regnskabsføreren/accountant udarbejde en specificeret arbejdsaftale med selskabet der skal udarbejdes regnskabsarbejde for. Dermed sikres bedre kontrol med arbejdet. Desuden er der oplistet 7 særlige krav for at kunne autorisere sig som regnskabsfører/accountant:¹⁵⁵

1. Være bosat i et EØS land
2. Have fast kontorsted i Norge
3. Økonomisk stabilitet (som vi kender det fra Danmark i forhold til krav om at blive autoriseret revisor, hvor man ikke må have gæld til det offentlige på over 50.000 DKK)
4. Have et godt omdømme (man skal blandt andet kunne fremlægge straffeattest)
5. Ikke være mindreårig

¹⁵³ Lov om autorisasjon av regnskapsførere regnskabsførerloven, LOV-1993-06-18-109

¹⁵⁴ Guidance to applicants for authorisation as external accountant. Udgivet af Finanstilsynet.

¹⁵⁵ Regnskabsførerloven § 4

6. Gennemført uddannelse i henhold til finanstilsynets forskrifter (en bachelorgrad i økonomi og business administration (med fokus på ekstern rapportering i sidste år))¹⁵⁶
7. 2 års erfaring som accountant.

Efter certificering som accountant er der krav om efteruddannelse og dokumentering af dette som det også er tilfældet for blandt andet godkendte revisorer og advokater i Danmark. Herudover er der krav om tavshedspligt.

En certificeret accountant i Norge kan lave en såkaldt "regnskabsførererklæring" således at læser af regnskabet kan se, at en ekstern certificeret accountant har gennemgået regnskabet.¹⁵⁷

Regnskabsførerloven i Norge som kort er gennemgivet oven for, viser altså, at autorisation som ekstern accountant i Norge er yderst reguleret. Det kender vi ikke i Danmark. Faktisk er det således i Danmark, at alle kan kalde sig "revisor" eller "accountant" eller lignende. Dermed er titlen ikke beskyttet ved lov.¹⁵⁸ Dog er titlen "autoriseret", "godkendt", "statsautoriseret" og "registreret" revisor en beskyttet titel.

6.6 Erfaringer med lempelsen af revisionspligten i Norge

Som beskrevet i metodeafsnittet har vi blandt andet udvalgt Norge på basis af nogle spændende undersøgelser der er udarbejdet i Norge på baggrund af den lempede revisionspligt. Herunder har Downing og Langli udarbejdet en rapport kaldet "Audit Exemptions and Compliance with Tax and Accounting Regulations". Rapporten kredser omkring en undersøgelse foretaget af de norske skattemyndigheder "NDT" omkring compliance og er opbygget med 3 hypoteser; som er oplistet nedenfor – oversat til dansk:

- 1.) Alt andet lige, har virksomheder der har fravalgt revision dårligere CQS end virksomheder der bliver revideret**
- 2.) Alt andet lige har virksomheder der fravælger revision en nedadgående CQS efter fravalget**
- 3.) Alt andet lige, vil brugen af en ekstern økonomikonsulent eller revisor til udarbejdelsen af de årlige regnskaber mv., resultere i en mindre nedgang i CQS efter fravalget.**

CQS der benævnes ovenfor er et begreb som forfatterne opererer med, og står for Compliance Quality Score, altså scoren for kvaliteten af selskabernes compliance. Dermed er en høj CQS lig med en høj grad af compliance kvalitet. Se desuden kildekritik i kapitel 1 for rapporten.

¹⁵⁶ Guidance to applicants for authorisation as external accountant. Udgivet af Finanstilsynet.

¹⁵⁷ Se interview med Langli i bilag 2

¹⁵⁸ Hvem må kalde sig revisor?. Udgivet af FSR. Internetadresse

En længere generel gengivelse af undersøgelsen er ikke videre givende for denne afhandling, hvorfor vi nedenfor vil fokusere på resultaterne af denne og forholde os til disse, herunder særligt hypotese 3 – se eventuelt afgrænsningsafsnittet i 1. kapitel.

Langli og Downing konkludere i rapporten, at alle 3 hypoteser bekræftes efter grundig analyse af tallene fra undersøgelsen udarbejdet af de norske myndigheder. Således konkluderes det, at CQS er signifikant lavere for selskaber der har fravalgt revision i forhold til selskaber der frivilligt lader sig revidere (hypotese 1). Desuden konkluderes det, at CQS er faldende for selskaber der har haft revision, men derefter fravælger dette (hypotese 2). Dette gjorde sig særligt gældende for selskaber der var mere komplekse og sofistikerede og dermed krævede særviden omkring regnskab og skatteregulativer, hvor altså revisor er en stærk hjælp for selskaberne.

Interessant er det dog, at kvaliteten af rapportering samt overholdelse af skattelove fuldt ud ligger på samme niveau for selskaber der har fået revideret deres regnskaber af statsautoriseret revisor mod selskaber der har fået assistance hertil af ekstern økonomikonsulent (hypotese 3). Dette på trods af, at selskaber der har fravalgt revision og benytter eksterne økonomikonsulenter til udarbejdelse af regnskaber mv., har en stor besparelse i forhold til selskaber der får deres regnskaber revideret.¹⁵⁹ For større selskaber med mere komplekse skatteretlige forhold galt også, at brugen af accountants hjalp med, at formindske faldet i CQS.

Der er ingen lovgivning på området der dikterer, at selskaber der benytter en ekstern certificeret accountant til udarbejdelse af eksempelvis regnskabet ligeledes i denne forbindelse skal udføre bogholderiet. Dog ses det, at det ofte hænger således sammen i praksis og dermed er det i 96% af tilfældene den eksterne certificerede accountant der udfører bogholderiet når vedkommende også udarbejder årsregnskaber mv.¹⁶⁰ Markedet for accountants i Norge har dermed ændret sig efter lovgivningen omkring fravalg af revision blev indført, da de er blevet inddraget meget mere i forbindelse med udarbejdelse af selve årsrapporterne. Dermed kan det forsigtigt henledes i mod, at kvaliteten af bogholderiet i selskaberne der valgte at få dette udarbejdet af accountant kan have haft en betydning for den endelige højere kvalitet af compliance sammenlignet med selskaber der fravalgte revision og brugen af eksterne accountants.

6.7 perspektivering af norske forhold

Den norske rapport er interessant at perspektivere til danske forhold af flere årsager. Rapporten er en videre undersøgelse af arbejdet der er udført af NDT omkring compliance i norske selskaber i forhold til regnskab og skat og er meget mere udførlig end rapporter der er udarbejdet i Danmark af Erhvervsministeriet der som

¹⁵⁹ Audit Exemptions and Compliance with Tax Accounting Regulations side 32

¹⁶⁰ Audit Exemptions and Compliance with Tax Accounting Regulations s. 13.

bekendt og nævnt i kapitel 4 har været udført som desk review. I Norge er der brugt timer svarende til 20 år, hvorfor grundlaget for konklusionerne omkring compliance alt andet lige må være meget bedre.

Rapportens hypotese 1 blev som bekendt bekræftet. Jf. Langli selv gør det sig ofte gældende for nyopstartede virksomheder, der fra start fravælger revision, at CQS er særlig ringe. Det kan have noget at gøre med, at selskaber der fra start fravælger revision ikke har fået den samme rådgivning af kyndige revisionsfolk. Dette gælder særligt såfremt selskabet også fravælger eksterne accountants. Det er derfor relevant for Norge, at se på om der kunne være andre alternativer der netop hindre dette forhold. Til dette svarede Langli:

In regard to this question I would like to step back a bit, because what we did analyze in our survey was that companies that had had an audited financial report before and then opted out had a very limited change in quality of their financial report, given that they were using licensed accountants after opting out. One of the reasons for this, is that the companies that used to be audited already has developed workflow etc. that ensures limitation in financial mistakes, by for example usage of a professional to do the bookings.

So, this is a total other situation than when newly established companies choose to opt out by day one and not make use of a licensed accountant. Therefore one initiative could be to lower the share capital needed to establish a company in Norway and instead demand that all new established companies should have their annual financial report prepared by a licensed accountant for at least 4-5 years, so that they get the system in place.

In fact, I believe that licensed accountants, in this segment, in many cases are better to make a true and fair view of the company than auditors since licensed accountants in many cases does the booking as well and therefore goes through all the posts in the booking.

Altså kunne et alternativ være, at nystiftede selskaber blev pålagt revision. Også i Danmark, ved vi, at det oftest er de yngre selskaber der fravælger revision. Således har selskaber der er 0-1 år gamle kun revision i 23% af tilfældene og selskaber der er 2 år gamle revision i 22% af tilfældene. Selskaber der er 4 år og derover har revision i 40% af tilfældene.¹⁶¹ Lige så interessant er det, at de nyere selskaber på 0-1 år helt fravælger en erklæring fra revisor i 28% af tilfældene mens dette kun er tilfældet for 12% af selskaberne på 4 år og derover i Danmark. Dermed kunne en del af årsagen til de flere formelle fejl i regnskaberne i Danmark for selskaber der helt fravælger erklæring, jf. Langli, såfremt vi skulle perspektivere den norske analyse til Danmark være, at selskaberne aldrig har haft en revisors guidance i forbindelse med aflæggelse af årsrapporten. I Norge kunne man passende, som Langli foreslår det, erstatte revisionen med assistance fra certificerede accountants. Netop undersøgelsens forhold omkring accountants i Norge er interessant

¹⁶¹ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt, 07.12.2018 – tabel 2.6.4 s. 30

eftersom rapportens hypotese 3 altså blev bekræftet. Med denne in mente spurgte vi i vores interview med Langli¹⁶² om man dermed kunne konkludere at tilstedeværelsen af en accountant var vigtigere end revisionen og dermed sikkerheden ved en revision;

Yes, it is definitely think that the accountant is more important than the auditor in the SME segment. Especially if you have a licensed accountant that do the booking throughout the year and then in the end of the year prepares the financial statement. Then you have a complete line of work, instead of sending it to the auditor and thereby "breaking" the chain of workflow. Also, the accountant in this segment is more involved in the business than the auditor that only sees the business once a year to perform the mandatory audit.

Of course, I still are in favor for auditors but not in the SME segment. The thresholds should be increased as mentioned and I do not deny that the demand for auditing increases with size of the company. This is the issue with banks and other more complex businesses.

Altså mener Langli at accountants tilstedeværelse er vigtigere end selve revisionen. Dette kunne være grundet der som tidligere nævnt var en sammenhæng mellem tilvalg af accountant og at accountant samtidigt også står for selve bogholderiet, mens revisor ikke kan bestride begge roller på en gang. Således er accountant i Norge med hele vejen – helt fra at indtaste bilag, udførelse af løn, fakturering og senere indberetning af årsrapporten. Med et system som i Norge, hvor accountants er underlagt en lovgivning og certificering, sikres man at kvaliteten alt andet lige må være af en vis standard. Dermed kan man ikke perspektivere modellen totalt til Danmark før samme metode med certificering eventuelt er implementeret. I Danmark ved vi, at der i 2017 var 16% af selskaberne der helt fravalgte en erklæring fra revisor. En del af disse må have fået udarbejdet sine regnskaber i selskaber der som førnævnt i kapitel 5 assisterer selskaber med opstilling og indberetning af årsrapporter uden at være autoriserede revisorer, herunder Azets, Amesto, Summ mv. Man må forvente, at kvaliteten af disse må have været højere end regnskaberne der udarbejdes "på køkkenbordet" af selskabets ejere eller bekendte. Derfor kunne det være interessant at følge i de norske fodspor og i offentligheden kunne skelne mellem hvem der har udarbejdet regnskabet. I kapitel 5.6 bekræfter Martin Samuelsen, at også han mener, at regnskaberne alt andet lige må være af højere kvalitet når de leveres af disse regnskabsbureauer der ikke er autoriserede revisorer fremfor på "køkkenbordet". Men med udfordringen omkring, at alle i Danmark kan kalde sig revisor, vil man alt andet lige ikke højne kvaliteten af regnskaberne udarbejdet af eksterne accountants uden implementering af certificeringssystemet som vi kender det fra Norge.

¹⁶² Se interview med Langli i bilag 2

Den stigende tendens til fravalg af revision er umiddelbart kommet for at blive så længe lovgivningen tillader det. Dette er både set i denne afhandling i Danmark, Sverige og Norge. Desuden ses det, at nuværende alternativer i Danmark ikke er anvendt i en lige så stor grad som assistanceerklæringer uden sikkerhed. Således var der kun 13% af selskaberne i 2017 der fik udvidet gennemgang og 2% af selskaberne der fik en reviewerklæring. Eftersom grænseværdierne for udvidet gennemgang er betydeligt højere end grænseværdierne for fravalg af revision, må det antages at en del af de selskaber der har fået udvidet gennemgang ikke har kunne fravælge revision. Med det in mente, kan man argumentere for, at alternativerne i Danmark ikke anvendes i høj grad. Vi spurgte Langli om han mente, at certificerede accountants kunne være et alternativ og hvorfor han mente at den udvidede gennemgang havde haft en forholdsvis lille andel i Danmark. Til dette siger Langli:¹⁶³

Yes. Firstly, I personally think that the reason why the extended review in Denmark are not used that often by companies is that the readers of the financial report still does not fully understand what an extended review is. If the users does not understand the extended review and what kind of controls the auditors have performed, naturally the companies choose the easy way to have their report audited and thereby relief themselves for questions from stakeholders and readers of the financial report. I think that this extended review need some time to get established in Denmark and understood by the readers of financial reports.

I Norway there is the possibility for licensed accountants to make a "regnskabsførererklæring". In this way the accountants have the possibility to show that they have been through the financials.

Altså siger Langli lidt i tråd med hvad Martin Samuelsen i 5.6 sagde om muligheden for accountants skulle afgive erklæring, at regnskabslæsere kan have svært ved at skelne mellem denne form for erklæring og revision – Langli siger dog dette om den udvidede gennemgang der udelukkende kan udarbejdes af godkendte revisorer. Dette bekræftes i og for sig også af Martin Samuelsen, der siger (se kapitel 5.6); *Allerede nu ved vi, at mange brugere har svært ved at sondre mellem nuværende erklæringsformer, altså fx revision og udvidet gennemgang.*

Dette kunne være en forklaring på den relative lille andel af danske selskaber der vælger at få en erklæring omkring udvidet gennemgang. Dog kan den certificerede accountant i Norge altså udarbejde en begrænset erklæringsform. For at dette skulle være muligt, er det nødvendigt med et kontrolorgan, eftersom accountants derved udarbejder en erklæring. Hertil siger Martin Samuelsen¹⁶⁴:

¹⁶³ Se interview med Langli i bilag 2

¹⁶⁴ Se interview med Langli i bilag 2

Såfremt de alternative providers ikke giver sikkerhed for diverse finansielle oplysninger, har vi jo som sådan skubbet det ud af tilsynssystemet. Men hvis der besluttet skal erklæres er der tale om en anden snak og så tilføjer man tredjemand noget sikkerhed. Og det er en anden snak. Hvis man derimod hjælper selskaber med fx at stille regnskaber op ud fra en given begrebsramme, er det en anden snak, og det vil sikkert også føre til en bedre kvalitet af de selskaber der allerede på nuværende tidspunkt har fravalgt revisionen og laver regnskaberne på køkkenbordet.

Med en erklæring som udarbejdes i Norge, må det alt andet lige forventes, at det ville være nødvendigt med en kontrol af disse accountants. En af årsagerne blandt de høje priser ved revision må antages at være sikkerheden ved erklæringen og dermed den kontrol og dokumentation der ligger bag. I forbindelse med revision skal revisor ligeledes have kontrolsystemer mv. (se kapitel 4 omkring kontrolmyndighed med revision). Såfremt en accountant skulle være et økonomisk fordelagtigt alternativ til revision, skal kontrollen med disse selskaber blandt andre kostoptymeringer ikke være lige så gennemgribende som kontrollen af revisorer. Hertil siger Langli:

Inspections that governments do on audit firms is indeed necessary. Audit firms need to be inspected to make sure that they have actually done the audit in accordance with the standards. The inspections vital to maintain a good quality in the audit companies since they are the ones auditing the biggest companies in society.

One of the reasons for the high costs of auditors is that even though one of the big auditors is about to audit a small entity, their systems require them to go through all kinds of questions about this company that really are irrelevant for the small company. The auditors thereby uses lots of hours that are wasted on things that are irrelevant for smaller companies. The start up costs are very high as well and not suited for audit of small companies.

Licensed accountants should not be as thoroughly inspected as auditors. Nevertheless they should be inspected which they already are in Norway. They are inspected every six years or so and the requirements of these inspections are of course less than the requirements of bigger auditors.

Altså bekræftes det, at en af hovedårsagerne til de høje omkostninger til revision er de omfattende kvalitetssystemer der skal anvendes – selv på helt små selskaber. Accountants er jf. ovenstående allerede kontrolleret i Norge, men med færre krav, hvilket er i tråd med, at en erklæring fra accountant stiller betydeligt mindre sikkerhed end en revisionserklæring. En lignende kontrol ville dermed også være nødvendig for certificerede accountants i Danmark for, alt andet lige, at få samme positive effekt som er opnået i Norge.

Som tidligere gennemgået er grænseværdierne for fravalg af revision i Norge meget lavere end EU-direktivet tillader det. Grænseværdierne minder til forveksling de danske, dog er der i Norge valgt, som det eneste land i EU, at grænseværdien for balancesummen er højere end grænseværdien for omsætningen. I forbindelse med reformen for fravalg af revision i Norge i 2011, blev beslutningen omkring grænseværdierne sat på basis af et udvalg der havde følgende udtalelse:¹⁶⁵

Utvalget antar likevel at det kan forekomme aksjeselskaper med driftsinntekter under fem millioner kroner som ikke bør omfattes av et eventuelt unntak fra revisjonsplikten for små aksjeselskaper. Det kan forekomme aksjeselskaper med meget høy balansesum, samtidig som virksomheten har lavere driftsinntekter enn fem millioner kroner. Med balansesum i en slik størrelsesorden vil regnskapsbrukerne – andre forhold konstant – ha større behov for kontroll med regnskapsavleggelsen enn om balansesummen er liten. Utvalget foreslår derfor at vilkåret knyttet til driftsinntekter bør suppleres med et krav om at balansen ikke må overstige 20 millioner kroner. Som en ytterligere sikkerhetsventil tilrår utvalget at aksjeselskaper med et gjennomsnittlig antall ansatte høyere enn 10 årsverk, ikke unntas fra revisjonsplikt

Dermed var hovedkriteriet, at selskaberne skulle have en omsætning der var under 5 mio. NOK men også, at balancesummen skulle være lavere end 20 mio. NOK, da selskaber med en højere balancesum alt andet lige har større behov for kontrol i forbindelse med regnskabsaflæggelsen. Desuden er et selskab som førnævnt pligtig til at blive revideret såfremt blot en af grænseværdierne overskrides. Således ville 8% af de danske selskaber der jf. de danske grænseværdier er fritaget for revision være underlagt revision såfremt man fulgte den norske model for opfyldelse af alle 3 kriterier, samtidigt med at grænseværdien blev hævet til 20 mio. DKK.¹⁶⁶ Således må det konkluderes, at grænseværdierne for fravalg af revision er mere strikse end det er tilfældet i Danmark. Derfor spurgte vi Langli om han mente at grænseværdierne i Norge bør hæves, set i lyset af andre EU lande der har meget høje grænseværdier. Hertil svarede han:¹⁶⁷

First of all we need to look at this question from a higher perspective. What is the fundamental goal with having an audit? -It is to make sure that the financial report shows a "true and fair" view of the financials in the given company in accordance with accounting and auditing regulation. In some cases, this actually does require an auditor to make this statement, when we talk about large companies like banks etc. But in many cases, with the thresholds being as they are in the Scandinavian countries today, I think that it is a waste of resources to impose audit when it is not necessary.

¹⁶⁵ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt, 07.12.2018 – s.

¹⁶⁶ Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt, 07.12.2018 s. 67

¹⁶⁷ Interview med Langli, se bilag 2

We therefore need to identify when is it necessary? Most of the discussion in Norway goes on the cost/benefit of companies having an audited annual financial report. It is just too costly for small companies to be audited and the benefit of an audit is very limited. My professional opinion is that the thresholds for audit exemption should be raised in Norway because it is a waste of resources for many small companies to have an audit.

Altså mener Langli, at grænseværdierne i Norge bør hæves med argumentet omkring, at en revision af selskaber i SMV-segmentet ville være spild af ressourcer. Vi ved rigtig nok fra undersøgelser i Danmark som er gennemgået i kapitel 5, at selskaber der ikke skal bruge et banklån har en årlig besparelse såfremt revision fravælges. Dog har man i Norge som førmtalt muligheden for at tilvælge certificerede accountants, der altså kan træde i stedet for revisionen. Som tidligere nævnt er Langli fortalende for dette. Ved spørgsmålet omkring forhøjelse af grænserne for revisionspligten i Danmark svarede Martin Samuelsen blandt andet:¹⁶⁸

Rent fagligt er det et meget debatteret emne i Danmark og der er mange ting der taler både for og imod. Særligt brancheforeningen FSR har jo taget dette emne op mange gange og jeg vil mene der er evidens for, at en stigning i grænseværdierne for fravalg af revision og dermed jo flere selskaber du lader omfatter af denne mulighed for fravalg af revision i denne forbindelse – jo større risiko må der alt andet lige være for, at de finansielle oplysninger der ligger til rådighed for offentligheden falder i kvalitet. Det mener jeg, at jeg ud fra disse analyser kan sige at der er evidens for at kunne konkludere. Det er vigtigt at sondre mellem de selskaber der indleverer regnskaber uden assistance overhovedet og så de selskaber der indleverer regnskaber hvor der har været nogle inde over og hjælpe dem med at stille regnskabet op mv. – Der er nemlig nogle indikationer på, at dem der har indleveret regnskaber uden at være kyndige hertil og uden at de har fået kyndig hjælp, at de generelt har en lavere kvalitet end de regnskaber hvor der egentligt har været en der er kvalificeret til, at stille noget sådant op – om det så har været en autoriseret revisor eller om det har været et selskab der beskæftiger sig med regnskabsopstillinger – det er så hvad det er. Men jeg vil sige at selve revisionen bidrager med value i forhold til, at finde fejl og mangler i regnskaberne.

Umiddelbart falder ovenstående udsagn af tilsynschefen i god tråd med den norske analyse, når vi særligt ser på hypotese 3 og besvarelsen af denne. Forfatterne af denne afhandling har ikke kunne finde danske undersøgelser i forhold til kvaliteten af andre regnskabsudbydere end autoriserede revisorer, men med perspektivering fra den norske model, ved vi ikke desto mindre, at accountants i Norge er med til at hindre et fald i CQS ved fravalg af revision.

Nogle af de analyser der er udarbejdet af FSR, som der bliver refereret til i ovenstående interview er vedr. den i afhandlingens kapitel 4 gennemgåede ”mistede oplysninger i forbindelse med fravalg af revision”. Heri

¹⁶⁸ Interview med Martin Samuelsen, se bilag 1.

undersøges det som bekendt, at flere selskaber i forbindelse med fravalg af revision ikke får tilført forbehold om going concern forhold, der ellers ville være givet såfremt regnskabet var blevet revideret. Vi har analyseret dette forhold i afhandlingens kapitel 5, men i denne forbindelse er Langli også blevet spurgt om hvad hans professionelle holdning til dette er:¹⁶⁹

When it comes to going concern issues, unfortunately I do not think that the auditors in many occasions gives the reader the right view of the company anyhow. There are too many statements from auditors on companies where the auditor reports going concern problems and the company survives, and on the other hand many companies goes bankrupt where the auditors have not reported about going concern issues whatsoever. The readers should look at creditrating companies instead that shows the rating of the company, and also we should note that most of the information that the reader needs to have is already in the mandatory annual financial statement – even if it has not been audited.

I kapitel 5.2 har forfatterne af denne afhandling behandlet spørgsmålet omkring netop going concern og vigtigheden af revisionspligten i denne forbindelse. Vi fremkommer med nogenlunde den samme konklusion, nemlig at regnskabslæser i mange tilfælde selv vil kunne konkludere på basis af regnskabsoplysningerne hvorvidt selskabet eventuelt måtte have udfordringer med going concern. Hertil kommer dog udfordringen ved, at regnskabslæser og dermed interessenten ikke altid er regnskabskyndig, et eksempel herpå kunne være maleren der skal ansættes i en malervirksomhed og ønsker at se på regnskabet for at kunne konkludere hvorvidt selskabet er solidt til, at kunne betale hans løn i ansættelsesforholdet. Dermed kan det ikke afvises, at revision har en betydning for regnskabslæser. Dog skal vi som analytikere i denne forbindelse altid opveje dette forhold med cost/benefit. Vi ved, at selskaber i Danmark opnår besparelse ved fravalg af revision. På trods af, at analyser peger på, at der ikke er vækst i omsætningen på selskaber der fravælger revision (se kapitel 5.5), ses det dog, at muligheden for fravalg af revision har haft en positiv effekt på beskæftigelsen, ligesom det er unægtelig, at reformen omkring fravalg af revision har givet selskaberne der ligger under grænseværdierne mulighed for, at mindske både administrative og økonomiske byrder. Langli siger i denne forbindelse ligeledes, at vi bør være mere "large" over for selskaber i SMV-segmentet:¹⁷⁰

I believe that the biggest effort should be done on the larger companies and we should somehow be more "large" on the small companies allowing them to grow and create jobs – this is the cost of being cost efficient on the audit. But of course to a limit and the companies should be looked through by a licensed accountant and so on as mentioned before.

¹⁶⁹ Se interview med Langli bilag 2

¹⁷⁰ Se interview med Langli bilag 2

Med de norske grænseværdier revideres op mod 98% af omsætningen¹⁷¹. Dermed kan argumentet omkring at være large over for de mindre selskaber der har stor beskæftigelse i Danmark såvel som Norge være reel. Dog nævner Langli endnu engang vigtigheden af certificerede accountants og rollen de spiller for, at opretholde et retvisende billede.

Certificerede Accountants i Danmark?

Med udgangspunkt i ovenstående kapitel er det interessant at se på muligheden for certificerede accountants i Danmark. Den gennemgåede norske rapport, baseret på grundig analyse af selskaber i Norge udarbejdet af NDT, fastslår at certificerede accountants opvejer dykket i CQS efter fravalg af revision. En erklæring af en certificeret accountant er alt andet lige billigere end en erklæring af en godkendt revisor, blandt andet grundet de betydeligt færre krav til erklæringen samt den lempeligere kontrol med disse frem for de godkendte revisorer. Desuden er der som bekendt ikke krav om funktionsadskillelse for accountants i forhold til bogholderi og endelig indberetning af årsrapporten i Norge. Det samme gør sig gældende i Danmark, når bogholdere ligeledes i dag indberetter årsrapporter for selskaber uden revisionspligt. Tilstedeværelsen af denne accountant i hele regnskabsåret (som det er tilfældet i de fleste norske selskaber – når først accountant er valgt til indberetning af årsrapport vil accountant typisk også stå for bogholderi – se forrige afsnit) må alt andet lige desuden betyde, at regnskabet bliver så retvisende som muligt, særligt hvis accountant er certificeret og dermed egnet til bogholderi og regnskab. Vi ved, blandt andet fra vores interview med Martin Samuelsen, at fundamentet for et godt retvisende regnskab er bogholderiet. Dermed ville det give god mening for samfundet, såfremt vi tog fat omkring bogholderiet og udarbejdede særlige retningslinjer for bogholdere som det er kendt fra Norge.

Naturligvis ville der også være udfordringer i denne forbindelse, hvormed det skal fremhæves, at regnskabslæser kan have svært ved, at kende forskel på betydningen af erklæringsformen og derved svært ved at skelne en erklæring fra en accountant til en erklæring fra revisor. Hermed opstår spørgsmålet om en erklæring i og for sig er nødvendig? Såfremt det blot fremgik af regnskabet, at denne er udarbejdet af en certificeret accountant ville det alt andet lige give en bedre sikkerhed for tredjepart end, hvis regnskabet var udarbejdet på ”køkkenbordet” i en ejerledet lille virksomhed.

Dog fører vores perspektivering til Norge, samt interview med både tilsynschefen for revisortilsynet og Langli, til at en certificering af accountants i Danmark ville give rigtig god mening. Det ville alt andet lige skabe en højere kvalitet på et segment der i dag ikke er reguleret synderligt.

¹⁷¹ Se interview med Langli bilag 2

7. Konklusion og perspektivering

7.1 Konklusion

Det er i alle EU-medlemslande samt Norge, Schweiz og Island i dag muligt, at fravælge revision inden for givne grænseværdier i det pågældende land. I Danmark blev lempelsen af revisionspligten første gang introduceret i 2006. Grænseværdierne var på daværende tidspunkt lavere end i dag, og lovgivningen på området er blevet opdateret over flere omgange. Således blev grænseværdierne hævet i 2011 og muligheden for udvidet gennemgang blev indført i 2013.

Lempelsen af revisionspligten har været omdrejningspunkt for megen debat i Danmark såvel som i vores nabolande Sverige og Norge. På trods af, at seneste ændring på lovgivningen blev gjort tilbage i 2013, udarbejdes der løbende undersøgelser omkring effekten af denne og FSR har jævnligt emnet oppe at vende. Erhvervsstyrelsen har ligeledes senest i december 2018 udgivet en rapport ved navn ”en undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt”. Der foreligger dermed et solidt datamateriale omkring lempelsen af revisionspligten i Danmark og med afsæt i denne stillede vi 1. del af vores todelte problemstilling;

Hvilke erfaringer er der, med udgangspunkt i debatten, skabt omkring lempelsen af revisionspligten og hvilke elementer bliver kun i ringe grad belyst i debatten?

Muligheden for fravalg af revision er de senere år blevet anvendt i højere grad. På trods af, at muligheden allerede var tilstede i 2006 og nuværende grænseværdier i forhold til fravalg af revision i SMV-segmentet ikke er ændret siden 2011, var det stadig hele 85% af de danske selskaber der i 2012 blev revideret. Herudover fik kun 3% af de danske selskaber en assistanceerklæring og 10% af selskaberne fravalgte helt en erklæring fra revisor i 2012. Med indførelsen af den udvidede gennemgang i 2013 og de senere års udvikling, har forholdet ændret sig markant når vi ser på 2017. Her valgte kun 36% af selskaberne at blive revideret, mens 34% fik en assistanceerklæring af revisor og 16% af selskaberne helt havde fravalgt revision. Den udvidede gennemgang har haft en begrænset succes, da ”kun” 13% af de danske selskaber valgte denne erklæringsform i 2017, på trods af at langt størstedelen af de danske selskaber ligger inden for grænseværdierne til at kunne fravælge revision til fordel for udvidet gennemgang. Med udviklingen de senere år in mente, er det dermed interessant at se på hvilke konsekvenser lempelsen af revisionspligten har bragt med sig. Lempelsen af revisionspligten kan ikke siges udelukkende at være fordelagtig eller ej. Man bliver nødt til at se på et større perspektiv, eftersom regnskabet har flere interessenter. Når vi forsøger at belyse erfaringerne med lempelsen af revisionspligten, og dermed også fordele og ulemper af denne, skal man dermed tage højde for alle parter, herunder; selskabsejere, interessenter/regnskabslæsere, offentligheden

mv. Problemformuleringens underspørgsmål del 1 er besvaret i afhandlingens kapitel 5, dog vil vi nedenfor med udgangspunkt i debatten fremhæve de væsentligste erfaringer der er gjort i forbindelse med lempelsen af revisionspligten;

Mistede oplysninger og fejl i regnskaber

Flere undersøgelser fra FSR viser, at selskaber der fravælger revision alt andet lige ville have samme procentvisse fordeling af anmærkninger fra revisor, som selskaber der bliver revideret. Dermed mister offentligheden vigtig information omkring selskabet. De mistede oplysninger kan blandt andet være i form af kapitalejerlån eller forhold omkring going concern. I forbindelse med udarbejdelsen af regnskabet skal oplysningen omkring kapitalejerlån dog fremgå og revisionen bør derfor ikke være nødvendig for overholdelse af lovgivningen. Det ses da også, at mange selskaber oplyser omkring kapitalejerlån på trods af de ikke er blevet revideret. I forhold til going concern har FSR selv behandlet data der viser at forbehold var taget i 60% af tilfældene, hvor et selskab efterfølgende var gået konkurs. Altså var der ingen anmærkninger omkring going concern i 40% selskaberne der gik konkurs i going concern perioden.

Det må dog være givet, at selskaber der gennemgår en revision, alt andet lige må have mindre fejl i regnskabet end selskaber der ikke får gennemgået en revision. Erhvervsstyrelsen har på basis af et desk review konkluderet at formelle fejl i årsrapporterne uden revision ikke er signifikant højere end reviderede årsrapporter. Det modsatte ville da også være sensationelt eftersom alle regnskaber med erklæring af opstillet af godkendte revisorer og dermed ville det i modsat fald antyde, at revisorer ved anden erklæring end revision havde flere formelle fejl i årsrapporterne. Det kunne derfor være mere interessant med en mere gennemgribende undersøgelse som vi har set det i Norge, hvor regnskaberne gennemgås for compliance (Der konkluderes på dette forhold senere i konklusionen). Dog viser desk reviewet, at der er signifikant flere formelle fejl i årsrapporter der er opstillet uden erklæring og derfor i mange tilfælde ikke af revisor. Som hyppigste formelle fejl er manglende oplysning i anvendt regnskabspraksis om metoder for indregning og måling af nettoomsætning. Hertil skal fremhæves, at selskaberne der ligger under grænseværdierne for fritagelse af revision netop er af mindre størrelse, og forfatterne af denne afhandling mener derfor, at den mistede oplysning/formelle fejl i denne form for selskaber er af mindre betydning.

Vi ser desuden, at kvaliteten af de danske revisorer generelt er høj. Dog finder man vanskeligheder i særligt de mindre revisionshuse, da høje krav til blandt andet kvalitetsstyringssystemer betyder at honoraret ikke altid kan hænge sammen såfremt revisor følger systemerne og kravene til revisionen til punkt og prikke. Dog skal disse fejl altid opvejes mod produktet af regnskabet som offentligheden ser det. Dermed ment, at en manglende udfyldelse af eksempelvis et acceptskema – givet at der ikke ville være nogle alarmklokker ved

udfyldelse af denne – formegentligt ikke vil have betydning for at regnskabet giver et retvisende billede af selskabets økonomiske stilling.

Øget skattegab og økonomisk kriminalitet

Undersøgelser fra Copenhagen Economics tyder på, at lempelsen af revisionspligten kan have en negativ påvirkning på skattegabets størrelse med op til 1,5 milliarder kroner. Beløbet er naturligvis meget væsentligt og på trods af, at beregningen er bygget op omkring diverse antagelser, kan det umiddelbart konkluderes på basis af undersøgelsen, at skattegabets størrelse kan være øget på basis af den lempede revisionspligt. Vi ved ligeledes på basis af compliance undersøgelser fra SKAT, at størstedelen af skattegabets størrelse skyldes enkeltmandsvirksomheder der ikke er omfattet af revisionspligten og ej heller var dette før reformen – dette på trods af, at skatteregnskabet i en enkeltmandsvirksomhed kan være mindst lige så kompliceret som skatteregnskabet i et selskab. Herudover har ejerne af enkeltmandsvirksomhederne, som personligt hæfter for selskabets gæld, mindst lige så stort incitament for bevidst, at snyde i SKAT. Desuden skal det pointeres, at hovedformålet med revision ikke er at afsløre snyd med moms og SKAT men, at sikre at regnskabet giver et retvisende billede af selskabets økonomiske stilling. Dermed opstår spørgsmålet, om genindførelse af revisionspligten på baggrund af dette er den rigtige fremgangsmåde. Forfatterne af denne afhandling mener hellere, at man bør se på bedre optimeringsmuligheder i forholdet mellem Erhvervsstyrelsens kontrolmyndighed og Skattemyndigheden, da man via de digitale sikkerhedskontroller har åbnet op for muligheden for fokuseret kontrol med selskaberne. Dermed må det antages at man forholdsvist nemt kan opstille en kontrol af selskabets indberettede omsætning i forhold til selskabets indberettede moms. Dermed kommer man naturligvis ikke bevidst skjult omsætning og sort arbejde til livs, men det er et godt skridt på vejen til, at sikre korrekte momsangivelser.

Erhvervsstyrelsen har over flere omgange blandt andet spurgt SØIK hvorvidt lempelsen af revisionspligten har ført til yderligere økonomisk kriminalitet. Dette viser sig ikke at være tilfældet.

Besparselsen for selskaberne ved lempelsen af revisionspligten

Det bliver af både Erhvervsstyrelsen og Copenhagen Economics konkluderet, at lempelsen af revisionspligten har sparet danske selskaber for op imod 1,6 milliarder kroner årligt. For det enkelte selskab beregnes et gennemsnitligt revisionshonorar som værende 21.600 DKK. Dermed giver det god mening for selskaber i SMV-segmentet at fravælge revision – enten til fordel for andre erklæringsformer, eller helt at fravælge godkendt revisors erklæring. Som direkte konsekvens af den lempede revisionspligt ses der en øget beskæftigelse på ca. 1.700 jobs. Dog skal besparelsen opvejes mod de øgede finansielle omkostninger der opstår i forbindelse med fravalg af revision. Således ses det, at selskaber der fravælger revision, men har et

lån på +1,7 millioner kroner, vil have højere gennemsnitlige finansielle omkostninger end merprisen for den gennemsnitlige revision. Dermed er fravalg af revision for selskaber med eksternt lån ofte økonomisk en dårlig ide, da revision giver bedre sikkerhed for blandt andet banker.

Mangler i den danske debat

I denne afhandling er der særligt fremhævet 3 forhold der ikke er videre belyst i den danske debat:

- **Enkeltmandsvirksomheder**

- Det er vist i afhandlingen, at enkeltmandsvirksomhederne er årsag til størstedelen af skattegabet. Således kunne det være interessant at have et fokus på disse i den danske debat omkring eventuelt at have samme grænseværdier for revision som selskaber. Godt nok hæfter ejeren af enkeltmandsvirksomheden personligt for gæld, men dette forhold er ikke brugbart ved bevidst skattesnyd eller mangel på kompetencer i forhold til beregning af moms og SKAT og dermed fejlindberetninger der eventuelt ikke opdages. Forfatterne af denne afhandling mener at meget store enkeltmandsvirksomheder bør underlægges revisionspligt, da dette kan have interesse for offentligheden – særligt i forhold til skatteberegninger.

- **En mere udførlig analyse på fejl i årsrapporter**

- Med nuværende grundlag som analyse på fejl i regnskaber (desk review) er det svært at konkludere hvorvidt fravalget af revision faktisk har betydning for flere væsentlige fejl i regnskaberne. Der ønskes i denne forbindelse ikke, at negligere de formelle fejl i årsrapporterne, men alt andet lige vil en forkert indregning af et væsentligt aktiv i regnskabet have større betydning end beskrivelsen af hovedaktiviteten i ledelsesberetningen, der ikke stemmer overens med branchekoden. Vi mangler dermed en grundig sammenlignelig analyse af fejl i årsrapporterne mellem reviderede og ikke reviderede årsrapporter.

- **En perspektivering af norske forhold, hvor der findes certificerede accountants**

- Dette forhold finder vi yderst relevant i forhold til den stillede problemformulering, hvorfor vi har valgt at analysere yderligere på dette og perspektivere norske forhold.

I Problemformuleringens anden del vil afhandlingen se nærmere på erfaringer der er gjort i Sverige og Norge og perspektivere disse til Danmark. Således lød denne:

Findes der med udgangspunkt i erfaringer der er gjort i Sverige og Norge, alternativer som kan kompensere for de negative konsekvenser der opstår i forbindelse med fravalg af revision?

Rigsrevisionen i Sverige har i 2017 offentliggjort en anbefaling om genindførelse af revisionspligten for små aktiebolag. Dette på trods af, at grænseværdierne for revisionspligten i Sverige er væsentligt lavere end i Danmark. Konklusionen er opnået på basis af en rapport der med en række forhold vurderer, muligheden for fravalg af revision reelt har været til større belastning end gavn. Blandt disse forhold er **besparelsen** har været lavere end det var intentionen for selskaberne, der findes **flere formelle fejl** i regnskaberne for selskaber der fravælger revision, der er evidens for **lavere vækst** blandt selskaber der fravælger revision og dermed færre **skatteindtægter**. Herudover er det alarmerende, at skattemyndigheden i Sverige ikke har et reelt overblik over betydningen af skatteunddragelse og fejlagtig indberetning af skatter på trods af, at skattemyndigheden er blevet tildelt 40 mio. SEK yderligere til kontrol som følge af lempelsen af revisionspligten. Slutteligt baseres anbefalingen på, at **regeringen** ikke har været gode til **opfølgning** på den lempede revisionspligt. Selskaberne har i langt hurtigere grad taget muligheden for fravalg til sig i Sverige end det var tilfældet i Danmark, hvilket kan have effekt på de negative konsekvenser. Ikke desto mindre kan vi konkludere på basis af ovenstående, at lempelsen af revisionspligten har været mere succesfuld i Danmark end i Sverige. På trods af ovenstående forhold har man ikke i Sverige en tendens til særligt at udvælge selskaber uden revision til gennemgang – dette gør sig også gældende i Danmark. Det er vores overbevisning at et sådan tiltag vil kunne kompensere for nogle af ulemperne ved fravalg af revision.

Vi fandt i afhandlingen, at der i Danmark ikke var blevet set på muligheden for alternative providers som modstykke til godkendte revisorer. Det har man dog i Norge, hvor man har certificerede accountants/regnskabsførere. Herudover er der i Norge udarbejdet en meget grundig analyse på baggrund af compliance i de indberettede årsrapporter. Med baggrund i denne kan det konkluderes at selskaber der fravælger revision, faktisk har en nedgang i compliance og rigtigheden af regnskabet efter fravalget. Desuden gælder det, at særligt nystiftede selskaber der fra start ikke har en regnskabskyndig eller en revisor tilknyttet sit selskab har en dårligere kvalitet. Dette grundet at selskaber der har været vant til at blive revideret allerede har opstillet workflows der minimere risikoen for finansielle fejl. Desuden viser rapporten dog, at brugen af certificerede accountants i Norge fuldt opvejer nedgangen i compliance ved fravalg af revision. Netop diskussionen omkring certificerede accountants er interessant, da dette er et reelt alternativ til revision, der altså er blevet undersøgt i Norge som værende et alternativ der opvejer negative konsekvenser i SMV-segmentet ved fravalg af revision i relation til compliance og SKAT. Med disse erfaringer der er gjort i Norge på accountants er der grundlag for, at undersøge samme forhold i Danmark for derved, at kunne

imødekomme ønsket om at lette de administrative byrder for de danske selskaber ved at tilbyde lempet revisionspligt, men samtidigt tilbyde et reelt stærkt alternativ i form af certificerede accountants der ikke udfører en erklæring med samme form for sikkerhed, men dog fuldt opvejer de offentlige negative konsekvenser ved lempelsen af revisionspligten.

7.2 perspektivering

I forbindelse med udarbejdelsen af denne afhandling er det gjort klart, at forholdet omkring den lempede revisionspligt ikke kan besvares med et simpelt ja eller nej i forhold til om det har været en fordel. Først og fremmest skal man træde tilbage og se spørgsmålet i et større perspektiv, da fordelene for selskabets ejer i form af sparede omkostninger kan være en ulempe for samfundet i form af mistede skatteindtægter.

Det ses dog som en stor mangel i den danske debat, at vi netop fra Erhvervsstyrelsens side udelukkende har det omtalte desk review. Med denne er det meget svært at kunne konkludere på hvorvidt lempelsen af revisionspligten faktisk har betydet at de indleverede årsrapporter uden revisionspåtegning i væsentlig grad er af dårligere kvalitet og compliance end årsrapporter der er forsynet med en revisionspåtegning. Såfremt betydningen af denne eventuelt væsentlige dårligere compliance kunne konklusionen af denne afhandling være meget anderledes, da det dermed potentielt kunne betyde blandt andet ringere skattebetalinger som direkte konsekvens af den lempede revisionspligt – og det ville dermed samtidigt konkluderes, at alternative erklæringer fra revisor ikke ville kunne afhjælpe dette problem. Men med perspektivering til Norge og med erfaring opnået gennem 10 år i branchen af forfatterne af denne afhandling, vurderes det umiddelbart at sandsynligheden for denne konklusion ville være lille.

Som nævnt, er forfatterne af denne afhandling ejere af selskabet Summ ApS. Netop emnet omkring fravalg af revision er særlig interessant for os, set i lyset af vores forretningsområde, da vi netop blandet andet tilbyder selskaber opstilling og indberetning af årsrapporter – uden erklæring.

Vi oplever i vores fag til tider, at overtage et bogholderi fra anden bogholder der er meget fejlbehæftet. Vi kan sågar opleve tilfælde hvor banken eksempelvis ikke stemmer til finansbogholderiet og en tidligere årsrapport er opstillet på basis af den meget mangelfulde og fejlagtige bogføring. Ved overtagelse af sager fra godkendte revisorer eller mere anerkendte konsulenthuse, oplever vi at kvaliteten generelt højere – uanset om der har været revision på det pågældende selskab eller ej. Dermed kan vi som professionelle ikke genkende til rapporten fra Langli og hans udtalelser i forbindelse med vores interview i forhold til certificerede accountants i Norge. Vi ser det som en udfordring, at man i Danmark ikke behøver en uddannelsesmæssig baggrund og ikke er underlagt nogle former for kontrol som ekstern accountant. I markedet ser vi mange såkaldte ”cykelbogholdere” hvor arbejdet udføres meget mangelfuldt og med afsæt i det faktum, at ethvert retvisende regnskab har sit fundament i et godt bogholderi, er dette en udfordring

som vi mener man bør tage hånd om. Vi er meget enige med Langli omkring det forhold, at en accountant i mange tilfælde er vigtigere i SMV-segmentet end en godkendt revisor der "blot" står for revisionen. Forskellen ligger fundamentalt i, at revisor typisk vil se regnskabet igennem en gang årligt og i forbindelse med sin detailrevision udvælge bilag til gennemgang og groft sagt udarbejde sin påtegning på basis af diverse kontroller og den udførte detailrevision. Dermed ikke sagt, at regnskabet i denne forbindelse ikke vil give et retvisende billede, men alt andet lige må det antages, at en veluddannet accountant vil have en større betydning i forhold til compliance, da denne i forbindelse med det daglige bogholderi har et mere fuldstændigt billede af selskabet og en gennemgang af alle poster i selskabet, da accountant typisk bogfører alle poster i regnskabet. Med baggrund i revisionsbranchen ved vi da også, at revisionen af de mindre klienter ofte bliver udarbejdet af medarbejdere der ikke er uddannet autoriserede revisorer, og derefter desværre til tider blot perifert gennemgås af den autoriserede før underskrift. Dette har sit afsæt i det lave honorar og dermed den begrænsede tid der kan forsvares at anvende på den givne sag. Men med nuværende setup i Danmark, hvor alle i princippet kan kalde sig revisor, lider branchen af en ringere kvalitet end den alt andet lige har i Norge, hvor der er krav til certificering, uddannelse, efteruddannelse og statslig kontrol med branchen.

Som det er nævnt i afhandlingen i forbindelse med interview med tilsynschefen, kan det være blandt ulemperne ved en sådan ordning, såfremt at certificerede accountants således vil kunne afgive en erklæringsform, at offentligheden vil have svært ved at skelne mellem en revisionserklæring og en erklæring afgivet af en certified accountant. Forfatterne af denne afhandling kan til dels være enige i dette, dog kan vi ikke se nødvendigheden ved, at certified accountant i første omgang skal kunne afgive en erklæring. Det kunne i første omgang være tilstrækkeligt, at det blot af årsrapporten fremgår at denne er udarbejdet af en regnskabskyndig – uden nogen form for sikkerhed.

På basis af erfaringerne der er opnået i forbindelse med denne afhandling ønsker vi at forhøre os i Erhvervsstyrelsen om der kunne være interesse for, at oprette en lignende form for accountants i Danmark som vi har set det i Norge.

8. Litteraturliste

8.1 Faglitteratur

Füchel, Kim m.fl.: *Revisor - regulering og rapportering*. 4. udg. Karnov Group Denmark A/S, 2017. (Bog)

Füchel, Kim m.fl.: *Revisor - regulering og rapportering*. 2. udg. Karnov Group Denmark A/S, 2009. (Bog)

Andersen, Ib: *Den skindbarlige virkelighed*. 4. udg. Forlaget samfundslitteratur, 2009. (Bog)

Lindberg, Helena og Nedim Colo: *Avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag*. 1. udg. Riksrevisionen, 2017. (Bog)

Rienecker, Lotte og Peter Stray Jørgensen: *Den gode opgave*. 3. udg. Forlaget samfundslitteratur, 2008. (Bog)

8.2 Publikationer og artikler

FSR

FSR: FSR tager afstand fra Erhvervsministeriets undersøgelse af revision. Udgivet af FSR. Sidst opdateret: 07.12.2018. Internetadresse: <http://m.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Pressemeddelelser/2018-pressemeddelelser/FSR%20tager%20afstand%20fra%20Erhvervsministeriets%20undersogelse%20af%20revision> (Internet)

FSR – Danske revisorer; Strategiplan 2019-2021;
<http://viewer.zmags.com/publication/448612a6#/448612a6/1> (Publikation)

FSR Survey, Finansiering hos SMV'er, Adgangen til finansieringen og betydningen af den aktuelle finansieringssituation, januar 2019, internetadresse: <https://m.fsr.dk/-/media/Files/Presse%20og%20nyheder/Analyser/FSR-survey/2019/Finansiering%20%20analyse%20FINAL.ashx?la=da> (Publikation)

FSR: 112.000 virksomheder har fravalgt revision. Udgivet af FSR. Sidst opdateret: 15.11.2017.
Internetadresse: <https://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Pressemeddelelser/2017-pressemeddelelser/112000%20virksomheder%20har%20fravalgt%20revision> - (Internet)

Faglig nyhed: Revisors erklæringer: Hvad er forskellen?. Udgivet af FSR. Sidst opdateret: 16.11.2017.
Internetadresse: https://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Publikationer/Publikationer-liste/Fakta-ark-revisors-erklæringer - (Internet)

FSR, Revision og årsregnskaber, Hvem står på mål for årsregnskabet?, Juni 2014 – 3. udgave (Publikation)

FSR, Mistede oplysninger i forbindelse med fravalg af revision, Analyse af 2014-regnskaberne, ISSN-NR.: 2245-7534 (Publikation)

FSR, Mistede oplysninger i forbindelse med fravalg af revision, en undersøgelse af selskabernes årsregnskaber, december 2016 (Publikation)

FSR tager afstand fra Erhvervsministeriets undersøgelse af revision. Udgivet af FSR. Internetadresse: <https://fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Pressemeddelelser/2018-pressemeddelelser/FSR%20tager%20afstand%20fra%20Erhvervsministeriets%20undersogelse%20af%20revision> - (Internet)

Krav om digitale regnskaber udfordrer virksomhederne. Udgivet af FSR. Sidst opdateret: 14.02.2012. Internetadresse: <https://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Nyheder/Nyheder%202012/Krav-om-digitale-regnskaber-udfordrer-virksomhederne> - (Internet)

Going concern – kan virksomheden fortsætte driften?. Udgivet af FSR. Sidst opdateret: 10.07.2017. Internetadresse: <https://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Revision-og-aarsregnskabet/Going-concern> - (Internet)

FSR, brancheanalyse 2018, Internetadresse: <https://m.fsr.dk/-/media/Files/Presse%20og%20nyheder/Analyser/Analyser/2018/Brancheanalyse%202018.ashx> (Publikation)

Hvem må kalde sig revisor?. Udgivet af FSR. Internetadresse: <https://www.fsr.dk/Bliv%20revisor/FAQ%20om%20revisor/Hvem%20maa%20kalde%20sig%20revisor> - (Internet)

Erhvervsstyrelsen

Erhvervsstyrelsen, Vejledning om bekendtgørelsen om godkendte revisorers erklæringer (erklæringsbekendtgørelsen), Version 1.0, 24.03.2009, Internetadresse: https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/media/erklaeringsvejledningen_0.pdf (Publikation)

Erhvervsstyrelsen, Årsberetning om erhvervsrettet kontrol og tilsyn 2016, april 2017 Internetadresse: https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/media/aarsberetning_2016_kontrol_tilsyn_web_opslag.pdf (Publikation)

Erhvervsstyrelsen, Evaluering af erfaringer med lempet revisionspligt for regnskabsårene 2010 og 2011, 12.06.2014 (Notat)

Erhvervsstyrelsen, Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt, 07.12.2018 (Publikation)

Erhvervsstyrelsen, Erhvervsstyrelsens årsagsanalyse vedrørende fejl ved revision, en empirisk undersøgelse af årsagerne til fejl i revisors arbejde hos revisionsvirksomheder med mellem 1-10 revisorer, november 2014 (Publikation)

Erhvervsstyrelsen, Erhvervsstyrelsens revisortilsyn (ERT), Strategi 2017-2019, 11.01.2017, Internetadresse: https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/strategi_2017-2019_ert.pdf

Erhvervsstyrelsen, årlig redegørelse for erhvervsstyrelsens tilsyn med revisorer og revisionsvirksomheder. Kvalitetskontrol i 2016, undersøgelse efter revisorlovens §37, STK. 3, som er iværksat på baggrund af kvalitetskontrol i 2016 og undersøgelse efter revisorlovens §37, s. 1, som er afsluttet i 2017, 09.11.2018, internetadresse:

https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/media/redegoerelse_2016_002.pdf#%5B%7B%22num%22%3A25%2C%22gen%22%3A0%7D%2C%7B%22name%22%3A%22XYZ%22%7D%2C54%2C551%2C0%5D

Resultatet af kvalitetskontrol af de fem største revisionsvirksomheder offentliggøres. Udgivet af Erhvervsstyrelsen. Internetadresse: <https://erhvervsstyrelsen.dk/resultatet-af-kvalitetskontrol-af-de-fem-stoerste-revisionsvirksomheder-offentliggoeres> - (Internet)

Erhvervsstyrelsen, offentliggørelse af resultat af kvalitetskontrol i 2017 Deloitte statsautoriseret revisionspartnerselskab, 14.08.19, internetadresse:

https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/media/fondsafgoerelser/deloitte_rapport_til_offentliggoerelse.pdf

Erhvervsstyrelsen, offentliggørelse af resultat af kvalitetskontrol i 2017 af PriceWaterhouseCooper statsautoriseret revisionspartnerselskab, 06.07.2018, internetadresse:

https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/media/fondsafgoerelser/pwc_rapport_til_offentliggoerelse_2017.pdf (Publikation)

Erhvervsstyrelsen, offentliggørelse af resultat af kvalitetskontrol i 2017 af Ernst & Young Godkendt revisionspartnerselskab 06.07.2018, Internetadresse:

https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/media/fondsafgoerelser/ey_rapport_til_offentliggoerelse.pdf (Publikation)

Erhvervsstyrelsen, offentliggørelse af resultat af kvalitetskontrol i 2017 af Beierholm statsautoriseret revisionspartnerselskab, 06.07.18, Internetadresse:

https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/media/fondsafgoerelser/beierholm_rapport_til_offentliggoerelse_002_002.pdf (Publikation)

Erhvervsstyrelsen, offentliggørelse af resultat af kvalitetskontrol i 2017 af KPMG statsautoriseret revisionspartnerselskab 06.07.18, Internetadresse: https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/media/fondsafgoerelser/kpmg_rapport_til_offentliggoerelse.pdf (Publikation)

Kravene til den indsendte årsrapport. Udgivet af Erhvervsstyrelsen. Internetadresse: <https://erhvervsstyrelsen.dk/kravene-til-den-indsendte-aarsrapport> - (Internet)

Erhvervsstyrelsen, Årsberetning 2015, Erhvervsstyrelsen kontrol og tilsyn med erhvervsregulering, Internetadresse: https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/media/20160603_aarsberetning_kontrol_og_tilsyn_2015.pdf (Publikation)

Erhvervsstyrelsen, Analyse af iværksætterselskaber, September 2018, Internetadresse: https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/media/analyse_af_ivaerksaetterselskaber.pdf (Publikation)

Revisortilsynet, redegørelse om revisortilsynets kvalitetskontrol 2014, 30.03.2016, Internetadresse: <https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/media/revisortilsynet-redegoerelse-2014.pdf> (Publikation)

Fravalg af revision. Udgivet af Erhvervsstyrelsen. Internetadresse: <https://erhvervsstyrelsen.dk/fravalg-af-revision> - (Internet)

TV2

Koch , Thomas Østerlin og Emil Ellesøe Ditzel: Erhvervsministeren: Der er ikke behov for mere revision. I: TV2, 08.12.2018, s. 1-1. Internetadresse: <http://nyheder.tv2.dk/samfund/2018-12-08-erhvervsministeren-der-er-ikke-behov-for-mere-revision> - (Artikel)

Ditzel, Emil Ellesøe: Ministeriums egen ekspert dumper rapport om skattesnyd. I: TV2, 20.12.2018, s. 1-1. Internetadresse: <http://nyheder.tv2.dk/samfund/2018-12-20-ministeriums-egen-ekspert-dumper-rapport-om-skattesnyd> - (Artikel)

Diverse

FEE Federation of European Accountants, AUDIT & ASSURANCE, Audit exemption thresholds in Europe, maj 2016 (publication)

Regeringens Skrivelse 2017/18:201, Riksrevisions rapport om avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag, Justitiedepartementet, 29.03.2018. Internetadresse: <https://www.regeringen.se/496cc0/contentassets/cdc6b82b1e2c42feb9f5a805215c4bae/skr-201718->

[201.pdf](#)

Sigurd Næss-Schmidt, Jonas Bjarke Jensen, Lærke Kilsdal, Benjamin Christiansen, Palle Sørensen, Copenhagen Economics, Effekten af lempet revisionspligt på det samlede skattegab, Internetadresse: <https://www.copenhageneconomics.com/dyn/resources/Publication/publicationPDF/8/468/1544425826/effekten-af-lempet-revisionspligt-paa-det-samlede-skattegab.pdf> (Publikation)

Copenhagen Economics, Revisionspligtens effekt på udvikling og vækst i danske virksomheder, 02.10.2018, Internetadresse: <https://em.dk/media/12216/bilagsrapport-undersogelse-af-det-fremadrettede-behov-for-revisionspligt.pdf> (Publikation)

SKAT, Virksomhedernes efterlevelse af skattereglerne, Indkomståret 2014, Skatteudvalget 2017-18SAU Alm.del Bilag 92 Offentlig, Internetadresse: <https://www.ft.dk/samling/20171/almdel/SAU/bilag/92/1839723.pdf> (Publikation)

Dommedagsprofetierne om tidligere lempelser af revisionspligten holder ikke stik . Udgivet af Erhvervsministeriet. Sidst opdateret: 07.12.2018. Internetadresse: <https://em.dk/nyhedsarkiv/2018/december/dommedagsprofetierne-om-tidligere-lempelser-af-revisionspligten-holder-ikke-stik/> - (Internet)

Per Ole Torvald Träskman: økonomisk kriminalitet i Den Store Danske, Gyldendal. Hentet 15. marts 2019 fra <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=184868> (Internet)

Hansen, Claus Bonde: Revisorpligt er bedre end revisionspligt. I: *BDO*, 07.08.2018, s. 1-1. Internetadresse: <https://www.bdo.dk/da-dk/blogs/bdo-debatterer/august-2018/revisorpligt-er-bedre-end-revisionspligt> - (Artikel)

MikroPro. Udgivet af Azetz. Internetadresse: <https://www.azets.dk/regnskab/mikropro/> - (Internet)

Riksrevisionens rapport om avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag . Udgivet af Regeringskansliet. Internetadresse: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/skrivelse/2018/04/skr.-201718201/> - (Internet)

The European Economic Area (EEA) Agreement is the cornerstone of relations between Norway and the EU. . Udgivet af Utenriksdepartementet. Internetadresse: <https://www.norway.no/en/missions/eu/areas-of-cooperation/the-eea-agreement/> - (Internet)

Jeff Downing, John Christian Langli, Audit Exemptions and Compliance with Tax and Accounting Regulations, 22.03.2017 (Publikation)

Hvem må ha autorisasjon som regnskapsfører. Udgivet af Finanstilsynet. Sidst opdateret: 14.02.2017.

Internetadresse: <https://www.finanstilsynet.no/konsesjon/regnskapsforer/hvem-ma-ha-autorisasjon-som-regnskapsforer/> - (Internet)

Guidance to applicants for authorisation as external accountant. Udgivet af Finanstilsynet. Internetadresse: <https://www.finanstilsynet.no/en/licensing/external-accounting/guidance-to-applicants-for-authorisation-as-external-accountant/> - (Internet)

8.3 Love og bekendtgørelser

Revisorloven

Årsregnskabsloven

Bekendtgørelse om godkendte revisorers erklæringer I medfør af § 16, stk. 4, og § 54, stk. 2, i revisorloven, lov nr. 468 af 17. juni 2008, som ændret ved lov nr. 1232 af 18. december 2012.

Forslag til Lov om ændring af årsregnskabsloven og selskabsloven, Fremsat den 26. marts 2010 af økonomi og erhvervsministeren (Brian Mikkelsen)

B 24 Forslag til folketingsbeslutning om afskaffelse af iværksætterselskaber, Af: Hans Kristian Skibby (DF), Tilde Bork (DF), Jan Rytkjær Callesen (DF), Kristian Thulesen Dahl (DF), Mette Hjerminde Dencker (DF), Søren Espersen (DF), Peter Skaarup (DF) og Dorthe Ullemose (DF)

Udvalg: Erhvervs-, Vækst- og Eksportudvalget

Samling: 2018-19

Status: 1. beh./Henvist til udvalg

L 139 Forslag til lov om ændring af årsregnskabsloven og forskellige andre love.

(Obligatorisk digital kommunikation mellem virksomheder og det offentlige, skattefritagelse af Forsyelsesfondens garantiordning m.v.).

Af: Økonomi- og erhvervsminister Brian Mikkelsen (KF)

Udvalg: Erhvervsudvalget

Samling: 2010-11 (1. samling)

Status: Stadfæstet

Svensk lov (Skr. 2007/08:131 + prop. 2009/10:100 utg.omr. 3 afsnitt 7.3.2

Lov om autorisasjon av regnskapsførere [regnskapsførerloven]

Dato LOV-1993-06-18-109

Departement Finansdepartementet

Sist endret LOV-2015-12-04-96 fra 01.01.2016

Publisert Avd I 1993 715

Ikraftttredelse 01.09.1993

Korttittel Regnskapsførerloven

8.4 Internetsider

<https://www.fsr.dk>

<https://www.tv2.dk>

<https://www.accountancyeurope.eu/>

<https://erhvervsstyrelsen.dk>

<https://www.regeringen.se>

<https://em.dk>

<https://www.ft.dk>

www.copenhageneconomics.com

<https://datacvr.virk.dk>

<https://www.finanstilsynet.no>

<https://www.norway.no>

<https://www.azets.dk>

<http://denstoredanske.dk>

9. Bilag

9.1 Interview med Martin Samuelsen – tilsynschef hos revisortilsynet

Spørgsmål 1

Grænseværdierne for fravalg af revision er betragteligt lavere i Danmark end andre EU lande

Hvad mener du om vores nuværende grænseværdier ift. fravalg af revision? Set fra dit synspunkt, hvad er så fordele og ulemper ved en evt. forhøjelse af grænseværdierne?

(Martin Samuelsen's svar):

Kan anskues fagligt og politisk

Hos erhvervsstyrelsen har vi selvfølgelig diverse politiske hensyn at tage.

Jeg vil dog tale uden om det politiske i denne kontekst da det er en faglig opgave. Rent fagligt er det et meget debatteret emne i Danmark og der er mange ting der taler både for og imod. Særligt brancheforeningen FSR har jo taget dette emne op mange gange og jeg vil mene der er evidens for, at en stigning i grænseværdierne for fravalg af revision og dermed jo flere selskaber der lader omfatte af denne mulighed for fravalg af revision i denne forbindelse – jo større risiko må der alt andet lige være for, at de finansielle oplysninger der ligger til rådighed for offentligheden falder i kvalitet. Det mener jeg, at jeg ud fra disse analyser kan sige at der er evidens for at kunne konkludere. Det er vigtigt at sondre mellem de selskaber der indleverer regnskaber uden assistance overhovedet og så de selskaber der indleverer regnskaber hvor der har været nogle inde over og hjælpe dem med at stille regnskabet op mv. – Der er nemlig nogle indikationer på, at dem der har indleveret regnskaber uden at være kyndige hertil og uden at de har fået kyndig hjælp, at de generelt har en lavere kvalitet end de regnskaber hvor der egentligt har været en der er kvalificeret til, at stille noget sådant op – om det så har været en autoriseret revisor eller om det har været et selskab der beskæftiger sig med regnskabsopstillinger – det er så hvad det er. Men jeg vil sige at selve revisionen bidrager med value i forhold til, at finde fejl og mangler i regnskaberne.

Når vi taler fordele – skal det først og fremmest defineres hvem fordelene er for. Er fordelene for offentligheden og regnskabsbrugerne? For netop disse parter opnår stor værdi ved at have det regnskab de bruger revideret af en uafhængig og kvalificeret tredjemand som kan opdage fejl og mangler. Revisoren har samtidigt nogle rapporteringspligter jf. klientbekendtgørelsen såfremt der måtte være fejl og mangler. Dermed er det bedste eller mest tillidsvækkende for samfundet og for regnskabsbrugerne i det hele taget, at få et revideret regnskab. Herfra kan man så diskutere behovet for det og selve byrden hvis vi ser på det fra et cost/benefit perspektiv. Altså costen for virksomheden opvejet mod benefitten for brugerne. Det vil jeg sige er en meget langhåret diskussion. Der kommer mange faktorer i spil og der er ligeledes en åbenlys benefit for mange virksomheder der ikke har behov for en revision og dermed sparer en omkostning til revision. Hermed kan selskabets ledelse selvfølgelig overveje andre former for erklæringer herunder den udvidede gennemgang, review eller assistance med regnskabsopstilling. Diskussionen er kompleks, for parallelt hermed kører en diskussion omkring udvidet gennemgang kontra revision. Herunder hvor man ser på brugerne af regnskabet – tag nu fx en bank der skal se på et varelager og værdiansætte dette – kan de bruge en udvidet

gennemgang til noget? Dermed kræver det en videre indsnævring af virksomhedens typer, samfundsinteressen mv. det bliver for kompliceret herfra så lad os gå videre.

Deniz: Men undersøgelserne er lavet af FSR

Spørgsmål 2:

I mange andre EU lande, er grænseværdierne betragteligt højere. Set fra dit synspunkt, har danske selskaber så særlige karakteristika der har en effekt på hvorvidt vi bør hæve / ikke hæve grænseværdierne?

(Martin Samuelson's svar):

Hvis vi nu tager Tyskland fx så har de rigtig nok meget højere grænseværdier end i DK. Men det har de alt andet lige også fordi, at deres erhvervsliv er anderledes sammensat end det er tilfældet i Danmark. Altså selskabsstørrelserne i UK og i Tyskland er meget anderledes end det er tilfældet i Danmark. Jeg er derfor ikke sikker på, at en sammenligning med disse lande er en god sammenligning. Diskussionen kan også drejes mod de internationale regnskabsstandarder. Deres anvendelse i forhold til andre landes standarder, hvor man i Danmark synes at det på nogle punkter er "overkill", netop fordi vores erhvervsliv er præget af mange SMV'er. En meget meget stor procentdel af alle vores selskaber er SMV'er og hvis vi lige skal komme tilbage til grænseværdierne, så ville en forhøjelse af disse dermed have en meget stor effekt i Danmark da mange selskaber hurtigt ville komme under grænseværdierne ved en væsentlig forhøjelse af grænseværdierne. Det skal dog pointeres at jeg ikke har en analyse omkring selskabssammenhængen i UK eller Tyskland, men at det er baseret på antagelser.

Spørgsmål 3:

Når grænseværdier for fritagelse af revision hæves, går det hånd i hånd med betragtninger omkring andre mulige tiltag for, at begrænse ulemperne ved en hævelse af grænseværdierne. Hvordan mener du, at man i Danmark bør erstatte revision af SME segmentet?

(Martin Samuelson's svar):

Jeg mener allerede på nuværende tidspunkt, at vi har noget vi kan bringe i anvendelse, i form af nogle andre erklæringsformer og nogle andre valg for selskabsledelsen at lade selskabet gennemgå. Vi har vores review og vores udvidede gennemgang

Deniz: Udfordringen med de to er lidt, at det stadig udelukkende er en autoriseret revisor der kan udarbejde disse erklæringsformer. Bør vi udvide dette således, at andre regnskabskyndige også skal kunne udfører en begrænset erklæringsform?

(Martin Samuelson's svar):

Der er min bekymring, at brugerne får svært ved at sondre mellem de to, og dermed får svært ved, at kende forskel på de to. Jeg kender til, at der er nogle lande, hvor bogholdere mv. har skabt en form for

kvalitetskontrol for dem selv, og derved har certificeret sig selv, og det synes jeg er en udmærket ide med certificerede bogholdere.. Jeg ville dog være bekymret på samfundets vegne såfremt man begyndte at blande for mange erklæringsformer sammen og gav andre end autoriserede revisorer mulighed for at lave en egentlig erklæring.

Jeg synes hellere, at selskaber som ikke er autoriserede revisorer, men regnskabskyndige selskaber der laver bogholderi skatterådgivning mv. skal fortsætte med dette, da det er her kvaliteten af regnskabstallene starter. Der er mange der har sin "moster" siddende ved køkkenbordet og udfører regnskaberne, det er da klart, at regnskabsvirksomheder bringer langt større værdi og faglighed end "mosteren" ved køkkenbordet.

Deniz: Og skal man netop derfor ikke kunne kende forskel på om det er "moster" der har lavet regnskabet eller en kyndig regnskabsmand med måske 10 år på bagen og en cand.merc.aud? Ligesom de har et system i Norge, hvor accountants skal være "certified accountants". Vi ved af erfaring, da vi selv driver en regnskabsvirksomhed, at mange af de regnskaber vi overtager netop er blevet lavet på køkkenbordet førhen og kvaliteten er utrolig ringe. Ville det derfor ikke være en ide, at man kunne se ud fra regnskaberne, at disse er udarbejdet af kyndige folk – om end det ikke har været autoriserede revisorer?

(Martin Samuelsen's svar):

Selve tanken omkring at have et certificeringssystem til regnskabskyndige, den synes jeg er konstruktiv og god. Men for, at tage den steppet videre og dermed give disse regnskabskyndige mulighed for at udarbejde erklæringer, skal man overveje både i forhold til den der afgiver erklæringen men i særdeleshed også for den der bruger den, at man er helt skarp på en erklæring for en autoriseret og en assistance opgave fra en der er certificeret på anden vis.

Allerede nu ved vi, at mange brugere har svært ved at sondre mellem nuværende erklæringsformer, altså fx revision og udvidet gennemgang.

Hassan: Er det ikke fint, at hæve grænseværdierne men samtidig øge kontrollen fra SKAT mv.?

(Martin Samuelsen's svar):

Det er specifikt rettet mod SKAT og skattehensyn. Men der er også andre der benytter sig af regnskaberne, som fx banker der vil se på regnskaber der i denne sammenhæng måske ville være helt håbløse fordi de ikke er blevet revideret. Så en ting er skattesvindler, bedrageri mv. Det skal vi selvfølgelig til livs – men der er en lang række andre brugere end SKAT der ville ligge disse ikke reviderede oplysninger til grund for fx et lån el. lign. Der er dermed en bred kreds af brugere af regnskaberne, og for at tage et andet ex kunne man nævne tømmeren der skal ud og få sig et nyt job. Det er gavnligt for ham at kunne gå ind og hvide et revideret regnskab der viser, at han med stor sandsynlighed går ind i et selskab der har kapacitet til at betale ham løn det næste lange stykke tid.

Altså kan vi måske komme nogle specifikke brugere til livs – fx SKAT ved øget kontrol mv. Men det ville selvfølgelig også betyde en stor byrde for det offentlige. Da de skal føre en betydelig mere intensiv kontrol.

Bankerne kan selvfølgelig selv bede om revision og har noget baggrundskendskab således at de kan analysere mv.

Men der findes også en helt anden brugerflade som fx tømreren der vil sikre sig løn. Han får også en vis sikkerhed ved, at se, at regnskabet er gennemgået af en kvalificeret uafhængig part der er offentlighedens tillidsrepræsentant.

Som eksempel kan nævnes "Fine Wine Invest". Det er en sag der var meget røre omkring, hvor et selskab netop havde indberettet regnskaber selv, og havde gjort dette misvisende. Af denne årsag blev der svindlet og investorer mistede en masse penge. Det er et eksempel hvor det kan gå helt galt.

Man kan tænke i en masse løsninger – det kunne også være, at når grænseværdierne var nået, kunne en anden form for gennemgang blive obligatorisk – jeg ved ikke om det kunne være en anden form for gennemgang eller en kontrol. Jeg er i bund og grund enig i, at erhvervslivet skal hjælpes i forbindelse med omkostningsoptimering. Men igen er det en cost/benefit i forhold til samfundets interesse.

Spørgsmål 4:

Diverse undersøgelser (særligt Langli i Norge: Audit Exemptions and Compliance with Tax and Accounting Regulations) har vist, at tilstedeværelsen af en accountant i et selskab der har valgt at fravælge revision sikre samme kvalitet i arbejdet som auditoren (revisoren) gjorde før fravalget var sket. (Dette kan i tilfælde være samme revisor der efter fravalg ikke behøver at udfører en egentlig revision, men blot assistere selskabet som "accountant".) Vores analyse viser os, at "udvidet gennemgang" fejler i forhold til, at være et reelt alternativ til revision eftersom besparelsen på en udført udvidet gennemgang er minimal. Der har desuden været et fåtal af selskaber der siden muligheden præsenterede sig selv, har valgt at benytte sig af "udvidet gennemgang". Vores analyse peger os i retning af, at et alternativ til revision bør kunne udarbejdes af andre end autoriserede revisorer, netop for, at kunne tilbyde et rigtigt alternativ. Vores tanke går på, at et alternativ sæt af revisorer skulle kunne udarbejde en erklæring med mindre sikkerhed, som selskaber kan benytte sig af overfor interessenter mf. Altså et alternativ til fuld revision, dog stadig med nogen grad af sikkerhed, samt at et sæt professionelle øjne har set regnskabet igennem.

Mener du, at det kunne være et godt alternativ med ovenstående løsning? Hvordan skulle denne i givet fald strikkes sammen?

Deniz: Kan du se, at der er et alternativ til revision som du mener ville gavne - vi tænker i billigere løsninger:

(Martin Samuelson's svar):

Jeg synes vi har en fin palette af alternativer i Danmark som man kan gøre brug af. Bl.a. mener jeg, at et review er et glimrende alternativ til revision, hvis du er helt nede på det niveau. Jeg synes også at udvidet gennemgang er et glimrende alternativ. Herudover har vi også assistance med opstilling af regnskab. Jeg synes dermed at vores nuværende lov giver mindre selskaber muligheder for andre løsninger – og det synes jeg ved rigtig anvendelse er nok. Vi har jo flere muligheder end mange andre har. Udvidet gennemgang er en som jeg ser det unik mulighed i Danmark som mange andre ikke kender til.

Generelt synes jeg, at diskussionen omkring alternative providers er ganske spændende. Det er ikke noget der er fremmed for os. Jeg synes bare, at det er vigtigt, at bogholderibranchen får sat skub i denne her

certificeringsordning og får lavet en unik certificering af bogholderibranchen for derved også at skabe troværdighed. Det kunne være spændende at få denne offentlige anerkendelse omkring at være denne alternative provider. Industrien i Danmark og efterspørgslen af denne er jo stor!

Jeg mener selvfølgelig stadig, at det er vigtigt at man stadig sonder mellem revisorer og disse alternative providers.

Deniz: Lad os nu antage, at vi får gennemført denne certificering af alternative providers / bogholdere i DK. Mener du så, som tilsynsmand, at disse alternative providers skal gennemgå samme kvalitetskontrol som revisorer gør i dag? Jeg mener lidt, at ideen forsvinder i dette tilfælde, eftersom en årsagerne til, at revisorer i DK er så dyre som de er, er at de skal gennemgå en masse intern kontrol og forberedelse til en eventuel kvalitetskontrol af netop tilsynet. Hvis samme krav pålægges de alternative providers, vil ideen med et priseffektivt alternativ måske falde lidt til jorden?

(Martin Samuelson's svar):

Såfremt de alternative providers ikke giver sikkerhed for diverse finansielle oplysninger, har vi jo som sådan skubbet det ud af tilsynssystemet. Men hvis der besluttet skal erklæres er der tale om en anden snak og så tilfører man tredjemand noget sikkerhed. Og det er en anden snak. Hvis man derimod hjælper selskaber med fx at stille regnskaber op ud fra en given begrebsramme, er det en anden snak, og det vil sikkert også føre til en bedre kvalitet af de selskaber der allerede på nuværende tidspunkt har fravalgt revisionen og laver regnskaberne på køkkenbordet.

Spørgsmål 5

Hvordan oplever i som tilsynet, at regnskaberne for de helt små selskaber som kunne have fravalgt revisionen men ikke har gjort det – altså de små selskaber der har bibeholdt revisionen. Hvordan er kvaliteten generelt af disse revisioner?

(Martin Samuelson's svar):

Det er selvfølgelig meget forskelligt. Men generelt skal jeg sige, at jeg mener vi har en stærk revision i Danmark. Som tilsynsfolk undersøger vi også ofte hvordan lovgivningen for fx registrering af revisionsdokumentation er ført. Vi oplever dermed til tider, at revisionsdokumentationen fx ikke har været tilstrækkelig – der har dog alligevel ikke været væsentlige fejl og mangler i regnskabet, men dokumentationen af revisionen er blot ikke stærk nok. Men igen mener jeg personligt at vi har en stærk revisionsbranche i Danmark.

Det er derfor vigtigt at sonde på fejltypen, da alle fejl i forbindelse med vores tilsyn ikke altid har været fejl der nødvendigvis har haft betydning for rigtigheden af regnskabet for slutbrugeren.

Men hvis vi så sonde som du siger, hvilke regnskaber oplever vi dermed flest fejl ved, som har haft betydning for regnskabs rigtighed for slutbrugeren? De små eller de store?

(Martin Samuelson's svar):

Der er mange revisionsvirksomheder der simpelthen ikke har særligt mange store virksomheder. I disse selskaber er det mit indtryk, at man er meget skarp på de små. Men jeg har dog oplevet en tendens til, at de revisionshuse der har de store klienter nok har prioriteret disse først og mest. Men det er ikke nødvendigvis ensbetydende med, at de små dermed er forkerte og kvaliteten er ringe. Men det er selvfølgelig også en diskussion omkring væsentlighed og risiko og dermed er kompleksiteten af revisionen for de større revisioner mere ressourcekrævende end de små.

Deniz: Mener du, at vi kunne koptimere interne kontroller mv. der er nødvendige for at forberede revisorer til et eventuelt besøg fra jer?

(Martin Samuelson's svar):

Vores besøg er baseret på nogle krav som er opstillet fra EU's side og det er disse krav som vi tager med til kontrolbesøg – der skal derfor regulere på lovgivningen såfremt vi skal kunne ændre på nogle procedure.

Ellers skulle man tænke i noget alternativt. Lige nu er der netop en stor debat omkring større digitalisering inden for revisionsbranchen. Der er nogle store tonegivende revisionsvirksomheder og foreninger der peger hen i mod, at vi som myndighed sørger for, at sikre at vores lovgivning og kontroller bliver digitaliseringsparate. I dag er de internationale revisionsstandarde ikke så digitalt mindede og dermed ligger der en opgave for os som myndighed, at sikre at den lovgivning vi har og de standarder vi arbejder under i revisionsbranchen er digitaliseringsparate. Den vej igennem vil det måske være muligt at skabe noget hurtigere revision mv. Som eksempel kan nævnes hele området for substansanalytisk revision. I dag udvikler man meget data analytics værktøjer og revisionsbranchen har af og til den holdning at det er svært at få det til, at passe ind og er dermed usikre på om de nu også har nok revisionsbevis – og der har vi så en dialog med revisionsbranchen omkring hvornår noget er nok som revisionsbevis. Dermed kan man sige, at dataanalyse området er under massiv forandring grundet digitalisering.

Spørgsmål 6

Mener du, at denne digitalisering vil gøre det mere kosteffektivt for revisorer at udføre en revision i fremtiden?

(Martin Samuelson's svar):

Ja det er min klare forventning at digitalisering vil gøre revision mere kosteffektivt.

Men når du spørger ind til om revisorer kan forberede sig mere kosteffektivt til vores besøg er det en forkert fremgangsmåde. Revisorer skal udføre deres revision efter de fastsatte rammer af lovgivningen – således er de også forberedte til vores besøg. Jeg mener i alt beskedenhed ikke, at vores tilsyn har en direkte påvirkning på revisionens kost.

Til gengæld kan jeg se en stor gruppe af brugere der har stor glæde af vores tilstedeværelse, på samme måde som jeg har stor glæde af fødevaremyndighederne hver gang jeg skal købe en pizza eller tilsynet der sørger for, at tingene er i orden når jeg er hos lægen.

Hvis vi vender den om, vil jeg dermed mene, at omkostningen ville være større for samfundet såfremt vi ikke var der.

Oplever du kravene for revisionsvirksomhederne som værende i en proces hvor de bliver gjort mere lempelige?

(Martin Samuelson's svar):

Nej tværtimod mener jeg ikke at tendensen er at der bliver færre krav for revisionsvirksomheder. De krav der i dag stilles i forbindelse med at have et kvalitetsstyringssystem i en revisionsvirksomhed ser jeg ikke som værende nedadgående.

Spørgsmål 7

Nu hvor det er tendensen, samtidigt med, at der kommer flere og flere små virksomheder til der netop fravælger revision, mener vi, at det kunne være interessant med det her two tier system, hvor brugerne har mulighed for at få en erklæring fra en anden kyndig end en statsautoriseret revisor. I dag ved vi jo netop ikke som før diskuteret om det er en person med 20 års erfaring og en cand. Merc. Aud der har udført opstillingen af regnskabet, eller mosteren der har et kursus i økonomi, der udarbejder regnskabet på køkkenbordet.

(Martin Samuelson's svar):

Jeg mener helt sikkert, at serviceprovidere som for eksempel jer (opgaveskrivere har en regnskabsvirksomhed) kan have en vanvittig betydning for de mindre virksomheder i forhold til at sikre at regnskabet er retvisende mv. – hvor meget mere add on der så vil være i forbindelse med en revision er så svært at sige, og det mener jeg formentlig ikke er særlig meget.

Hvis jeg sad som bankmand og læser af et regnskab og fik, at vide at der har været et professionelt regnskabsbureau der har udarbejdet regnskabet, så ville jeg have en meget større tiltro til regnskabet end hvis det var lavet hjemme på køkkenbordet.

Hele mantraet går så omkring om vi skal have dette formaliseret. Altså at regnskabsbureauer som os skal kunne opstille regnskaberne og være anerkendte i en eller anden forstand i denne forbindelse?

(Martin Samuelson's svar):

Det mener jeg helt sikkert, og det har jeg selv før anbefalet overfor folk som jeg har talt med inden for jeres verden, at man netop fik sat et sådant system op. Prøver at sætte det i rammer ved for eksempel at lave en eksamen inden for dette. "Hvis du skal have stempel, skal du have bestået et eller andet". I ved jo også godt, at der inden for jeres industri findes en masse såkaldte cykelbogholdere der ikke levere en ordentlig kvalitet og det skal man ud over.

Men generelt synes jeg at det er en god ide at skabe en form for brancheforening inden for dette.

En anden model jeg har hørt om, er at jeg er blevet spurgt om, om jeg kunne se for mig at man fik jeres branche sat så meget i system, at revisorerne fik så meget tillid til jeres arbejde, at revisionen derved skal tilgås på en anden måde. Det er jeg blevet spurgt om som tilsynsmand og det kan jeg helt sikkert godt forestille mig. Når jeg selv tænker tilbage til revisionsbranchen så man da altid tilbage på hvem der egentlig har udført bogholderiarbejdet og derved hvilken risiko der lå hermed.

Det står jo sådan set også i standarden at du altid skal vurdere kompetencen, og hvis den er høj, er det selvfølgelig en anden tilgang. tregghy

9.2 Interview med professor John Christian Langli

Spørsmål 1

The thresholds for audit exemptions in Norway are considerably lower than other EU member states. What is your overall view on the audit exemption threshold? Pros and cons related to whether it should be raised?

(Langli's svar)

First of all we need to look at this question from a higher perspective. What is the fundamental goal with having an audit? -It is to make sure that the financial report shows a "true and fair" view of the financials in the given company in accordance with accounting and auditing regulation. In some cases, this actually does require an auditor to make this statement, when we talk about large companies like banks etc. But in many cases, with the thresholds being as they are in the Scandinavian countries today, I think that it is a waste of resources to impose audit when it is not necessary.

We therefore need to identify when is it necessary? Most of the discussion in Norway goes on the cost/benefit of companies having an audited annual financial report. It is just too costly for small companies to be audited and the benefit of an audit is very limited. My professional opinion is that the thresholds for audit exemption should be raised in Norway because it is a waste of resources for many small companies to have an audit. This will be further discussed in the below questions though.

Spørsmål 2:

Several EU member states have significant higher thresholds. In your view, are there special characteristics of the Norwegian business environment compared to other countries, that have an impact on the relevance of raising/not raising the audit exemption threshold?

(Langli's svar)

In some cases, I believe that it is difficult to compare for instance Norway with the other EU member states. In Norway, the ties between financial reports and tax filing reports are unique compared to other countries in EU. The auditor has to sign the taxation form with the following phrase: "I am not aware that there is anything wrong with the taxation". For further details, see

<http://www.statsbudsjettet.no/Statsbudsjettet-2010/Dokumenter/html/Prop-1-L-Skatte--og-avgiftsopplegget-2010-mv---lovendringer/5-Oppfolging-av-Skatteunndragelsesutvalgets-utredning/57-Revisors-attesting-av-naringsoppgaven-og-kontrolloppstillingen/>

<https://www.revisorforeningen.no/globalassets/fag/standarter-og-veiledninger/revisjonsstandardene/sa-3801---revisors-kontroll-av-og-rapportering-om-grunnlag-for-skatter-og-avgifter.pdf>

When the auditor has issued a clean opinion, my impression is that firms very seldom get inspected by the tax authorities. Thus, the tax authorities as “delegated” tax inspections to the statutory auditors, and used a clean report as a signal of tax compliance.

It is important to mention that many companies choose to let the auditor prepare and file financial statements and tax reports, after the auditor is done with the auditing (see my working paper with Downing).

When Companies opt out, their tax report is not signed by auditors and this have been a major issue in Norway and has been discussed.

Companies in different countries have different sizes. For example UK has many bigger companies than we have in Norway and therefore it is natural that the thresholds is lower in Norway than in the UK.

Spørsmål 3:

When an audit exemption threshold is raised, it goes hand-in-hand with considerations on whether there is a need for other initiatives to remedy the possible harmful effects of exemption. We have some questions in this regard and we hope that you can offer your view based on your own research.

What is your overall view on how governments – in Norway and/or in general – could/should replace audit of SMEs with other initiatives?

(Langli's svar)

In regard to this question I would like to step back a bit, because what we did analyze in our survey was that companies that had had an audited financial report before and then opted out had a very limited change in quality of their financial report, given that they were using licensed accountants after opting out. One of the reasons for this, is that the companies that used to be audited already has developed workflow etc. that ensures limitation in financial mistakes, by for example usage of a professional to do the bookings.

So, this is a total other situation than when newly established companies choose to opt out by day one and not make use of a licensed accountant. Therefore one initiative could be to lower the share capital needed to establish a company in Norway and instead demand that all new established companies should have their annual financial report prepared by a licensed accountant for at least 4-5 years, so that they get the system in place.

In fact, I believe that licensed accountants, in this segment, in many cases are better to make a true and fair view of the company than auditors since licensed accountants in many cases does the booking as well and therefore goes through all the posts in the booking.

Spørsmål 4:

As examples, other initiatives could be (1) create a second tier of auditors/accountants with lower requirements than CPAs/licensed auditors – e.g. having a two-tier auditor/accountant system and allowing both tiers to offer services in the SME market, while only the first tier may audit/provide assurance services

to larger clients, (2) raise the resources available for government/tax authorities to perform oversight and control of SME accounts.

(Langli's svar)

Norway already have this two-tier system. As mentioned, Norway has of course the CPA's/state authorized auditors but also the mentioned licensed accountants that has to be licensed. And therefore, I think that we in Norway already have this two-tier system.

In addition to raising the thresholds for audit exemption I am in favor of raising the resources available for the authorities to perform oversight and control of SME accounts. One of the researches I have made before showed that most money found in incorrect tax reports were made by one of the big 4 audit firms.

Spørsmål 5:

Regarding other initiatives:

One of the hypotheses in the article you wrote is that – all else equal – an external accountant or auditor that prepares the annual financial statements is associated with a smaller decline in CQS after opting out. Does this indicate that the presence of an accountant is more important than the assurance? (as preparing the financial statement is not about providing assurance on the information)

(Langli's svar)

Yes, it is definitely think that the accountant is more important than the auditor in the SME segment. Especially if you have a licensed accountant that do the booking throughout the year and then in the end of the year prepares the financial statement. Then you have a complete line of work, instead of sending it to the auditor and thereby "breaking" the chain of workflow. Also, the accountant in this segment is more involved in the business than the auditor that only sees the business once a year to perform the mandatory audit.

Of course I still are in favor for auditors but not in the SME segment. The thresholds should be increased as mentioned and I do not deny that the demand for auditing increases with size of the company. This is the issue with banks and other more complex businesses.

Spørsmål 6:

In the report, **Audit Exemptions and Compliance with Tax and Accounting Regulations**, "licensed accountants" is mentioned as a good alternative to auditors. Could you expand on this argument?

Do accountants that assist companies in Norway have to be "licensed" even though they are not CPA "licensed auditors"? How should this be managed in real life – a lesser exam than CPAs? Or less liability?

(Langli's svar)

As mentioned we do actually have licensed accountants in Norway where the requirements for these are lower than the requirements for being a CPA. The requirements for licensed accountants in Norway can be found if you look at Norwegian official sites for licensed accountants.

Spørsmål 7:

An alternative or supplement to the above is that the government increases the amount of funds used by governmental agencies to have an even larger inspection of companies that have chosen not to be audited – what is your view on this point?

(Langli's svar)

The short answer is "yes". Whenever the public understands that they are very likely to get inspected by the authorities they will take the taxes and financial reports seriously and do whatever to perform them in a correct manner. There should definitely be a good dynamic between the audit of companies and inspections.

- 1. Our analysis shows us that the alternative in Denmark to auditing (called "extended review"/"udvidet gennemgang" – we can elaborate on this during the interview if you wish so.) somehow fails to become an alternative to audit, since the cost savings for companies using the service are somewhat minimal. This is also shown by the relatively small number of companies that uses this service. Further our analysis points us in the direction (with among other articles, your article having a strong influence on us), that the alternative should be the possibility of **alternative providers** to assist with preparing the annual financial report. I.e. it should be possible to have alternative providers to prepare these reports with an auditor's report (revisorerklæring) for small companies to use for stakeholders etc. This report should nevertheless provide less security since it would not be prepared by a CPA and thus not gone through a total audit, but would offer the user some assurance/confidence that it has been prepared by a professional.*
 - a. Do you believe that it would be a good alternative to companies that has opt out to have the possibility of using an alternative provider of accounting services that can, by law, make a less extensive service (than an audit) which provides the reader with some assurance?*

Yes. Firstly, I personally think that the reason why the extended review in Denmark are not used that often by companies is that the readers of the financial report still does not fully understand what an extended review is. If the users does not understand the extended review and what kind of controls the auditors have performed, naturally the companies choose the easy way to have their report audited and thereby relief themselves for questions from stakeholders and readers of the financial report. I think that this extended review need some time to get established in Denmark and understood by the readers of financial reports.

I Norway their is the possibility for licensed accountants to make a "regnskabsførerklæring". In this way the accountants have the possibility to show that they have been through the financials.

Spørsmål 9:

The whole idea in using a 'second tier of auditors'/alternative providers is that it should be more cost effective. One of the reasons for high costs on auditors in Denmark is the fact that they themselves goes through thorough quality inspection of their audit by the government oversight body, which in effect causes many audit hours spent on documentation and being ready for inspection. It is therefore essential that the alternative providers shouldn't go through the same kind of inspections since 1.) They prepare smaller companies 2.) the idea of cost efficiency would fall to ground.

Based on the above, do you believe that a second tier should be completely relieved from any quality control? If not, how can you establish a 'cost-effective' public oversight system?

(Langli's svar)

Inspections that governments do on audit firms is indeed necessary. Audit firms need to be inspected to make sure that they have actually done the audit in accordance with the standards. The inspections vital to maintain a good quality in the audit companies since they are the ones auditing the biggest companies in society.

One of the reasons for the high costs of auditors is that even though one of the big auditors is about to audit a small entity, their systems require them to go through all kinds of questions about this company that really are irrelevant for the small company. The auditors thereby uses lots of hours that are wasted on things that are irrelevant for smaller companies. The start up costs are very high as well and not suited for audit of small companies.

Licensed accountants should not be as thoroughly inspected as auditors. Nevertheless they should be inspected which they already are in Norway. They are inspected every six years or so and the requirements of these inspections are of course less than the requirements of bigger auditors.

Spørsmål 10

An analysis prepared by FSR in Denmark (association of state-authorized accountants in Denmark) suggests that one of the main issues for companies that opt out of audit is that many important factors of the company's current situation, like going concern issues, is not brought to the awareness of the stakeholders when the company choose not to be audited. As an example, among the companies which were not audited, FSR estimates that nearly 3.000 companies illegally lent money to shareholders and that it did not come to public awareness because there was no auditor to report on the issue

What is your view on how to accommodate this problem?

(Langli's svar)

When it comes to going concern issues, unfortunately I do not think that the auditors in many occasions gives the reader the right view of the company anyhow. There are too many statements from auditors on companies where the auditor reports going concern problems and the company survives, and on the other hand many companies goes bankrupt where the auditors have not reported about going concern issues whatsoever. The readers should look at creditrating companies instead that shows the rating of the company, and also we should note that most of the information that the reader needs to have is already in the mandatory annual financial statement – even if it has not been audited.

Regarding the illegally lent money for the shareholders: My opinion on this matter is that we are talking about small companies here. And the company is an extended part of the private wallet of the owners. We are typically not talking about large amounts of loans or some kind of tax fraud. Nevertheless I understand that is illegal in Denmark for shareholders to lend money from their companies. But this is the prize of the freedom of being able to opt out audit. So this is minor issues and should be weight against the big savings companies gain by opting out audit.

We should remember that in Norway about 98% of the total revenue is being audited. The big companies holds the biggest amount of the revenue and they are being audited. I cannot conclude what the Thresholds should be but I am convinced that they should be raised.

I believe that the biggest effort should be done on the larger companies and we should somehow be more "large" on the small companies allowing them to grow and create jobs – this is the cost of being cost efficient

on the audit. But of course to a limit and the companies should be looked through by a licensed accountant and so on as mentioned before.